Terebess Gábor
FOLYIK A HÍD

Csan buddhista anekdotakincs
Javított, elektronikus kiadás, 2016

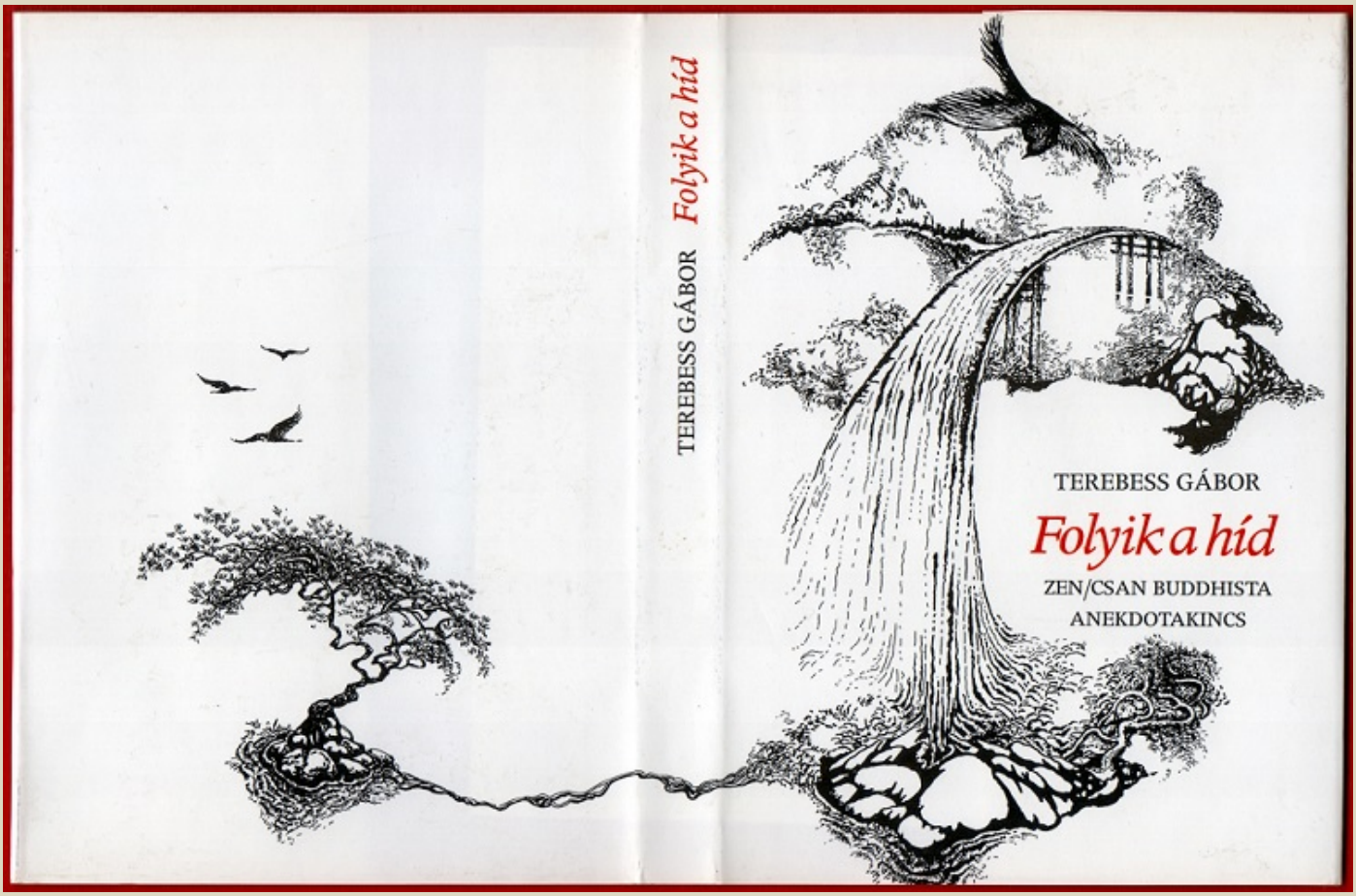

Papírkiadás:
Folyik a híd
Zen / csan buddhista anekdotakincs
A kötet anyagát válogatta, átültette, szerkesztette: Terebess Gábor
Borítórajz és 12 illusztráció: Lacza Márta
Officina Nova, Budapest, 1990. 120 oldal, kötve
(Készült 10 000 példányban)

Hangoskönyv-kiadás:
Terebess Gábor: Folyik a híd
Galkó Balázs előadásában
Zene: zen kolostori ütőhangok
Rendezte: Böjte József
2 audió CD egy csomagban (52 + 54 perc)
Terebess Kiadó, Budapest, 2007.
(Készült 300 példányban)
Online: https://terebess.hu/mp3/folyik1.mp3 + https://terebess.hu/mp3/folyik2.mp3
http://mek.oszk.hu/06200/06227/

Terebess Gábor: *Folyik a híd* — címfordítás öt nyelvre:

(Kínai címfordítás:) 釋元祥* **Shi Yuanxiang:** 『橋流』 ***Qiaoliu***
(Japán címfordítás:) 釈元祥* **Shaku Genshō:** 「橋は流れて」 ***Hashi wa nagarete***
(English translation of the title:) **"*Flows the Bridge*" by Gabor Terebess**
(La traduction française du titre:) **« *Coule le pont* » de Gabor Terebess**
(Deutsche Übersetzung des Titels:) **„*Fließt die Brücke*" von Gabor Terebess**

* Terebess Gábor szótó zen szerzetes neve / Gabor Terebess's Japanese Dharma name

Tartalom

Ajánlás, mottók 3

Bevezetés 4

A könyv fülszövege 6

Folyik a híd: Csan buddhista anekdotakincs 7
Csan mesterek fametszetes arcmásaival

Lacza Márta illusztrációi (1990) 48

Tarnóczy Zoltán illusztrációi (1973) 54

Sengai Gibon (1750-1837) illusztrációi 59

Li Hsziao-kun illusztrációi (2007) 69

Kínai források 76

Csan mesterek névmutatója 79

Kína főbb csan buddhista helyszíneinek térképe 84

Terebess Gábor dharma-származásrendje 85

Csan mesterek nemzedékrendje 91

Mesteremnek, *Noiri Kōjun* rōshinak

Kan'yōan, Shimada, Japán, 1967. október 5.
[野圦白山孝純 Noiri Hakusan Kōjun, 1914-2007]

Üres a kezem, mégis kapál,
Gyalog járok, 's bivalyháton,
Megyek a hídon, és azt látom:
Folyik a híd, a víz meg áll.
FU TA-SI
[497-569]

Az igaz úton nincs akadály, míg kerülöd a kerülgetést…
…Ha nyugalomba hozod a mozgást, mozgásba jön a nyugalom.
SZENG-CAN [529-613]**: Bízz a szívben**

Délibábról köntöst váltok,
Teknőcprémes csizmát rántok,
Nyúlszarvíjat kapok elő,
Mert a nyilam Nincstudást lő!
HAN-SAN
[730-850 között]

Erőm bűvös, csodát teszek:
Vizet húzok, fát cipelek.
PANG JÜN
[740-808]

Bevezetés

A három nagy világvallás – a buddhizmus, a kereszténység és az iszlám – közül a buddhizmus a legrégebbi. Két és fél évezredes története folyamán több mint harminc ázsiai országban játszott kisebb-nagyobb társadalmi szerepet. Állandóan változott, hogy megmaradhasson, alkalmazkodott, hogy hódíthasson, átvett, hogy adhasson. Ez mindenkori ereje és gyengéje. Egyetemes emberi eszményt hirdetett, de vallásos köntösei, filozófiai értelmezései, gyakorlati megvalósításai rendkívül sokszínűek.

A számos buddhista felekezet közül azonban csak egy aratott Ázsián túl is átütő sikert: a nyugati intellektuális színpad izgalmas jelensége az utóbbi három-négy évtizedben a zen fellépése és rohamos, széles körű terjedése. A második világháború előtt – néhány szaktudóson kívül – alig ismerték, ma viszont szóba kerül a művészet, a sport, a tudomány legkülönfélébb ágaival kapcsolatban. Paradox módon a több mint ezeréves zen irodalom és művészet az ötvenes évektől Nyugaton a legmodernebb irányzatok között kapott helyet. Elég csak Pollock festményeire, Snyder költeményeire, Salinger novelláira, Cage zenéjére utalni.

A zen szó szanszkrit eredetű, a buddhizmussal került át Kínába, majd onnan Japánba. A szanszkrit dhjána szó, amely elmélyülést, meditációt jelent, a kínaiak csannára írták át, vagy röviden csanra. E kínai írásjegy japán kiejtése a zen. A csan, illetve a zen a buddhizmus legfontosabb kelet-ázsiai iskolája, melyet a legenda szerint maga Buddha alapított. Tanítóbeszéd helyett egykor a Keselyű-bércen felmutatott egy szál virágot tanítványainak, mire egyikük elmosolyodott. Egy mosolygó virág és egy virágzó mosoly indította útjára tehát ezt a „szavakon túli tanítást”, amelyet a 6. században Bódhidharma, a 28. indiai és egyszersmind az első kínai pátriárka hozott át Kínába. A Bódhidharmának tulajdonított négysoros szerint:

> *„Külön hagyomány a tanon túl,*
> *Nem alapul írott jegyen,*
> *Menten az ember szívéhez szól,*
> *Hogy feleszméljen, Buddha legyen.”*

Az újabb történeti kutatások azonban megcáfolják ezt a hagyományt, és az iskola kibontakozását a kínai Tang-dinasztia korára (618-907) teszik. A buddhizmus időszámításunk első századában kezdett átszivárogni Indiából Kínába, de jó néhány emberöltőbe telt, amíg meghódította a kínaiakat, hisz ők eleddig ilyen bonyolult spekulatív rendszert nem ismertek. A Tang-korra vált szinte egész Kína buddhistává. (A köznyelv még ma is úgy hívja Buddha buzgó követőjét, hogy Tang-buddhista.) Ekkorra már kirostálták a buddhizmusból mindazt, amit képtelenek voltak megérteni vagy elfogadni. A buddhizmus sinizációjának, elkínaiasodásának eredménye a csan irányzat. A tulajdonképpeni alapító, egy kantoni írástudatlan tűzifaházaló, a 6. kínai pátriárkának tartott Huj-neng (638-713), aki a visszatérést hirdette az egyszerűséghez, Buddha megvilágosulás-élményének átéléséhez, a természethez. Mindez tipikusan kínai, elsősorban taoista válasz az elvont és rendszerező indiai buddhizmusra. Az értekezések és szövegmagyarázatok, bűvigék és jelképek, pazar és pazarló szertartások, zarándoklatok, szőrszálhasogató szerzetesjogi rendszabályok tömkelegéből kiemeltek egyvalamit: a meditációt. De ezt is leegyszerűsítve. A tényleges tapasztalatot sohasem helyettesítheti se írás, se szó – jelentették ki –, a buddhaságot kell gyakorlatban megvalósítani, nem számtalan újraszületés után, hanem itt és most, azonnal, a meditációban. A meditáció – kényszerűségből használom ezt a szót, mert már meghonosodott a pszichológiai és orientalista szakirodalomban – nem elmélkedést, gondolkodást jelent itt, hanem egyfajta pszichoszomatikus gyakorlatrendszert és egy speciális tudatállapotot.

A Tang-dinasztia kora nemcsak a középkori kínai kultúra és a kínai buddhizmus, hanem a csan irodalom virágkora is. Minden későbbi csan és zen írás csak halvány visszfénye a Tang-kori műveknek. A csan irodalom nyelve, stílusa különbözik a klasszikus irodalmi kínaitól.

A csan ugyan megvetett és elvetett minden írott szót, de a tanítványok mégis buzgón és a lehető leghívebben jegyezték le mestereik beszélgetéseit, mondásait. Így került be az írott nyelvbe a beszélt köznyelv, ami fordulatot hozott a kínai elbeszélés és regény kialakulásában is. A csan irodalom ezeket az anekdotákat „kung-an”-nak („közokirat”) vagy „ven-tá”-nak („kérdés-felelet”) hívja, az előbbi elnevezés a történetek hitelességét, az utóbbi pedig az élőszóbeliségét hangsúlyozza.

Furcsák ezek a történetek, szeszélyesek, hóbortosak, mégis sejtjük, hogy olyan tapasztalat rejlik mögöttük – az esetek egyik szereplője mindig mester –, ami hiányzik az élménytárunkból. Egy zen mestertől hiába is várunk magyarázatot, neki az csak „vadrókacsaholás”, mert saját meggyőződésének ismertetésével még nem adta át az élményeit. Szájbarágás helyett inkább csak mutat, ordít, üt, „sose szabad túl nyíltan beszélnie”, nehogy megfossza tanítványát a felfedezés örömétől; a tanítása időhöz, helyhez, egyénhez szabott. A tanítvány kérdéseire adott válaszok azért tűnnek sokszor következetlennek, mert nem mindig a kérdésre reagálnak, hanem a kérdésével magát mutató kérdező lelkiállapotára. Ha a felelet a kérdezőre vonatkozik, fölösleges logikai összefüggést keresni a kérdés és a felelet között. A mester nem a problémára figyel, hanem az emberre, akiben a problémák felmerülnek.

A vallásos gondolkozással ellentétben a zen nem akar „a valóságos világon kívül, fantasztikus módon megvalósítani szükségleteket, amelyek a valóságos világban megvalósíthatatlannak bizonyulnak.” A zen nem oldja meg a problémákat, nem elégíti ki és nem fojtja el a vágyakat – átéli. Nem az emberi természet tökéletesítése a célja, hanem megtapasztalása. Ha igent mondunk, az igennel járó szenvedést kapjuk, ha nemet, a nemmel járót. A szenvedés ott vár ránk mindig, ahova menekülünk előle. Nem a visszautasítás szabadít meg, hanem a teljes befogadás. A zen elfogadja azt, ami van. Légy önmagad, ne az, aminek hiszed magad, vagy ami lenni szeretnél, sem pedig az, aminek látszani akarsz mások szemében, vagy aminek mások tartanak. Mi valóságosabb, a problémáid, vagy te magad?

Az ember legkevésbé ismert, legrejtelmesebb világa saját képességeinek ki nem kutatott és ki nem fejlesztett része. Az elütő kultúrák kölcsönös megértése, megismerése az első lépés egy „belső űrutazáshoz”, hogy az emberi jelenség valamennyi lehetőségével szembenézhessünk. Az orientalisták többsége sajnos misszionárius őseiktől örökölt idegenkedéssel viseltetik az élő vallási tapasztalat iránt. Az empirikus ismeret tudományos leírását az empirikus ismeretről szóló értelmezgetések „tudományos” elemzése helyettesíti. Így tehettek egyenlőségjelet a kábítószeres és a zen meditációs élmény közé azok, akik csak az előbbit vagy egyiket sem ismerték (amíg zen mestereken folytatott japán fiziológiai vizsgálatok meg nem cáfolták őket). Pedig nyilvánvaló, hogy a zent nem a vízió érdekli, hanem a vízió alanya.

Jómagam több mint huszonöt éve szerkesztem ezt az antológiát. Az ötlet 1965-ben fogant meg bennem, amikor Arthur Koestler *A lótusz és a robot* című könyvét olvastam nem sokkal disszidálásom után az észak-franciaországi Cambrai-ban. A gyűjtést amerikai egyetemeken folytattam 1966-67-ben, de a végső nyers váz Daigyo Moriyama [森山寶輪大行 Moriyama Hōrin Daigyō, 1938-2011] **barátom és szerzetestársam segítségének köszönhető. 1967. október 5-én ugyanis zen buddhista szerzetessé avattak Japánban – elsőként Kelet-Európából. (Akkoriban mindössze tíz körül volt még a zenbe beavatott amerikaiak és nyugat-európaiak száma.) Ma is úgy érzem, képtelenség hitelesen értelmezni zen szövegeket a szerzetesi életvitel és a megvilágosulás belső élményének ismerete nélkül. A szemelvényeket olyan alapvető kínai és japán antológiákból válogattam, mint *Az ősatyák csarnokának gyűjteménye* (Cu-tang csi, 952), *Jeles szerzetesek élete* (Tang & Szung kao-szeng csuan, 665 & 988), *A lámpa-láng átadása* (Csuan-teng lu, 1004), *A zöldkőszáli feljegyzések* (Pi-jen lu, 1125), *Higgatag feljegyzések* (Cung-zsung lu, 1223), *Túl a Seholkapun* (Vu-men kuan, 1229), *A kietlen völgy gyűjteménye* (Kung-ku csi), *Az igaz törvény szemefénye* (Sóbógendzó szanbjakuszoku, 1235), *A fény átadása* (Denkó-roku, 1300), *Holdra mutató beszélgetések* (Cse-jüe lu, 1545), *Gabalyodó indák* (Súmon kattósú, 1689), *Császári tallózás a csan irodalomban* (Jü-hszüan jü-lu, 1733), *Visszáján-fújt vasfuvola* (Tetteki tószui, 1783). A kiválasztott mondások és történetek mind a kínai csan buddhizmus aranykorából valók, a Tang-dinasztia korától a mongol hódításig (618-1279).**

Itt és most munkám jó egyharmadát adom közre. A tervezett tudományos kézikönyv helyett inkább a termékenyítő eszmék közvetítésére helyeztem a hangsúlyt.

Elhagytam a csan történetét, szakszótárat, jegyzeteket, életrajzokat, bibliográfiát, nemzedékrendi táblázatokat. Hadd álljanak itt a zen mesterek szavai pőrén, megütköztetésre készen saját világunkkal.

1990. április 23.

TEREBESS GÁBOR

Ez az antológia, olyan szórakoztató olvasmány, amely egyúttal bevezető a csan (zen) buddhista irodalomba és filozófiába. Nem az orientalistáknak és nem a keleti vallások híveinek ajánlom, hanem az átlag magyar olvasónak, aki elég nyitott egy sajátjától különböző gondolatvilág fogadására. Egy találkozás mindig lehet gyümölcsöző, ahogy a zen mondás tartja: „A folyóban, ha tiszta, mosd meg az arcod, ha piszkos, mosd meg a lábod."

Kínai tárgyú könyvem az Ezerízű Kína, mely a kínai táplálkozás kultúrtörténetével foglalkozik 1986-ban jelent meg a Helikon Kiadó gondozásában.

TEREBESS GÁBOR

OFFICINA NOVA

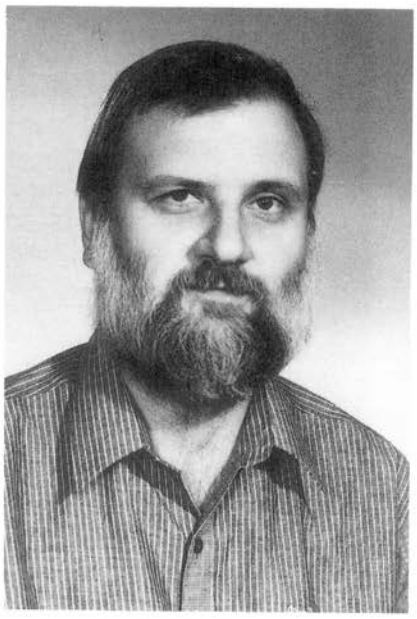

1944-ben születtem Szegeden. 1965–1971 között mint „vándordiák" bejártam Nyugat-Európát, Észak-Amerikát, Ausztráliát és Japánt.

Kelet-Európából elsőként sikerült japán zen kolostorokban hagyományos buddhista képzésben részesülnöm, és 1967. október 5-én Shimadában, zen szerzetessé lettem. Az emlékére ott ültetett fenyő árnyékában bizony ma már hűsölni lehet.

Ára: 178,– Ft

A könyv fülszövege

„Ha tiszta a folyó, arcot is moshatsz.
Ha saras a folyó, lábat még moshatsz."

Zenrin kusú / A Zen-erdő összegyűjtött mondásaiból

Folyik a híd

Csan buddhista anekdotakincs

Bódhidharma (=Pu-ti Ta-mo), ?-532

Vu-ti császár [Liang-dinasztia, uralk. 502-549] **kihallgatásra rendelte Bódhidharmát:**
– Lám, építtettem számtalan templomot, másoltattam számtalan szútrát, gondoskodtam számtalan szerzetesről – hivalkodott a császár. – Milyen érdemeket szereztem?
– Semmilyet – mondta Bódhidharma.
– Mi szent hát?
– Minden üres, nem szent.
– Akkor ki áll itt előttem?
– Azt nem tudni.

Ta-cu Huj-ko, 487-593

Bódhidharma a barlang falának fordulva ült és hallgatott. Kint Huj-ko a magas hóban térdelt hiába, végül levágta és felmutatta egyik karját, hogy szóra bírja mesterét:
– Tanítványod szelleme nem ismer nyugalmat – mondta kétségbeesetten. – Könyörgök, békítsd meg!
– Hozd ide azt a nyughatatlan szellemed – szólt a pátriárka. – Megbékítem.
– Mihelyt keresem, megtalálhatatlan.
– Akkor meg is békült.

[Ta-man Hung-zsen, 601-674]

A szózat szútra (Liu-cu tan-csing) **híres párverse: Sen-hsziu** [Jü-csüan Sen-hsziu, 606?-706] **az alábbi tanverssel pályázott az ötödik pátriárka, Hung-zsen székére:**

„A megvilágosulás fája tested,
Tiszta tükör az értelmed.
Törölgesd és dörzsöld folyton,
Nehogy a por rárakódjon."

Meghallotta ezt az írástudatlan tűzifa-házaló, Huj-neng, és a következő verssel válaszolt rá:

„A megvilágosulásnak nincsen fája,
A tükörnek is üres az állványa.
A buddha-természet tiszta mindenkor,
Vajon hová rakódjon a por?"

Ezzel elnyerte a pátriárka csuháját és koldustálját, így hatodik lett a csan pátriárkák sorában.

Ta-csien Huj-neng, a 6. pátriárka, 638-713

A szél lobogtatta a templomi zászlót. Két szerzetes arról vitatkozott, vajon a zászló mozog-e vagy a szél. Csűrték-csavarták a szót, de egyikük sem tudta meggyőzni a másikat.
Egyszer csak megszólalt mellettük a hatodik pátriárka:
– Nem a szél és nem a zászló az, ami mozog. Hanem a tiszteletre méltó elmétek.
A szerzetesek riadtan elhallgattak.

Ma-cu Tao-ji, 709-788

A legenda szerint Pradzsnyátára, a 27. indiai pátriárka azt jövendölte, hogy Huaj-zsang mester lába alól egy csikó vágtat elő, és letiporja az egész világot. A jóslatot Huaj-zsang (677-744) egyetlen dharma-utódára, a Csianghszi tartományban tanító Tao-ji csan mesterre vonatkoztatták, mert eredeti családneve Ma volt. „Ma-cu" annyit jelent: „Ló pátriárka". Nemigen van rá példa, hogy egy buddhista szerzetes megtartsa a családnevét, még kevésbé, hogy a Huj-nenggel (638-713) megszűnt pátriárka rendszer óta egy mestert pátriárkaként tiszteljenek. De Ma-cu – minden idők egyik legnagyobb csan mestere – kivételes egyéniség volt. Kortársai már megjelenését is lenyűgőzőnek találták: „járása, mint a marháé, pillantása, mint tigrisé" – jegyezték fel róla. Tanítási módszereiben a botütés, rúgás, orrcsavarás, ordítás váltakozott a szelíd megjegyzésekkel, képtelen kijelentésekkel és talányos gesztusokkal.
Életéről keveset tudunk. Nancsouban született. Húszéves korában már szerzetes. A Heng-hegyen remetéskedett, amikor Huaj-zsang csan mester rátalált; tíz éven át oktatta, végül egyetlen dharma-örökösének ismerte el. Ma-cu ezután vándorútra indult, főleg Csianghszi tartományba és környékére. A Ta-li időszakban (766-779) telepedett le a Kaj-jüan templomban, Hungcsouban. Híre rohamosan nőtt, özönlöttek hozzá a tanítványok; csak dharma-utódainak száma is 139-re rúg, többre, mint bármelyik mesternek a csan történetében. Tőle és korának másik nagy mesterétől, Si-toutól (700-790) származtatja magát valamennyi későbbi csan és zen mester. „Csianghszi tartományban Ta-csi (=Ma-cu) volt a mester, Hunan tartományban Si-tou. Jöttek-mentek az emberek egyiktől a másikig minden időben, s aki soha nem találkozott ezzel a két nagy mesterrel, teljesen műveletlennek számított" – írta egy korabeli krónikás.
Hírneve tetőpontján Ma-cu hazalátogatott szülőfalujába. A földijei melegen ünnepelték, csak néhai szomszédja, egy öregasszony zsörtölődött: „Azt hittem, valami kivételes személyiség miatt van ilyen felfordulás, de ez csak a Ma szemetesék kölyke."
Posztumusz címét – Ta-csi (=Nagy Csend) csan mester – Hszien-cung császár adományozta 813-ban.

Ma-cu remetekunyhójában élt a Heng-hegyen, és éjt-nap belemerült az ülő elmélkedésbe. Fel se nézett, amikor Huaj-zsang mester meglátogatta.
– Miért elmélkedsz? – kérdezte a mester.
– Hogy Buddha legyek – felelte Ma-cu.
Huaj-zsang felvett egy tetőcserepet, s az ajtó előtt csiszolni kezdte egy kövön.
– Mit csinálsz?
– Tükröt csiszolok.
– Hiába csiszolod, attól sose lesz tükör a cserép!
– Hiába elmélkedsz, attól sose leszel Buddha! – vágott vissza Huaj-zsang.
– Akkor mit tegyek?
– Ha nem indul el az ökrös szekér, az ökörre kell suhintani vagy a szekérre?

[Nan-jüe Huaj-zsang, 677-744]

– Miért állítod te azt – kérdezte egy szerzetes Ma-cutól –, hogy az értelem az a Buddha?
– Hogy a porontyok abbahagyják a sírást.
– És ha abbahagyták?
– Akkor azt mondom, hogy az értelem tulajdonképp nem is értelem, nem is Buddha.
– És mit mondasz annak, aki nem sorolható se ide, se oda?
– Hogy egyéb sem!
– És ha netán olyan emberre bukkansz, aki nem kötődik az egyébhez sem?
– Csak annyit mondok neki, igazodjon a Nagy Úthoz.

– Hogy igazodjunk az Úthoz? – kérdezte egy másik szerzetes.
– Én nem igazodom – jelentette ki Ma-cu.

Egyszer egy szerzetes egy hosszú és három rövid vonalat húzott Ma-cu lába elé:
– A négy vonal közül az egyik hosszú, a másik három rövid – közölte a szerzetes –, mit tudsz még hozzátenni?
Ma-cu is húzott egy vonalat a földre:
– Ezt mondhatod hosszúnak is, mondhatod rövidnek is – mutatott rá. – Ez a válaszom.

A mester az út szélén üldögélt és a lábát nyújtóztatta. Tanítványa, Jin-feng [Vu-taj Jin-feng] **arra tolt egy kordét, és kérte szépen, hogy húzza be a lábát.**
– Amit egyszer kinyújtok, azt vissza nem húzom! – makacsolta meg magát Ma-cu.
– Ha én egyszer nekiindultam, vissza nem fordulok! – viszonozta Jin-feng, és kordéstul átgázolt a mester lábán.
Kisvártatva Ma-cu bárddal viharzott be a csarnokkapun:
– Jöjjön elő, aki megsebezte a lábam! – zengett a hangja.
Jin-feng előlépett, lehajtotta a fejét, a mester pedig letette a bárdot.

– Mit szólsz a vízhez – kérdezte Pang Jün [740-808] **–, nincs se izma, se csontja, mégis elbír tízezer tonnás hajókat.**
– Itt nincs se víz, se hajó – figyelmeztette Ma-cu. – Miféle izomról és csontról locsogsz?

– Honnan jöttél? – kérdezte Si-tou [Si-tou Hszi-csien, 700-790] **egy most érkezett szerzetestől.**
– Csianghsziből.
– Láttad a nagy Ma-cu mestert?
– Láttam.
Si-tou egy farönkre mutatott:
– Milyen Ma-cu ehhez képest?
A szerzetes nem felelt. Visszatért Ma-cu mesterhez és elmesélte neki, mi történt.
– Láttad, mekkora rönk volt? – kérdezte a mester.
– Hatalmas – mondta a szerzetes.
– Nahát, ilyen bivalyerős vagy?
– Hogyhogy?
– Nem kis dolog Nanjüeből idáig cipelni egy akkora rönköt.

– Milyen eszmékre tanítod majd az embereket? – kérdezte Ma-cu Paj-csangtól.
Paj-csang szó nélkül feltartotta a légycsapóját.
– Ez minden?
Paj-csang földhöz vágta a légycsapót.

Jen-kuan Csi-an, 750?-842

Jen-kuan szólt egy szerzetesnek, hogy hozza oda az orrszarvúcsont legyezőjét.
– Eltört – mondta a szerzetes.
– Akkor hozd ide az orrszarvút! – mondta Jen-kuan.
A szerzetes nem válaszolt.

Ta-csu Huj-haj, ?-788

– Minek jöttél ide? – kérdezte Ma-cu Huj-hajtól.
– Buddha tanítását keresem.
– Énnálam? – kérdezte Ma-cu. – Ilyen messzire kódorogsz otthonról, ahelyett, hogy saját házad kincsével törődnél?
– Mi az én kincsem?
– Aki kérdez! Mindennel teljes az, hiánytalan. Használhatod korlátlanul, kimeríthetetlen. Miért magadon kívül keresed azt, aki keres?
Huj-haj egyszerre megvilágosult.

Egy Jüan nevű szerzetes azt kérdezte:
– Mester, teszel-e valami komoly erőfeszítést, hogy gyakorold az Utat?
– Igen – mondta Huj-haj.
– Mit?
– Ha éhes vagyok, eszem – ha álmos vagyok, alszom.
– Hát nem ezt tesszük mindnyájan?
– Nem bizony.
– Miért nem?
– Ha esztek, közben száz dolgon jár az eszetek, és ha aludni tértek, ezer gondolattól terhes az elmétek – mondta Huj-haj. – Hát ezért nem.

Hszi-tang Cse-cang, 735-814

Az írástudó Csang-cso tiszteletét tette Hszi-tang mesternél:
– Léteznek-e a hegyek, a folyók és maga a nagy föld? – kérdezte tőle.
– Léteznek – felelte Hszi-tang.
– Nem igaz!
– Melyik csan mesterrel találkoztál?
– Csing-san mesternél jártam, és bármiről kérdeztem, azt mondta, hogy nem létezik.

[Csing-san Tao-csin, 714–792]

– Van családod?
– Feleségem és két gyermekem.
– Milyen családja van Csing-sannak?
– Csing-san egy öreg buddha – háborodott fel az írástudó –, ne rágalmazd őt, mester!
– Ha valaha olyan családi állapotba kerülsz, mint Csing-san, akkor majd én is azt mondom, hogy nem léteznek.
Csang-cso fejet hajtott.

Ta-mej Fa-csang, 752-839

Ta-mej haldokolt. Azt mondta szerzeteseinek:
– Ami jön, fogadjátok, ami megy, hagyjátok!
Kisvártatva felsivított egy repülőmókus.
– Ennyi az egész – szólalt meg utoljára. – Vigyázzatok rá!

Ce-hu Li-cung, 800-880, és Taj-csou Seng-kuang

Seng-kuang kapálás közben kettévágott egy gilisztát.
– Nézzétek – mondta a többieknek –, kettévágtam egy gilisztát, és mindkét vége mozog. Vajon melyikben van az élete?
Mestere, Ce-hu válaszul felemelte a kapáját, rábökött az egyik, majd a másik felére, végül a kettő közti közre is, aztán visszaindult a kolostorba.

Csin-hua Csü-cse (Csü-ti), 9. sz.

Csü-ti remetelakában szolgált egy siheder.
– Milyen módszerrel tanít a mestered? – kérdezgették tőle.
A szolgalegény felemelte a mutatóujját.
Ám a dolog egyszer Csü-ti fülébe jutott, nosza kést ragadott, és levágta legénye ujját.
Üvöltve rohant el kínjában szegény, de amikor Csü-ti utánaszólt, megállt és visszanézett.
Csü-ti felemelte a mutatóujját.
A legény magához tért.

Halála közeledtén, Csü-ti azt mondta szerzeteseinek:
– Mesterem, Tien-lung [Hang-csou Tien-lung, 748-807] **egy-ujj csanját használtam egész életemben, de elhasználni mégsem tudtam. Értitek végre? – és mielőtt meghalt, még egyszer felemelte a mutatóujját.**

Nan-csüan Pu-jüan (Vang mester), 748-834/5

Nan-csüan csan mester Csengcsouban született. Eredeti családneve Vang volt, ezért emlegette magát gyakran úgy, mint „az öreg Vang mester". Már kilencéves korában tarra borotválták a fejét, de csak harminc évesen tette le a teljes szerzetesi fogadalmat a Szung-hegyen. Buddhista tanulmányai a szerzetesi rendszabályoktól és Buddha tanítóbeszédeitől a szövegmagyarázatokig és filozófiai értekezésekig terjedtek. Széles ismeretei alapossággal és odaadással párosultak. Végül is „kopogtatott Ma-cu csan mester kapuján, megvilágosult és elfelejtett mindent, amit addig tanult".795-ben, 47 éves korában remetekunyhót épített magának a Nancsüan-hegyen, Csicsouban, és nem jött le a hegyről harminc évig. 828-ban Hszüancseng tartományi kormányzója, Lu Keng (764-834) hallott a mesterről, és maga is tanítványként járult elé. Ettől kezdve sereglettek köré a tanítványok.
„Leáldoznak a csillagok és elhomályosulnak a lámpafények, ne mondjátok, hogy egyedül én vagyok az, akinek jönnie és mennie kell" – szólt tanítványaihoz egy nap, 835 elején, és örökre lehunyta szemét. Nyolcvanhetedik évében járt.

Egyszer a három tanítvány, Nan-csüan, Hszi-tang és Paj-csang elkísérte Ma-cu mestert egy holdfényes sétára.
– Mit gondoltok – kérdezte Ma-cu –, mire lehetne legjobban kihasználni ezt az időt?
– A szövegek tanulmányozására – szólalt meg elsőnek Hszi-tang.
– Kiváló alkalom az elmélkedésre – javasolta Paj-csang.
Ilyen válaszok hallatán Nan-csüan megfordult, és faképnél hagyta őket.
– A szövegeket meghagyom Hszi-tangnak – mondotta a mester –, Paj-csang pedig valóban tehetséges elmélkedő. De Nan-csüan lépett túl a hívságokon.

Huang-po a kolostor kapujában búcsúzott Nan-csüan mestertől, a kezében tartotta bambusz esőkalapját.
– Nagy melák ember vagy, nem túl kicsi neked ez a kalap? – kérdezte Nan-csüan.
– Ha kicsi is, elfér alatta az egész világ.
– No és én, az öreg Vang mester?
Huang-po feltette kalapját és útnak indult.

– Milyen lelkiállapotod van a nap tizenkét órája alatt? – kérdezte egy szerzetes Nan-csüantól.
– Miért nem az öreg Vang mestert kérdezed? – tanácsolta Nan-csüan.
– Épp most kérdeztem.
– És adott valamit, ami a lelkiállapotod legyen?

– Az öreg Vang mester áruba bocsátja magát – fordult egyszer Nan-csüan a gyülekezethez.
– Ki veszi meg?
– Én megveszem – lépett elő egy szerzetes.
– De ne legyek se drága, se olcsó – szabta meg a mester. – Nos, mennyit érek?
A szerzetes hallgatott.

A mester látogatóba készült a szomszéd faluba. Éjszaka a helybéli földisten megjelent a falu elöljárójának, és jelezte a mester másnapi érkezését. Elő is készítettek mindent a fogadására.
– Honnan tudtad előre, hogy jövök? – lepődött meg a mester.
– Megmondta a földisten álmomban – felelte a falusi elöljáró.
– Erőtlen az öreg Vang mester minden igyekvése, ha istenek és démonok kifürkészhetik szándékait – állapította meg Nan-csüan.
Egy szerzetes mindjárt a mester védelmére kelt:
– Tisztelendőséged máris oly nagyszerű erényekkel bír, miért fürkésznék istenek és démonok?
– Áldozz ételt a földisten oltárán! – zavarta el a szerzetest Nan-csüan.

– Mit csinálunk ma? – kérdezte a kolostor intézőjét Nan-csüan.
– Malomkereket forgatunk.
– A malomkereket forgathatod – hagyta rá Nancsüan –, csak a tengelyre vigyázz, nehogy megmozduljon.

Egyszer a Nyugati és a Keleti Csarnok szerzetesei veszekedtek egy kismacskán. Nan-csüan mester felvette a macskát és elébük tartotta:
– Szóljatok érte egy szót, vagy megölöm!
A szerzetesek zavartan hallgattak, mire Nan-csüan kettévágta a macskát.
Estefelé megérkezett Csao-csou, és Nan-csüan elmesélte neki, mi történt. Csao-csou levette egyik szalmabocskorát, a feje tetejére rakta és indult kifelé.
– Ha itt lettél volna – sóhajtott Nan-csüan –, megmented azt a macskát.

Nan-csüan ruhát mosott.
– A mester még mindig ezt csinálja? – hüledezett egy szerzetes.
– Miért, mit csináljak vele? – emelte fel a ruhát Nan-csüan.

Egy szerzetes a csészéjét mosogatta. Nan-csüan mellé lépett és váratlanul kitépte a kezéből. A szerzetes megütközve állt ott, üres kézzel.
– Most a csésze az én kezemben van – szögezte le Nan-csüan. – Mit érsz vele, ha méltatlankodsz?

Egyszer Nan-csüan kisétált a veteményeskertbe, látott egy szorgoskodó szerzetest, és megdobta egy darab téglával. Amint a szerzetes hátranézett, a mester felemelte az egyik lábát. A szerzetes nem szólt semmit, de követte a mestert a csarnokba.
– Az imént megdobtál egy darab téglával – kezdte a kérdezősködést. – Ez valami intelem volt?
– No és a lábemelés? – kérdezte a mester.
A szerzetesnek torkán akadt a szó.

Egyszer Nan-csüan füvet sarlózott a mezőn. Arra járt egy vándor szerzetes, és azt kérdezte tőle, melyik út vezet a Nancsüan kolostorba.
Nan-csüan fölegyenesedett, és odatartotta sarlóját a szerzetes orra alá:
– Harminc pénzt fizettem érte – mondta.
– De én a Nancsüanba vezető útról kérdeztelek!
– Bizony jól vág! – mondta Nan-csüan.

Nan-csüan remetelakába betévedt egy szerzetes.
– Felmegyek a hegyre dolgozni – mondta Nan-csüan –, főzd csak meg az ebédet, egyél, aztán hozd fel a részem.
A szerzetes megebédelt, széttört-zúzott mindent a remetelakban, és lefeküdt aludni.
Nan-csüan megelégelte a várakozást és hazaindult. Amikor meglátta az alvó szerzetest, szó nélkül leheveredett az ágy túloldalára, és ő maga is elaludt. A szerzetes felkelt és otthagyta.
Nan-csüan évek múltán is emlékezett az esetre:
– Azelőtt egy remetelakban éltem – mesélte tanítványainak –, és egyszer meglátogatott egy agyafúrt szerzetes. Színét se láttam többé.

Lu Keng [vagy Lu Hszüan kormányzó, 764-834]**, Hszüancseng kormányzója tanácsot kért Nan-csüantól:**
– Egy faragatlan kő lakik a házamban, és mást se tesz, csak ül vagy fekszik. Lehet Buddhát faragni belőle?
– Lehet.
– Tényleg nem lehetetlen?
– Most már az – mondta a mester. – Lehetetlen.

Egy napon Lu Keng kormányzó a következő történetet mesélte Nan-csüannak:
– Egyszer egy ember a fejébe vette, hogy palackban fog libát nevelni. Telt az idő, és a liba akkorára nőtt, hogy nem fért ki többé a palack száján. Az ember nem akarta, hogy a libának bántódása essék, de a palackot is sajnálta széttörni. Mit tennél a helyében, mester?
– Kormányzó! – szólította őt Nan-csüan.
– Tessék.
– Kinn van!

Lu kormányzó búcsúzkodott, hazakészült hszüancsengi hivatalába.
– Kormányzó! – állította meg Nan-csüan. – Hogyan kormányzod a népet, ha visszatérsz a székvárosba – Bölcsességgel.
– Ha ez igaz – sóhajtott a mester –, megkeserüli a nép.

– Hol van az orrlyukunk, mielőtt megszületünk? – kérdezte egy szerzetes.
– Hol van az orrlyukunk, miután megszülettünk? – kérdezett vissza Nan-csüan.

Ma-ku [Ma-jü Pao-csö, 720?-?] **meglátogatta Csang-csinget** [Csang-csing Huaj-jün, 756-815]**.**
Háromszor körbejárta a székén ülő mestert, egyszer figyelmeztetőn megcsörgette karikás koldusbotját, aztán megállt előtte és kihúzta magát.
– Igazad van – mondta Csang-csing.
Ma-ku meglátogatta Nan-csüant. Háromszor körbejárta a székén ülő mestert, egyszer figyelmeztetőn megcsörgette karikás koldusbotját, aztán megállt előtte és kihúzta magát.
– Nincs igazad – mondta Nan-csüan.
– Csang-csing azt mondta, hogy igazam van – berzenkedett Ma-ku –, te miért mondod azt, hogy nincsen?
– Csang-csingnek igaza is volt, neked nincs igazad!

A mester halála közeledtén, a szerzetes-felügyelő megkérdezte tőle:
– Hová mégy a halál után?
– Lemegyek a hegyről vízibivalynak – felelte Nan-csüan.
– Oda is követhetlek?
– Ha mindenáron követni akarsz, legalább hozz egy harapás szénát magaddal.

Csao-csou Cung-sen, 778-897

Cung-sen csan mester egy caocsoui Ho család sarja volt. Szinte még gyerekfejjel lépett a szülővárosabeli Hutung-kolostorba. Tizennyolc éves korában Nan-csüan mester tanítványának

szegődött Csicsouba. Miután megvilágosodott, a Szung-hegyre ment, hogy szerzetessé avassák, majd visszatért Nan-csüanhoz. Csak a mester halála után, majd hatvan évesen indult vándorútra, és kora valamennyi ismert csan mesterét végiglátogatta. „Egy hétéves gyerektől se restellek tanulni, ha többet tud nálam – mondotta –, de egy százéves embert se restellek oktatni, ha kevesebbet tud nálam." Csao-csou nem tanított se bottal, se ordítással, mint a kortárs csan mesterek, de „fény sugárzott az ajkáról".
80 éves korában elfogadta a Kuanjin-kolostor vezetését Csaocsouban; e helység után ismert Csao-csou néven. Haláláig a kolostor feje maradt, s bár birodalomszerte híres csan mesternek számított, s rajzottak körötte nevesebbnél nevesebb tanítványok, szerénységét megőrizte. Negyven év alatt egy alamizsna-kérő levelet sem írt, egy új bútordarabot se csináltatott, legfeljebb csak toldozni-foldozni volt hajlandó. Halála előtt – 120 éves korában – elküldte légyhessegetőjét a tartományi kormányzónak: „Egész életemben használtam – üzente –, de elhasználni nem tudtam." Posztumusz címként a Csen-csi (=Végső Igazság) csan mester nevet kapta.

– Mi az Út? – kérdezte Csao-csou.
– A mindennapi gondolkodás – válaszolta Nan-csüan.
– Hogyan térhetünk rá?
– Ha tudatosan akarsz rátérni, máris tévúton jársz.
– De akkor hogy tudhatok róla?
– Az Útnak nincs köze se tudáshoz, se nemtudáshoz – mondotta Nan-csüan. – A tudás káprázat, a nemtudás zűrzavar. Ha valóban tudatosság nélkül éred el az Utat, mintha mérhetetlen ürességbe jutnál, nem lesz előtted se akadály, se határ. Hogy lehetne akkor állítani vagy tagadni?

– Mi a tanítási módszered? – kérdezte egy szerzetes Csao-csoutól.
– Süket vagyok, beszélj hangosabban!
A szerzetes fennhangon megismételte a kérdést.
– A tiédet máris kitanultam – mondta Csao-csou.

Csao-csou megszólított egy szövegolvasásba merült szerzetest:
– Hány tekercs szútrát tudsz elolvasni egy nap?
– Általában hét-nyolc tekercset, de van, hogy tízet is.
– Akkor fogalmad sincs a szútraolvasásról!
– Miért, te hány tekercset tudsz elolvasni? – kérdezte a szerzetes.
– Én csak egy szót olvasok naponta – felelte Csao-csou.

Egy szerzetes a csanról kérdezősködött Csao-csoutól.
– Ma nem felelek – mondta a mester –, olyan borús az idő.

– Mi az egyetlen szó? – kérdezte egy szerzetes. Csao-csou elköhintette magát.
– Nem ez az?
– Miért, egy öregember már nem is köhöghet?

– Mi az egyetlen szó? – kérdezte egy másik szerzetes.
– Mit is mondtál? – kérdezte Csao-csou. A szerzetes megismételte.
– Máris kettőt csináltál belőle – mondta a mester.

– Mi az igazság végső szava? – kérdezte egy szerzetes.
– Igen – felelte Csao-csou.
A szerzetes ezt nem vette válasznak, és másodszor is feltette a kérdését.
– Nem vagyok süket! – kérte ki magának a mester.

Egy újonnan érkező szerzetes azt mondta Csao-csounak, hogy mióta elhagyta Csangant botjával a vállán, még nem ütött meg senkit.
– Akkor biztos túl rövid volt a botod – állapította meg Csao-csou.
A szerzetes nem válaszolt.

Egy szerzetes a Vutaj-hegyre zarándokolt. Útközben megkérdezett egy öreganyót, merre tartson.
– Csak egyenesen előre.
A szerzetes úgy is ment.
– Ez is csak arra tér le – mormogta utána az öreganyó.
A szerzetes elmesélte Csao-csounak, hogy járt.
– Kipuhatolom én azt az öreganyót – mondta Csao-csou.
Másnap maga is megkérdezte tőle, merre menjen.
– Csak egyenesen előre.
A mester úgy is tett.
– Ez is csak arra tér le – mormogta utána is az öreganyó.
Amikor Csao-csou visszatért, a szerzetesek már várták.
– Rajtakaptam az öreganyót – biztosította őket Csao-csou.

Csao-csou vándorútra kelő tanítványát csak arra intette:
– Ahol van Buddha, ott ne időzz, ahol nincs Buddha, onnan tüstént eredj tovább.

Csao-csou meglátogatott egy remetét:
– Itthon vagy? – kérdezte.
A remete felemelte az öklét.
– Túl sekély a víz, itt nem lehet lehorgonyozni – állapította meg Csao-csou.
Majd meglátogatott egy másik remetét:
– Itthon vagy? – kérdezte.
A remete felemelte az öklét.
– Szabadon adsz és ragadsz, éltetsz és veszejtesz – dicsérte Csao-csou, és mélyen meghajolt.

– Igaz ember szájában a hamis eszme is megigazul, hamis ember szájában az igaz eszme is meghamisul – mondta egyszer Csao-csou.

Amint észrevette, hogy Csao-csou jön hozzá látogatóba, Huang-po mester magára reteszelte az ajtót.
Csao-csou befordult az Eszme Csarnokába, meggyújtott egy fáklyát, és segítségért kiáltott.
Huang-po rögtön ki is nyitotta az ajtót és nekirontott:
– Beszélj, beszélj!
– Mire íjat ragadsz – szólt Csao-csou-, a rablónak híre sincs.

– Miért jött ide nyugatról Bódhidharma? – kérdezte egy szerzetes.
– Ciprusfa az udvaron – felelte Csao-csou.

– Miért jött ide nyugatról Bódhidharma? – kérdezte egy másik szerzetes.
Csao-csou mester leszállt a székéből és megállt mellette.
– Ezt feleled? – csodálkozott a szerzetes.
– Egy árva szót se szóltam – tiltakozott a mester.

Egy szerzetes meglátott egy macskát:
– Ez szerintem macska – szólt Csao-csouhoz. – Hát te minek hívod?
– Te macskának hívod – felelte Csao-csou.

– Azt mondják, minden visszavezethető az Egyre, de mire vezethető vissza az Egy? – kérdezte egy szerzetes.
– Egyszer Cingcsouban csináltattam magamnak egy csuhát – emlékezett Csao-csou –, annak hét font volt a súlya.

– Merre van az Út? – kérdezte egy szerzetes.
– A sövényen túl – felelte Csao-csou.
– Nem azt kérdeztem!
– Hát melyiket?

– A Nagy Utat!
– Az országút pedig Csanganba visz – mondotta Csao-csou.

– Mondd, honnan jöttél? – kérdezte egy szerzetestől Csao-csou.
– Délről.
– Ki volt az útitársad?
– Egy igásbarom.
– Miért barátkozik az ilyen derék szerzetes egy állattal?
– Nem vagyok én különb nála.
– Szép kis állat lehet.
– Ezt meg hogy értsem?
– Ha nem érted – mondta Csao-csou –, add vissza a barátomat!

– Vajon ki az az ember – kérdezte egy szerzetes – aki nem talál társat sehol a világon?
– Az nem ember – felelte Csao-csou.

– Ki a Buddha? – kérdezte egy szerzetes.
– Az ott a szentélyben – felelte Csao-csou.
– Hát az nem egy agyagszobor?
– De igen.
– Akkor ki a Buddha?
– Az ott a szentélyben.

– A „Buddha” az az egy szó – mondta egyszer Csao-csou –, ami sérti a fülem.

– Még egy ilyen nagy bölcs se szabadulhat a portól? – kérdezte a söprögető Csao-csout egy látogató.
– A por kívülről jön – felelte Csao-csou.

Máskor egy szerzetes szólította meg:
– Hogy találsz egy porszemet is ilyen ragyogó tiszta kolostorban?
– Nézd, itt van még egy – nyugtatta meg Csao-csou.

– Üres kézzel jöttem – szabadkozott egy szerzetes.
– Tedd le! – mondta Csao-csou.
– Mit tegyek le, ha egyszer semmit se hoztam?
– Akkor csak cipeld tovább!

Egyik reggel Csao-csou az új szerzeteseket fogadta:
– Jártál már itt? – kérdezte az egyiket.
– Igen.
– Gyere, igyál egy csésze teát!
Aztán egy másikhoz fordult:
– Jártál már itt?
– Még nem.
– Gyere, igyál egy csésze teát!
A szerzetes-felügyelő félrehívta a mestert:
– Az egyik már járt itt, erre te megkínálod teával; a másik még nem járt itt, erre te ugyancsak teával kínálod. Jelent ez valamit?
– Felügyelő! – szólt Csao-csou.
– Tessék.
– Gyere, igyál egy csésze teát!

– Most érkeztem a kolostorba – fordult egy szerzetes Csao-csouhoz. – Mondd, mi a tanításod lényege!
– Megreggeliztél már?
– Igen.
– Akkor menj, és mosd el az evőcsészédet!
A szerzetes egyszerre megvilágosult.

Mikor egy szerzetes kérdezősködni jött, Csao-csou fejére húzott csuhában fogadta. A szerzetes ácsorgott egy darabig, aztán fordult vissza.
Csao-csou utánaszólt:
– Aztán nehogy azt mondd, hogy nem válaszoltam!

Egy szerzetes kihallgatást kért Csao-csoutól, de a mester kiüzent a segédjével, hogy hordja el magát.
A szerzetes meghajolt és elment.
– Az a szerzetes bebocsáttatást nyert – jegyezte meg Csao-csou –, de a segédem közben kinn rekedt.

Egy nyári nap Csao-csou és tanítványa, Ven-jüan azon vetélkedett, melyikük tud mélyebbre alázkodni. Abban egyeztek meg, hogy aki alulmarad, az nyer egy süteményt.
– Én szamár vagyok – kezdte Csao-csou.
– Én a szamár fara – folytatta Ven jüan.
– Én a szamár ganéja.
– Én meg kukac a ganéjában.
– Mit csinálsz ott?
– Nyaralok.
– Nyertél – adta fel Csao-csou, és kérte a süteményt.

Egyszer Csenting kormányzója érkezett látogatóba fiával, de a mester fel sem állt a székéből. Megkérdezte őkegyelmességét, hogy érti-e.
– Nem értem – mondta a kormányzó.
– Zsengekorom óta csak böjtölök, és annyira belerokkant a testem – magyarázta Csao-csou –, még ahhoz sincs erőm, hogy vendégeim tiszteletére leszálljak a Buddha-székből.
A kormányzó ezután még jobban becsülte Csao-csout; másnap üdvözletet is küldött tábornokával, akit Csao-csou előzékenyen felállva köszöntött.
A mester segédjét furdalta a kíváncsiság:
– A kormányzó fogadásakor tegnap el se mozdultál a székedről. Ma meg leszállsz a tábornoka kedvéért?
– Úgyse érted te ezt – mondta Csao-csou. – Ha elsőrangú a vendég, ülve kell maradni, ha másodrangú, le kell szállni, és a harmadrangú elé a templomkapun is ki kell menni.

Egyszer egy szerzetes megkérdezte Csao-csout:
– Van-e a kutyának buddha-természete?
– Nincs – felelte Csao-csou.
– Minden lénynek van buddha-természete, a buddháktól a hangyákig – folytatta a kérdező. – Miért épp a kutyának nincs?
– Mert válogatós.

– Hszüe feng mesterhez készülök – mondta Csao-csou egyik tanítványa. – Mit mondhatok neki?
– Télen mondj hideget, nyáron mondj meleget – tanácsolta Csao-csou.

Egy szerzetes a csan legfontosabb alapelvét tudakolta, de Csao-csou mester kimentette magát:
– Pisálni kell mennem – mondta. – Látod, még egy ilyen kis dolgot is magam intézek el.

Csao-csou elcsúszott a behavazott gyalogúton:
– Segítség, segítség! – kiáltozta.
Egy szerzetes odasietett és lefeküdt mellé a hóba. Csao-csou feltápászkodott és ment tovább.

Csao-csou ellátogatott egyszer Pao-sou [Pao-sou Jen-csao, 830-888] mesterhez, aki úgy fogadta, hogy hátat fordított neki magas székén.
Csao-csou leterítette rongyszőnyegét a földre, és arcra borult.
Pao-sou erre leszállt a székéből, de közben Csao-csou már sarkon fordult.

A mester tüzet csiholt, és közben odaszólt egy szerzetesnek:
– Ezt én fénynek nevezem. Hát te?
A szerzetes nem szólt semmit.
– Ha nem fogod fel a csan értelmét – jegyezte meg Csao-csou –, fölösleges csöndben maradnod.

Egy apáca a titkos tanításról faggatózott Csao-csou-nál.
A mester megérintette az apáca szemérmét.
– Tisztelendőséged még mindig ilyen? – szörnyülködött az apáca.
– Nem én vagyok ilyen, hanem te! – állapította meg a mester.

Csao-csou így beszélt egyszer az egybegyûlt szerzetesekhez:
– A bronz-Buddha megolvad a kemencében, a fa-Buddha elég a tûzben, a vályog-Buddha szétázik a vízben. De az igaz Buddha mibennünk él. Megvilágosulás és Nirvána, Nyilvánvalóság és Buddhatermészet – mindezek csak rosszul szabott göncök rajta. Szennyezõdések. De ha nincs kérdés, nincs szennyezõdés. Valójában nincs amihez ragaszkodhatnátok. Ha nem kavarognak bennetek gondolatok, sehol sem követhettek el hibát. Hogy felismerjétek a valóságot, csupán üljetek le nyugodtan vagy húsz-harminc évre, s ha ezek után is értetlenek maradtok, leüthetitek ennek az öregembernek a fejét. Minden olyan, mint egy álom, egy látomás, egy légvirág, s szaladgálni utánuk hiábavaló foglalatosság. Ha nem kalandoztatjátok el folyton a gondolataitokat, minden rendben lesz. Semmi nem jön kivülrõl, mire jó hát ez a sündörgés? Mi sarkall benneteket arra, hogy körbe keresgéljetek, mint a kutyák, akik minden sarokba bedugják az orrukat, s minden vacakot a szájukba vesznek? Emlékszem, Si-toutól bárki bármit kérdezett, õ csak azt mondta: „Fogd be a szád, ne ugass, mint egy kutya!” Én is azt mondom nektek: „Ne csaholjatok!”

– Régóta hallom emlegetni a híres csaocsoui kőhidat – szólt egy vándorszerzetes Csao-csouhoz –, de itt csak néhány cölöpöt és pallót látok.
– Egy közönséges fahídtól meg se látod a csaocsoui kőhidat – mondta Csao-csou.
– Mi volna az a csaocsoui kőhíd?
– Átmegy azon a szamár is, a ló is!

Egy szerzetes a kilétéről kérdezte Csao-csout:
– Ki az a Csao-csou?
– Keleti kapu, nyugati kapu, északi kapu, déli kapu – felelt Csao-csou.

Paj-csang Huaj-haj, 720-814

Alighogy sétára indultak, mester és tanítványa, vadludak szálltak el a fejük felett.
– Mik ezek? – kérdezte Ma-cu.
– Vadlibák – nézett föl Paj-csang.
– Merre szállnak?
– Már elhúztak.
Ma-cu megragadta és úgy megcsavarta Paj-csang orrát, hogy tanítványa felüvöltött kínjában.

– Hogy húztak volna el?! – harsogott Ma-cu.
Paj-csang feleszmélt.

Paj-csang küldött egy szerzetest Csang-csinghez, de előbb alaposan kioktatta:
– Amikor a mester belép a csarnokba, hogy a tanról beszéljen, terítsd le a rongyszőnyegedet, borulj le előtte, aztán kelj fel, és vedd le az egyik bocskorodat, porold le a csuhád ujjával, majd kösd vissza a lábadra, de a bocskor talpával felfelé.
A szerzetes úgy is tett.
– Az én hibám – mondta Csang-csing.

Egy nap Paj-csang megkérte Kuj-sant, nézze meg a tüzet.
Kuj-san fogta a piszkavasat, beletúrt a hamuba, majd közölte, hogy a tűz kialudt.
Paj-csang erre maga ment a tűzhelyhez, és hosszas keresgélés után kipiszkált a hamu alól egy lappangó kis parazsat. – Hát ez nem tűz? – kérdezte.

– Ki a Buddha? – kérdezte egy szerzetes.
– Te ki vagy? – viszonozta Paj-csang.
– Én én vagyok!
– No, és ismered azt az ént?
– Persze, hogy ismerem.
A mester felemelte a légycsapóját:
– Látod?
– Persze, hogy látom.
– Akkor nincs több szavam – mondta Paj-csang.

A gyülekezet a kertet művelte. Az ebédre hívó dob hangjára egy szerzetes hangosan elnevette magát, felkapta a kapáját és sietett vissza a kolostorba.
– Milyen kiváló! – dicsérte Paj-csang mester. – Így lépünk be az igazság kapuján.
Később hívatta a szerzetest:
– Mire jöttél rá?
– Reggel nem kaptam rizskását – mondta a szerzetes –, és már alig vártam a dobszót, hogy mehessek ebédelni.
Most a mester nevette el magát.

– Hol jártál? – kérdezte Paj-csang tanítványától.
– Gombát szedtem a Tahsziung-hegy lábánál – mondta Huang-po.
– Láttál tigrist?
Huang-po menten, mint egy tigris, bömbölni kezdett. Paj-csang felkapott egy szekercét és csapásra emelte, de Huang-po megelőzte őt egy jókora pofonnal.
Paj-csang jót kuncogott, és visszatért a templomba:
– A Tahsziung-hegy lábánál tigris settenkedik – szólt a gyülekezethez. – Őrizkedjetek tőle! Engem épp most mart meg.

Huang-po Hszi-jün, ?-850?

A Tientaj-hegyen jártában Huang-po találkozott egy szerzetessel, aki úgy csevegett és tréfálkozott vele, mint régi barátok közt szokás. A szeme ragyogott és mélyre látott. Huang-po ráállt, hogy együtt vándoroljanak tovább.
Történt, hogy útjukat állta egy megáradt hegyi patak. Huang-po levette bambuszkalapját, leszúrta botját, és tanya után nézett. Ám a szerzetes egyre csak unszolta, hogy keljenek át az árvízen.
– Menj csak, ha akarsz – mondta végül, Huang-po.
A szerzetes felfogta csuhája szegélyét, és úgy kelt át a víz színén, mintha földön járna. Hátra-hátranézett és szólongatta a mestert.
– Te csak saját képességeidet ápoltad – mérgelődött Huang-po. – Ha hamarabb kiismerlek, eltöröm a lábad.

– A vérbeli utazónak nincsen poggyásza – mondta Huang-po.

Pej-hsziu kancellár [791-864] meglátogatta a hungcsoui Kaj-jüan kolostort. A falon képeket látott, és megkérdezte az apáttól:
– Milyen képek ezek?
– Jeles szerzetesek képmásai.
– A képmások itt vannak – mondta a kancellár –, de hová lettek a jeles szerzetesek?
Az apát nem felelt.
– Vannak itt csan mesterek? – kérdezte a kancellár.
– Van egy – mondta az apát, és Huang-póhoz vezette.
Pej-hsziu visszaidézte, miről beszélgettek, és feltette ugyanazt a kérdést:
– Hol vannak a jeles szerzetesek?
– Pej-hsziu! – szólította a kancellárt Huang-po.
– Tessék.
– Hol vagy *te?*

Pej-hsziu kancellár átnyújtotta Huang-pónak a csan buddhizmusról írt gondolatait. A mester félretette az iromány t anélkül, hogy rápillantott volna. Hosszú ideig hallgatott, aztán megkérdezte Pej-hsziut:
– Érted?
– Nem.
– Csupán az érne valamit, ha ebből is értenéd. Ha kifejezhető lenne tussal és papírral, mire jó egy olyan iskola, mint a mienk?

Mu-csou Tao-ming (Bocskoros Csen), 780-877

Ráérő idejében Mu-csou mester gyékénybocskort fonogatott, és suttyomban kirakott egy-egy párat az országút szélére. Teltek-múltak az évek, míg egyszer rajtakapták, és azontúl Bocskoros Csennek csúfolták.

– Honnan jöttél? – kérdezett Mu-csou egy szerzetest.
– Liujangból.
– Mit mond a csan mester Liujangban?

– „Mehetsz bárhová, útra úgyse találsz.”
– Tényleg ezt mondta?
– Ezt.
A mester kapta a botját és fejbe kólintotta a szerzetest:
– Csak a szavakra emlékszel – jegyezte meg.

Néhanapján, ha prédikáló szerzetes látogatott a kolostorba, Mu-csou mester megszólította:
– Tisztelendő úr!
Amikor a szerzetes válaszolt a hívására, azt mondta:
– Nem látsz a gerendától, amit a válladon cipelsz.

– Nem kérem, hogy az újjal tagadd meg a régit – mondta egy szerzetes –, de hogy fogadod el az újat, ha nem veted el a régit?
– Tegnap padlizsánt vetettem, ma meg tököt – mondta Mu-csou.

Mu-csounak panaszkodott egy szerzetes:
– Mindennap öltözni, vetkezni és enni kell. Hogy szabaduljunk meg ettől a sok nyűgtől?
– Egyszerűen csak öltözünk, vetkezünk és eszünk – közölte Mu-csou.
– Nem értem.
– Ha nem érted, akkor bizony mindennap öltöznöd, vetkezned és enned kell.

Kuj-san Ling-ju, 771-853

Kuj-san kolostori szakácsként szolgált Paj-csang mester alatt, amikor az apátot keresett a Ta-kuj-hegyi kolostor élére. Összehívta a szerzeteseit, és közölte velük, hogy az lesz a főapát, aki helyesen felel a kérdésére.
Egy vízzel teli korsót állított a földre, majd megkérdezte:
– Ha ezt nem nevezhetitek vizeskorsónak, mit tudtok rá mondani?
– Hát fatuskónak mégse mondhatjuk! – próbálkozott a rangidős szerzetes-felügyelő.
Paj-csang ekkor a szakácsot szólította.
Kuj-san odament, felrúgta a korsót, majd sarkon fordult.
– Vesztettél! – nevette ki Paj-csang a felügyelőt.
Így lett Kuj-san az új kolostor főapátja.

Kuj-san már nyugovóra tért, mikor Jang-san [Jang-san Huj-csi, 807-883] beszélgetni jött hozzá. Mihelyt a mester meglátta, a falnak fordult.
– Hogy tehetsz ilyet? – kérdezte Jang-san.
– Álmodtam valamit – mondta Kuj-san és felült. – Fejtsd meg!
Erre Jang-san hozott egy mosdótál vizet.
Kisvártatva Hsziang-jen jött beszélgetni a mesterrel.
– Álmodtam valamit – mondta neki is Kuj-san. – Jang-san már megfejtette. Most te következel.
Erre Hsziang-jen hozott egy csésze teát.

A száznapos nyári elvonulás után Jang-san tiszteletét tette Kuj-sannál.
– Nem láttalak itt egész nyáron – mondta Kuj-san. – Mit műveltél?
– Műveltem egy darab földet, és betakarítottam egy kosár kölest.
– Akkor nem telt hiába a nyarad.
– És te, mester, mit műveltél? – kérdezte Jang-san.
– Ettem mindennap és aludtam minden éjjel.
– Akkor a te nyarad se telt hiába.

Kuj-san mester a tárnokért küldött. Mihelyt megjelent, azt mondta neki:
– A tárnokot hívattam, nem téged!
A tárnok nem tudta, mit mondjon.
Kuj-san legközelebb a felvigyázóért küldött. Mihelyt megérkezett, azt mondta neki:
– A felvigyázót kérettem, nem téged!
A felvigyázó nem tudta, mit mondjon.

Kuj-san elmélkedésbe merülten találta a hegyen Jang-sant. Hátba verte a botjával, de Jang-san nem fordult meg.
– Ugye, tudsz valamit mondani? – kérdezte tőle.
– Ha tudnék is, nem kölcsönöznék mástól szavakat.
– Tanultál valamit – mondta Kuj-san.

– Egész nap a csanról beszélgettünk – mondta Kuj-san. – Mi jött ki belőle?
Jang-san húzott egy vonalat a levegőbe.
– Ha nem velem vagy, most becsaphatnál valakit.

Jang-san Huj-csi, 807-883

Esett az eső. A szerzetes-felügyelő elégedetten mondta Jang-sannak:
– Milyen jó eső!
– Mi jó van benne?
A felügyelő nem tudott mit válaszolni.
– Én válaszolok helyetted – ajánlkozott Jang-san.
– Nos, mi jó van benne? – kérdezte a felügyelő.
– Jang-san az esőre mutatott.

Hsziang-jen Cse-hszien, ?-898

Hsziang-jen remetekunyhója előtt az ösvényt takarította. Félredobott egy követ, mely véletlenül száron vágott egy bambusznádat. Az éles csattanásra egyszeriben megvilágosult.

– Milyen valamitől létezik a semmi? – kérdezte egy szerzetes.
– Addig kell hámozni egyik réteget a másik után, amíg semmi sem marad – mondta Hsziang-jen.

– Mielőtt kimondják, mi a szó? – kérdezte egy szerzetes.
– Mielőtt kérdeztél volna, feleltem – mondta Hsziang-jen.

– Mi a buddhizmus egyetemes eszméje? – kérdezte egy szerzetes.
– Korán jött idén a fagy – mondta Hsziang-jen –, gyenge lett a hajdinatermés.

Hsziang-jen így szólt a gyülekezethez:
– Mintha fogadnál fogva lógnál egy fa tetejéről, kezed nem éri ágát, lábad nem éri törzsét. Arra jön valaki, és megkérdi, miért jött ide nyugatról Bódhidharma. Ha nem szólalsz meg, veszni hagysz egy embert, ha megszólalsz, magad veszejted el. Hát most válaszolsz, vagy nem válaszolsz?
Egy Csao nevű szerzetes a mester elé járult, és azt mondta:
– Hagyjuk békén, ha már egyszer fenn lóg a fán. Inkább arról mesélj, mi van, mielőtt felmászott rá!
Ezzel aztán jól megnevettette a mestert.

Lin-csi Ji-hszüan, ?-866

Amikor Lin-csi újdonsült szerzetes volt Huang-po közösségében, egyszerű és közvetlen viselkedése feltűnt a szerzetes-felügyelőnek:
– Bár ifjonc még, más, mint a többi – tűnődött, aztán rászólt:
– Mióta is vagy itt?
– Három éve – felelt Lin-csi.
– Kértél már tanácsot?
– Nem tudom, mit kérdezzek.
– Miért nem kérdezed meg a tisztelendő apáttól, mi a buddhizmus értelme?
Lin-csi úgy is tett. Ám alig fejezte be mondókáját, Huang po megbotozta.
– No, milyen tanácsot kaptál? – kérdezte később a felügyelő.
– Még be se fejeztem a kérdést, a mester máris megbotozott – mondta Lin-csi. – Fogalmam sincs, miért.
– Menj csak, kérdezd meg még egyszer!
De másodszor, sőt harmadszor is botozás lett a kérdezősködés vége.
– Voltál olyan jó és elküldtél a mesterhez – mondta végül Lin-csi a szerzetes-felügyelőnek. – Háromszor kérdeztem meg a buddhizmus értelmét, és háromszor botozott meg érte. Bizonyára valami régi gátlás akadályoz benne, hogy megértsem mélyebb szándékait. Jobb lesz, ha elmegyek.
– Azért csak búcsúzz el a mestertől!
Lin-csi bólintott.
A szerzetes-felügyelő előresietett Huang-póhoz:
– Az a kérdezősködő fiatal szerzetes igencsak alkalmas lenne az Eszme befogadására. Ha búcsúzni jön, el kéne igazítani. A jövendőnek ültetünk, talán nagy fává terebélyesedik, és majdan nemzedékek hűsölhetnek árnyékában.
Lin-csi kisvártatva meg is jelent.
– Nem kell messzire menned – mondta Huang-po –, csak Ta-jühöz [Kao-an Ta-jü] , a Kaoan járásba, megmagyaráz ő mindent.
Lin-csi el is ment hozzá.

– Honnan jöttél? – kérdezte Ta-jü.
– Huang-pótól.
– Mit mond Huang-po?
– Háromszor kérdeztem tőle, mi a buddhizmus értelme, és háromszor botozott meg érte. De fogalmam sincs, milyen hibát követtem el.
– Huang-po annyit vesződött veled, mint egy jó öreg nagymama, te mégis hozzám hurcolod a hibáidat!
Lin-csi egy csapásra megvilágosult:
– Végeredményben Huang-po buddhizmusa nem is nagy ügy! – jelentette ki.
– Te ágybahugyozó ördögfajzat! – ragadta meg Lin-csit Ta-jü. – Idejössz nekem, hogy még azt se tudod, milyen hibát követtél el, most meg egyszerre Huang-po buddhizmusa se nagy ügy! Mit forgatsz a fejedben, mondd!
Lin-csi válaszul háromszor oldalba vágta Ta-jüt.
– Huang-po a mestered – engedte el Lin-csit Ta-jü. – Semmi közöm hozzátok!
Lin-csi visszatért Huang-póhoz.
– Mikor lesz már vége ennek a jövés-menésnek? – kérdezte Huang-po.
– Az a nagymamai jó szíved tehet róla! – Lin-csi ezzel leborult, és Huang-po szolgálatára állt.
– Honnan jössz?
– A minap Ta-jühöz voltál szíves küldeni.
– No, és mit mondott Ta-jü?
Lin-csi elmesélte, mi történt.
– Kedvem lenne elkapni azt a szerzetet, és jól kiosztani!
– Mire vársz? Oszd ki azonnal! – és pofon vágta Huang-pót.
– Megőrültél? A tigris bajuszát ráncigálod?
Lin-csi elordította magát.
– Segéd! – szólt Huang-po. – Kísérd ezt az őrültet a szerzetesek csarnokába.

A kolostor apraja-nagyja kapával a vállán bandukolt a veteményesbe; Lin-csi utolsó volt a sorban. Huang-po hátrapillantott, és látta, hogy üres a keze:
– Hol a kapád? – kérdezte.
– Elvitte valaki – mondta Lin-csi.
– Gyere csak ide, tisztázzuk a dolgot.
Mikor a mester közelebb ért, Huang-po feltartotta a kapáját, mint egy zászlót:
– Senki a világon el nem veszi tőlem!
Erre Lin-csi megkaparintotta, és maga tartotta fel:
– Akkor hogy került az én kezembe? – kérdezte.
– Ma valaki oroszlánrészt vállal a munkából – jegyezte meg Huang-po, és visszaindult a kolostorba.

Lin-csi a szerzetesekkel kapált a veteményesben. Huang-po is kijött körülnézni, mire Lin-csi abbahagyta a munkát, és a kapája nyelére támaszkodott.
– Elfáradtál? – kérdezte Huang-po.
– Még fel se emeltem a kapát – mondta Lin-csi –, mitől fáradtam volna el?
Huang-po rásózott egyet. Lin-csi megragadta az öreg botját, és a földre taszította vele. Huang-po odahívta a felvigyázót, hogy segítse fel.
– Hogy tűrheted – háborgott a felvigyázó –, hogy ez a kötözni való bolond pimaszkodjon tisztelendőségeddel?
Huang-po alig állt lábra, most a felvigyázóra sózott rá egyet.
Lin-csi, aki közben nekiállt kapálni, megjegyezte:
– Másutt hamvasztják a holtakat, én itt egy csapással elevenen elhantollak benneteket.

Lin-csi így szólt a szerzetesekhez:
– Figyeljetek ide! Húsz évvel ezelőtt a néhai Huang-po mesternél háromszor kérdezősködtem a buddhizmus alapeszméjéről, és háromszor botozott meg érte. De csak száraz kórónak éreztem a botját, és azóta is vágyom egy igazi verésre. Nos, melyikőtök képes rá?
Egy szerzetes lépett elő a gyülekezetből:
– Majd én kiosztlak – mondta.
A mester nyújtotta is a botját, de a szerzetes habozását látván, jól elpáholta.

Kuan-hszi [Kuan-hszi Cse-hszien, ?-895] **egy nap Lin-csi mester elé járult. Lin-csi leszállt a szalmaszékéből, szó nélkül megragadta, mire Kuan-hszi felkiáltott:**
– Tudom! Már tudom!

Lin-csi mester éppen lábat mosott, mikor Csao-csou beállított hozzá.
– Miért jött ide nyugatról Bódhidharma? – érdeklődött Csao-csou.
– Most mosom a lábam! – mordult rá Lin-csi.
Csao-csou közelebb hajolt, mintha nem jól hallotta volna.
– Nyakon öntselek még egy dézsa lábvízzel? – förmedt rá Lin-csi.
Csao-csou odébbállt.

Ta-csüe [Vej-fu Ta-csüe] **jött a mesterhez látogatóba, és Lin-csi felemelte a légycsapóját. Ta-csüe leterítette a rongyszőnyegét, és Lin-csi ledobta a légycsapót a földre. Ta-csüe felszedte a rongyszőnyegét, aztán bement a szerzetesek csarnokába.**
– Ez a szerzetes valami közeli hozzátartozója lehet a mesternek – súgtak össze a szerzetesek. – Köszönteni se köszöntötte, mégis megúszta a verést.
Mikor a mester fülébe jutott a szóbeszéd, előhívta Ta-csüet:
– A szerzetesek azt állítják, hogy nem a rangidősnek kijáró tisztelettel köszöntöttél.
– Elég furcsa! – mondta Ta-csüe, és visszament a szerzetesek közé.

Jött egy szerzetes.
Lin-csi mester felemelte a légycsapóját.
A szerzetes leborult. A mester rácsapott.

Ismét jött egy szerzetes.
A mester felemelte a légycsapóját.
A szerzetes nem tudta, mitévő legyen. A mester rácsapott.

Lin-csi megkérdezte Lo-put [Lo-pu Jüan-an, 834-898]**:**
– Régen az egyik mester a botot szorgalmazta, a másik az ordítást. Ki volt közelebb az igazsághoz?
– Egyik sem.
– Akkor mi van közel hozzá?
Lo-pu elordította magát, a mester pedig megbotozta.

Lin-csi megkérdezett egy szerzetest:
– Néha olyan az ordítás, mint a Mennykő király drága kardja. Néha olyan, mint a földre lapuló aranyszőrű oroszlán. Néha olyan, mint a halcsali fűcsomó árnyéka. Néha olyan, mintha nem is ordítás lenne. Honnan tudod, hogy melyiket kell használni?
A szerzetes tétovázott. A mester elordította magát.

Vörös húskupacod belakja egy se-rendű-rangú igaz ember, aki folyton-folyvást ki-be jár az arcod nyílásain – szólt Lin-csi a csarnokba gyűlt szerzetesekhez. – Ki nem tett még tanúbizonyságot?
Egy szerzetes előrefurakodott, és azt kérdezte:
– Ki az a se-rendű-rangú igaz ember?
Lin-csi leszállt a székéből és vállon ragadta:
– Beszélj, beszélj!
A szerzetes próbált valamit mondani, de a mester ellökte magától:
– Egy rakás szar ez a se-rendű-rangú igaz ember! – mondta, és visszatért a szobájába.

Vang kormányzó [Vang Sao-ji, ?-866] **meglátogatta a mestert. Amikor elsétáltak a szerzetesek csarnoka előtt, megkérdezte:**
– Hát a szútrákat tanulmányozzák-e a szerzetesek?
– Azt ugyan nem – felelt Lin-csi.
– Tán az elmélkedést gyakorolják?
– Azt sem.
– Akkor mivel foglalkoznak?
– Azzal, hogy buddhák és pátriárkák legyenek!

– Hiába drága az aranypor, a szemben csak gyulladást okoz – mondta a kormányzó.
– És én még közönséges embernek hittelek! – kiáltott fel Lin-csi.

Egy Ting nevű szerzetes jött Lin-csi mesterhez, és megkérdezte tőle, mi a buddhizmus lényege.
A mester leszállt a székéből, pofon vágta és hátrataszította.
Mihelyt Ting visszanyerte az egyensúlyát, mint aki lecövekelt, meg se bírt mozdulni.
– Mit állsz ott, Ting? – szólt mellette egy szerzetes. – Borulj le a mester előtt!
Ahogy Ting hajolni készült, hirtelen világosság gyúlt az agyában.

Egyszer Csencsouban történt, hogy Ting egy hústalan lakomáról jövet megpihent egy hídon. Ott találkozott három prédikátor szerzetessel. Egyikük megszólította:
– Mit jelent az: „ahol a csan folyója mély, le kell merülnöd a legaljára?”
Ting megragadta a kérdezőt, és már majdnem lehajította a hídról, ámde a másik két prédikátor kétségbeesetten a segítségére sietett:
– Megállj! – kérlelték. – Ha bántott is, testvér, könyörülj rajta!
– Ha meg nem akadályozzátok – mondta Ting –, „lemerülhetett volna a legaljára!”

Vu-cu Fa-jen, 1024-1104

Vu-cu Fa-jen így szólt tanítványaihoz:
– Ha megkérdik tőlem, hogyan lehet elsajátítani a csant, azt mondom, mint a betörés tudományát: a betörő fia egy nap aggodalmaskodni kezd, ideje lenne kitanulni öreg apja mesterségét, mert maholnap betevő rizs nélkül maradhatnak. Az öreg rá is áll, és egy éjszaka elviszi magával. Áttörik egy udvarház kerítését, behatolnak az egyik szobába, ahol a betörő biztatja a fiát, másszon be a ruhásládába, és adogassa ki, amit talál benne. Alighogy bebújik, az apja hirtelen rázárja a láda fedelét. Aztán, mint aki jól végezte dolgát, kisétál az udvarra, éktelen lármát csap, majd kisurran a kitört kerítésen. A háziak izgatottan szaladgálnak égő gyertyával a kezükben, de úgy látják, hogy a betörők már elszeleltek. A fiú ezalatt apját kárhoztatja a láda mélyén. Hirtelen támad egy mentőötlete: patkányrágcsálást utánoz. Utasítják is a szolgálólányt, nézzen utána. Végre kireteszeli a láda tetejét, a fiú kiugrik, elfújja a gyertya lángját, félrelöki a lányt, és elmenekül. Persze rohannak utána. Az út mentén észrevesz egy kutat, talál mellette egy nagy követ, és beleveti. A csobbanásra az üldözők a kút köré gyűlnek és találgatják, odaveszett-e a betörőjük. A fiú időközben bizton hazaér, és apjára támad, miért juttatta ilyen kelepcébe. „Ne dohogj, fiam – inti az apja –, csak azt mondd el, hogy sikerült elmenekülnöd.” Amikor a fiú elmeséli viszontagságait, az öreg felkiált: „Látod, megtanultad te a mesterséget!”

Vu-cu Fa-jen egyszer azt kérdezte:
– Ha bölcs emberrel találkozol az úton, se nem szólhatsz, se nem hallgathatsz. Hogy köszöntöd?
Vu-cu Fa-jen mondott egy példát:
– Olyan, mintha bivaly ballagna el az ablakrács előtt. Áthalad a feje, a szarva, mind a négy patája – de a farka miért nem jut át soha?

– Van-e különbség a pátriárkák és a Buddha tanítása között? – kérdezte egy szerzetes.
– Meríts vizet, és markodban a hold virul; szedj virágot, és köntösöd megillatosul – felelte Vu-cu Fa-jen.

Csing-jüan Vej-hszin, 9. sz.

Csing-jüan [Csing-jüan Vej-hszin] **mondta:**
– Harminc éven át tanulmányoztam a csant. Eleinte a hegyek hegyek voltak, a vizek vizek. Ahogy jobban elmélyültem, a hegyek megszűntek hegyek, a vizek megszűntek vizek lenni. De most, hogy a végére jutottam, a hegyek újra hegyek, a vizek újra vizek.

Fo-jen Csing-jüan, 1067-1120

Fo-jen Csing-jüan szerint a csan gyakorlatok közben két nyavalyát szedhetünk össze. Az elsőt akkor, ha a szamarunkat keressük, pedig rajta ülünk, a másodikat pedig akkor; ha nem szállunk le idejében a szamárhátról.

Fen-jang San-csao, 947-1024

– Ha ezer mérföldön belül egy fia felhő se lenne, mit tennél? – kérdezte egy szerzetes.
– Megbotoznám az eget – mondta Fen-jang.
– Miért épp az eget kárhoztatnád?
– Mert sose akkor esik az eső és sose akkor süt a nap, amikor kellene.

Nan-jüan Huj-jung, 860-930

– Hol van az Út? – kérdezte egy szerzetes.
– Ha kánya repül át a nagy égen, nincs utána semmi nyom – felelte Nan-jüan.

Li-cun Ce-man (?-?)

– Mit jelent „felfogni egy hangot és szabadulást nyerni”? – kérdezte egy szerzetes Li-cuntól.
Li-cun felvette a piszkavasat és rácsapott egy parázsló fahasábra:
– Hallod?
– Igen.
– Ki nem szabad? – kérdezte Li-cun.

Tan-hszia Tien-zsan, 739-824

Huj-csung [Nan-jang Huj-csung, 675-775] **éppen aludt, amikor Tan-hszia meglátogatta.**
– Itthon van a mestered? – kérdezte Tan-hszia a segédet.
– Itthon, de senkit se fogad.
– Rögtön felismerted a helyzetet – dicsérte őt Tan-hszia.
– A mesterem még Buddhát se fogadná – tódított a szerzetes.
– Tényleg jó tanítvány vagy! Büszke lehet rád a mestered! – dicsérte még egyszer Tan-hszia, aztán útjára indult.
Amikor Huj-csung felébredt, Tan-jüan – így hívták a segédet – elmesélte, hogy bánt el a látogatóval.
Ám a mester elverte, és kikergette a kolostorból.

Si-tou Hszi-csien, 700-790

Egy szerzetes megkérdezte Si-tout:
– Miért jött hozzánk Bódhidharma nyugatról?
– Attól az oszloptól kérdezd meg!
– Nem értem.
– Én még úgyse.

Si-tou a hegyekben barangolt tanítványával, Si-sivel [Si-si San-tao, 760-830]**. Egyszer csak a szűk ösvényt lezárták az összefonódó ágak. Si-tou arra kérte Si-sit, hogy vágja át őket.**

– Nem hoztam kést magammal – mondta Si-si.
Si-tou elővette a saját kését, és odanyújtotta a pengéjét.
– A nyelét kérem – mondta Si-si.
– Mit akarsz csinálni vele? – kérdezte a mester.
Si-si hirtelen feleszmélt.

– Hogy nyerhetünk feloldozást? – kérdezte egy szerzetes.
– Csak nem kötözött le valaki? – kérdezte Si-tou.

Ta-szuj Fa-csen, 878-963

Egy teknősbéka tévedt a kolostor udvarára.
– Minden teremtés a csontját fedi bőrrel, ez miért fedi a bőrét csonttal? – kérdezte egy szerzetes.
Ta-szuj levette a gyékénybocskorát, és befedte vele a teknőc páncélját.

– Mi lesz velünk, ha elérkezik a születés és a halál órája? – kérdezték Ta-szujt.
– Ha tea van, igyál teát, ha rizs van, egyél rizst – felelte.

Jao-san Vej-jen, 745-828

Jao-san szútrát olvasott, és hiába jelentette be a segédje, hogy Li-ao, Langcsou elöljárója van itt, oda se figyelt rá.
– Jobb hallani a nevet, mint látni az arcot – mondta mérgesen az elöljáró, és sarkon fordult.
– Úgy látszik, inkább a fülednek hiszel, mint a szemednek – nézett föl Jao-san.

Jao-sant megkörnyékezte egy szerzetes:
– Kétségeim vannak, szeretném, ha eloszlatnád.
– Várj az esti tanítóbeszédig, akkor eloszlatom.
Leszállt az este, a szerzetesek összegyűltek a csarnokban, a mester pedig felült a szószékre:
– Hol van az a szerzetes, aki a kétségeit akarta eloszlatni?
A szerzetes előlépett. Jao-san leszállt a székéből és vállon ragadta:
– Ezt nézzétek meg, itt egy szerzetes, akinek kétségei vannak!
Azzal elengedte és visszatért a szobájába.

Jao-san elbúcsúztatta Pang Jünt [740-808], és tíz tanítványát küldte, hogy kísérjék a kapuig.
Ott Pang Jün megállt a sűrű hóesésben:
– Csodás egy hóhullás! – mondta. – Épp a helyére hull mindegyik pehely.
Egy Csüan nevű tanítvány megkérdezte:
– Mutasd, hová hullanak!
Pang Jün az arcába csapott.

Tou-ce Ji-csing, 1032-1083

Kaj [Fu-zsung Tao-kaj, 1043-1118] **szakácsként szolgált Tou-ce kolostorában.**
– Nem könnyű szakácsnak lenni – szólította meg egy nap Tou-ce.
– Milyen jó vagy hozzám!
– Az a dolgod, hogy nyákot és rizst főzzél?
– Hát az egyik segítő megmossa a rizst és megrakja a tüzet, a másik pedig megfőzi a nyákot és a rizst.
– És te mit csinálsz?
– Jóságod folytán semmi dolgom sincs, csak lebzselek egész nap.

Jün-jen Tan-seng, 780?-841

– Ki hallja meg az élettelen tárgyak tanítását? – kérdezte Tung-san.
– Az élettelen tárgyak – mondta Jün-jen.
– És tisztelendőséged hallja?
– Én nem, mert akkor te se hallanád a tanításomat!
– Miért ne hallanám?
Jün jen felemelte a légycsapóját:
– Hallod?
– Nem.
– Ha engem se hallasz, hogy hallanád az élettelen tárgyak tanítását?
Tung-san írt egy tanverset és bemutatta a mesternek:

„Ó, milyen furcsa, milyen csodás!
Az igaz hallás nem fül-hallás,
A tárgyak szavát fel nem foghatod,
Csak ha a szemeddel hallgatod.”

Tung-san még némi kétséggel terhelten távozott Jün-jentől. Útközben, ahogy átkelt egy patakon, meglátta saját tükörképét a vízben. Hirtelen megvilágosult, és boldogan énekelte:

„Egyedül járok, és mindenütt szembe jő,
Ő az, aki vagyok, én mégse vagyok Ő.”

Hua-jen Hsziu-csing, 9. sz.

Egy szerzetes azt mondta Hua-jennek:
– A hűséges hadsereg oltárt emel az égi királyoknak, és győzelemért fohászkodik; a lázadó hadsereg is oltárt emel az égi királyoknak, és győzelemért fohászkodik. Melyik fohász teljesül?
– Az égi eső egyformán áztatja a kiszáradt és az öntözött földeket – mondta Hua-jen.

Cuj-vej Vu-hszüe, 9. sz.

– Várj, amíg senki sem lesz körülöttünk, akkor megmondom – súgta Cuj-vej, amikor egy szerzetes a buddhizmus értelméről faggatta.
Valamivel később a szerzetes újra odament hozzá:
– Most nincs itt senki, válaszolj légy szíves!
Cuj-vej kivitte őt a kertbe egy bambuszligethez, de nem mondott semmit. A szerzetes most sem értette, végül Cuj-vej kibökte:
– Amott magas a nád, emitt alacsony.

Tung-san Liang-csie, 807-869

– Ha egy szerzetes meghal, hová jut? – kérdezték Tung-santól.
– Hamu alól is kihajt a fű – felelte.

Csia-san [Csia-san San-huj, 805-881] **elmélkedésbe merülten ült. Tung-san mester éppen arra járt:**
– Hogy megy? – kérdezte.
– Hát így – felelte Csia-san.

Tung-san mester kiment a rizsföldre, és arra lett figyelmes, hogy az idős Lang szerzetes egy tehenet terel a vetés közt.
– Jól vigyázz arra a tehénre – szólt neki –, még leeszi a rizst.
– Ha ez egy jó tehén, tudja, hogy nem illik rizst ennie – mondta Lang.

Tung-san áldozatot mutatott be a néhai Jün-jen mester emlékére.
– Miért mutatsz be áldozatot? – kérdezte egy szerzetes.
– Nem az erényes jelleméért, nem is a tanításáért, hanem azért, mert semmit sem magyarázott el nekem világosan – mondta a mester.
– Egyetértesz azzal, amit mondott? – kérdezte egy másik szerzetes.
– Csak félig.
– Miért nem teljes egészében?
– Hálátlanság lenne.

Egy mágikus tanokat hirdető Paj nevű szerzetes Tung-san mesterrel egyszerre lépett egy tésztasütő boltjába.
A szerzetes rajzolt egy karikát a földre, és Tung-sanhoz fordult:
– Ezt vidd el, ha bírod!
– Jól van, de előbb vedd fel és hozd ide! – felelt Tung-san.
A szerzetesnek ajkára fagyott a mosoly.

Evőcsésze-mosogatás közben Tung-san két varjút figyelt, ahogy egy békán marakodtak.
Arra jött egy szerzetes és megkérdezte:
– Miért süllyedtek ezek idáig?
– Temiattad – felelte a mester.

– Ha dermesztő hideg vagy perzselő meleg az idő, hová menjünk, hogy elkerüljük a fagyot és a hőséget? – kérdezte egy szerzetes.
– Miért nem mész olyan helyre, ahol nincs se hideg, se meleg? – kérdezte Tung-san.
– Miféle hely az?
– Ha hideg van, halálra fagysz, ha meleg van, halálra sülsz.

Hua-jen rőzsenyalábokat cipelt a vállán.
– Mit csinálsz akkor – kérdezte tőle Tung-san –, ha valaki szembejön veled egy keskeny dűlőúton?
– Szívesen visszafordulok – mondta Hua-jen.

Cao-san Pen-csi, 840-901

– Mi a valóság a látszatban? – kérdezte egy szerzetes.
– A látszat a valóság – mondta Cao-san.
– Hogyan nyilvánul meg?
A mester felemelte a teástálcát.

– Az ősatyák azt tanították, hogy mindenkinek van buddha-természete – mondta egy szerzetes. – De én úgy összezavarodtam, már azt sem tudom, nekem most van, vagy nincs?
– Add ide a kezed – mondta Cao-san. – Egy-kettő-három-négy-öt – számolta a szerzetes ujjait. – Ennyi éppen elég.

– Mi a legértékesebb dolog a világon? – kérdezte egy szerzetes.
– Egy döglött macska – felelte Cao-san.
– Miért?
– Mert azt senki sem értékeli.

Megkondult a harang.
– Jaj! – szisszent fel Cao-san.
– Mi bajod? – kérdezte egy szerzetes.
– Szíven ütött.

– Ki ragad kardot ebben az országban? – kérdezte egy szerzetes.
– Én, Cao-san.
– Kit akarsz megölni?
– Mind meghal, aki él.
– Mit teszel, ha szüleiddel akadsz össze?
– Minek válogatni?
– És temagad?
– Ki tehet ellenem bármit?
– Miért nem ölöd meg magadat is?
– Nincs kire kezet emeljek.

– Szegény árva vagyok – fordult egy Csing-zsuj nevű szerzetes Cao-sanhoz. – Segíts rajtam, mester!
– Csing-zsuj, gyere ide!
A szerzetes közelebb lépett.
– Csüancsouban benyakaltál három csészével a Paj-ház legjobb rizsborából – mondta a mester –, mégis azt hangoztatod, hogy meg se nedvesítetted a szád szélét?

– Amikor Lu-cu mester [Lu-cu Pao-jün, 8. sz.] látott jönni egy szerzetest, rögtön a falnak fordult. Mit akart ezzel az értésére adni? – kérdezte egy szerzetes Cao-santól.
A mester befogta a fülét.

Jün-csü Tao-jing, ?-902

Tung-san ágynak esett, és elküldött egy szerzetest Jün-csühöz:
– Ha a hogylétemről kérdez, mondd azt: „Jün-jen útján rövidesen vége a találkozásnak.” De vigyázz, mert még rádsóz egyet.
A szerzetes megérkezett a hírrel, de Jün-csü mester rásózott, még mielőtt kinyithatta volna a száját.

Tung-san és Jün-csü egyszerre gázolt át egy patakon.
– Mély a víz vagy sekély? – kérdezte Tung-san.
– Száraz – felelt Jün-csü.
– Arcátlan!
– Csak nem mély a víz? – kérdezte Jün-csü.
– Nedves – felelt Tung-san.

Csang-csing Huj-leng, 854-932

– Hogy lehet a kétkedéstől megszabadulni? – kérdezte egy szerzetes.
Csang-csing széttárta a karját.

Mire Csang-csing a csarnokba lépett, már összegyűltek a szerzetesek. Előre hívott egyet közülük, és felszólította a többieket, hogy boruljanak a lába elé.
– Mitől olyan csodálatos ez a szerzetes – kérdezte –, hogy leborultok előtte?
A szerzetesek hallgattak.

Lung-tan Csung-hszin, 9. sz.

Egy apáca arról faggatta Lung-tant, mit tegyen, hogy szerzetes lehessen következő életében.
– Mióta vagy apáca? – kérdezte a mester.
– A kérdésem az, hogy lehetek-e valaha szerzetes?
– Mi vagy most?
– Ebben az életemben apáca. Ezt aztán mindenki tudhatja!
– Ki ismer téged? – kérdezett vissza Lung-tan.

Tö-san Hszüan-csien, 780/2-865

– Késő éjszaka van már – zárta le a vität Lung-tan [Lung-tan Csung-hszin, 9. sz.] **Tö-sannal. – Ideje, hogy visszavonulj a szállásodra.**
Tö-san elbúcsúzott, félrehúzta az ajtófüggönyt, de a küszöbről visszafordult:
– Koromsötét van odakint! – mondta.
Lung-tan gyújtott neki egy gyertyát, de amikor Tö-san érte nyúlt, hirtelen elfújta a lángját. Tö-san egyszerre megvilágosult.
Másnap kicipelte a csarnok elé terjedelmes kommentárjait a Mennykő-szútráról, fáklyát gyújtott, és így szólt:
– Olyanok kimerítő vitáink a homályos dolgokról, mintha a végtelen tág űrbe egy hajszálat vetnénk, és minden képességünk teljes kifejtése, mintha a feneketlen mély öbölbe egy vízcseppet hullatnánk – és Tö-san tűzbe borította a kommentárokat.

Jött egy szerzetes, és Tö-san az orrára csapta a kaput. A szerzetes kopogtatott.
– Ki vagy? – kérdezte Tö-san.
– Egy oroszlán!
Tö-san kinyitott, a szerzetes pedig leborult előtte a földre.
– Ó, te fenevad – hágott a nyakába Tö-san –, mit ólálkodsz itt?

– Mi a megvilágosulás? – kérdezte egy szerzetes.
– Ide ne piszkíts! – mondta Tö-san.

Tö-san kijelentette a szerzetesek csarnokában:
– Ha szólsz, leverek rajtad harminc botütést, ha nem szólsz, akkor is leverek rajtad harminc botütést.

Egy koreai szerzetes járult Tö-san elé. A mester rögtön megbotozta.
– Miért versz meg? – kérdezte a szerzetes. – Még nem is kérdeztem semmit.
– Honnan jöttél?
– Koreából.
– Még mielőtt hajóra szálltál volna, már kiérdemelted a harminc botütést.

– Ki eszi meg a penészes ételmaradékot? – kérdezte egy szerzetes.
– Egyedül te nem vagy hajlandó – mondta Tö-san.
A szerzetes úgy tett, mintha öklendezne.
– Kísérd ki! – szólt Tö-san a segédjének. – Rosszul lett.
De a szerzetes magától kiment.

Lung-ja [Lung-ja Csü-tun, 835-923] kilépett a gyülekezetből, és Tö-san mester elé járult:
– Ha megfenyegetlek, hogy leütöm a fejed a világ legélesebb pallosával, mit teszel? – kérdezte.
Tö-san behúzta a nyakát.
– Már le is vágtam! – mondta Lung-ja.
Tö-san mosolygott.
Lung-ja később meglátogatta Tung-sant, és megemlítette neki az esetet.
– És mit mondott Tö-san? – kérdezte Tung-san.
– Nem mondott semmit.
– Nem mondott semmit? Akkor mutasd a fejét, amit állítólag leütöttél!
Lung-ja most döbbent rá, hogy mellétalált.

Tö-san haldoklott.
– Van, aki sosem beteg? – kérdezte egy szerzetes.
– Van.
– Mondj erről a sosem-betegről valamit!
A mester felnyögött válaszul.

Hszüe-feng Ji-cun, 822-908

Hszüe-feng a gyülekezet elé lépett, felemelte a légycsapóját, és azt mondta:
– Ezt csak a gyengébbek kedvéért teszem.
Egy szerzetes megkérdezte:
– És a kiválóbbakért mit teszel?
A mester újra felemelte a légycsapóját.

– De hisz ezt a gyengébbek kedvéért tetted! – figyelmeztette a szerzetes.
A mester lecsapott rá.

– Hogy láthatom meg a csant? – kérdezte egy szerzetes.
– Inkább ízzé-porrá töretem magam, semmint elvakítsak egy szerzetest – mondta Hszüe-feng.

Hszi-san Csang a legjobb favágó volt Tou-ce-sanban.
Amikor Hszüe-fenghez került, a mester megkérdezte tőle:
– Te vagy Csang, a híres favágó?
Csang meglendítette a karját, mintha éppen fát vágna.
Hszüe-feng bólintott.

Jen-tou Csüan-huo, 828-887

Ven-szuj [Csin-san Ven-szuj, ?-841?]**, Hszüe-feng és Jen-tou** [Jen-tou Csüan-huo, 828-887] **együtt üldögéltek.**
Ven-szuj rámutatott egy tál vízre, és így szólt:
– A hold megjelenik a tiszta vízben.
– A hold nem jelenik meg a tiszta vízben – mondott ellent Hszüe-feng.
Jen-tou felrúgta a tálat.

Hszüan-sa Si-pej, 835-890

Egy szerzetes megkérdezte Hszüan-sát:
– Amikor a hajdani mesterek felmutatták a légycsapót, kinyilatkoztatták ezzel a csan lényegét?
– Nem – mondta Hszüan-sa.
– Akkor mi értelme volt?
Hszüan-sa felmutatta a légycsapóját.

– Azelőtt kinél tanultál? – kérdezett Hszüan-sa egy nemrég jött szerzetest.
– Zsuj-jen mesternél [Zsuj-jen Si-jen, 9. sz.]**.**
– Mondj róla valamit!
A szerzetes elmesélte, hogy Zsuj-jen mindennap szólította saját magát: „Ó, mester!” „Tessék” – válaszolt rá ő maga. „Ébren vagy?” „Ébren.” „Vigyázz magadra, nehogy becsapjanak!” „Jó – tette hozzá –, vigyázok.”
– És miért nem maradtál tovább nála? – kérdezte Hszüan-sa.
– A mester eltávozott – mondta a szerzetes.
– Most, ha szólítanád: „Ó, mester!” – ahogy magát szokta szólongatni –, válaszolna-e valaki?
A szerzetes nem válaszolt.

Hszüan-sa már felült a szószékre. Míg a gyülekezet csendben várta, hogy megkezdje tanítóbeszédét, az udvarról behallatszott egy fecske csivitelése.
– Milyen fennkölten példálódzik a valóságról! – szólalt meg Hszüan-sa. – Milyen világosan értelmezi az Eszmét! – azzal leszállt a szószékről és visszavonult.

– Mivel kezdjem a csan tanulmányozását? – kérdezte egy szerzetes Hszüan-sától.
– Hallod a patakcsobogást?
– Hallom.
– Akkor kezdd azzal.

Hszüe-feng kint dolgozott a mezőn tanítványaival. Észrevett egy kígyót, és felkapta a botjával:
– Idenézzetek! – kiáltott oda a szerzeteseknek, hadd lássák, amint kettévágja késével.
Hszüan-sa ott termett, felszedte a döglött kígyó két felét, és messzire maguk mögé hajította. Aztán visszament dolgozni, mintha mi se történt volna.
Mindenki megrökönyödött.
– Milyen fürge vagy! – jegyezte meg Hszüe-feng.

– Hogyan fogadtok egy vak és süketnéma embert? – kérdezte Hszüan-sa a gyülekezettől.
– Szemem is van, fülem is van, nyelvem is van – szólalt meg Lo-han –, hogyan fogadsz engem?
– Röstellem magam – mondta Hszüan-sa, és visszament a szobájába.

Jün-men Ven-jen, 864-949

A csan buddhizmus Jün-men irányzatának alapítója, Ven-jen, Szucsouban született, eredeti családneve Csang volt. Szülei koldusszegények lehettek, már gyermekkorában kolostorba adták. Éles esze, kifejezőkészsége korán megmutatkozott. Elöljárói ösztönzésére eleinte a szerzetesi élet szabályait tanulmányozta, de őt egyre inkább az emberi élet végső igazságai foglalkoztatták. Ezért kereste fel első csan mesterét, a Mucsou-beli Csen Cun-szet (780?-877?), akinek megvilágosulását és nyomorék lábát köszönhette:

„Jün-men kopogtatott Mu-csou mester kapuján.
– Ki az? – szólt ki Mu-csou.
– Ven-jen.
– Mit akarsz?
– Nem vagyok tisztában magammal – mondta Jün-men –, tanácsért jöttem.
Mu-csou kitárta az ajtót, Jün-menre nézett, de azon nyomban be is csukta. Három napon át napról napra bevágta az ajtót Jün-men orra előtt. A harmadik nap, ahogy Mucsou kinyitott, Jün-mennek sikerült betolakodnia a szobába.
– Most beszélj! – ragadta meg őt Mu-csou. – Beszélj!
De Jün-men nem tudta, mit válaszoljon.
– Te semmirekellő! – lökte kifelé Mu-csou, és rácsapta a lábára az ajtót.
Jün-men feleszmélt a fájdalomtól."

„Mu-csou ösztönzésére Jün-men útra kelt, hogy meglátogassa Hszüe-fenget. Amikor a kolostorhegy lábánál elterülő faluhoz ért, találkozott egy szerzetessel:
– Tisztelendő barát, megmászod ma a hegyet?
– Igen.
– Van egy üzenetem az apát úrnak, elmondanád-e néki úgy, mintha a sajátod lenne?
– El.
– Ha megérkeztél, várd meg, amíg a szerzetesek összegyűlnek a csarnokba. Amint a mester belép, állj elé, csapd össze a tenyered, és kiálts rá: „Hé, öreg! Akaszd már le a vasnyűgöt a nyakadból!"
Így is történt. Hszüe-feng a szerzetes szavaira leszállt a székéből és vállon ragadta:
– Beszélj, beszélj!
De a szerzetes nem tudta, miről beszéljen.
– Amit mondtál – taszította el őt Hszüe-feng –, nem a saját szavaid voltak.
– De igen – bizonygatta a szerzetes.
Hszüe-feng szólt a segédjének:
– Hozzatok botot, kötelet!
A szerzetes megijedt:
– Valóban nem az én szavaim voltak – vallotta be –, egy szerzetes üzente, akivel a faluban találkoztam.
Hszüe-feng a gyülekezethez fordult:
– Menjetek le a faluba, és köszöntsétek egy ötszáz főnyi közösség megvilágosult tanítómesterét. Hívjátok meg tisztelettel."

Jün-men igazi mesterére Hszüe-feng személyében (822-908) talált, Fucsouban. Így az ő eszmei utódjának tekintik. Későbbi vándorlásai során eljutott Saocsouba, a Lingsu-kolostorba, ahol Zsü-min csan mester halála után 918-ban a kolostor feje lett. Idővel saját kolostort alapított a Jünmen-hegyen, ott tanított haláláig.

Még életében elnyerte a Kuang-csen csan mester nevet, halála után pedig a Hung-ming posztumusz címet.

Jün-men a késői Tang-dinasztia legnagyobb csan mestere Lin-csi mellett. Iskolája háromszáz évig virágzott, végül beleolvadt a Lin-csi irányzatba a déli Szung-dinasztia (1127-1279) vége táján. Tanításuk valóban közel áll egymáshoz, de míg Lin-csi ordít és botoz, addig Jün-men fegyvere a szó. Villámgyorsan vág vissza, senkit-semmit nem kímél-tisztel, saját magát se, Lin-csinél is hitrombolóbb, buddhagyalázóbb. Későbbi éveiben egyszavas replikáiról (ji-ce-kuan) híres. Tanítóbeszédeit is ékesszólás jellemzi, mégsem becsülte semmire a puszta szót:

„Hacsak megszólalok, nyelitek a szavaimat, mint legyek a trágyát. Aztán hárman-öten összedugjátok a fejeteket, és végnélküli vitákba bonyolódtok. Nagy kár, Testvéreim!... Az idő nem áll meg a kedvetekért. Arra sincs biztosíték, hogy belégzés után kilélegezhettek... Mi lesz, ha hirtelen halálos nyavalyába estek? Mint a forró vízbe esett rákok, míg a lábatok össze-vissza kalimpál, ugyan hogy játsszátok meg magatokat, mivel henceghettek akkor?"

Soha nem engedte meg, hogy lejegyezzék mondásait. Ami fennmaradt, segédjétől, Hsziang-lin Ceng-jüantól származik, aki suttyomban jegyzetelt papírruhájára. De az ékesszólás és a szóiszony ellentéte csöppet se zavarta Jün-ment: „Beszélhetett naphosszat, de egy szót se ejtett ki a száján. Evett és felöltözött naponta, de mintha nem ízlelt volna egy rizsszemet sem, mintha nem fedte volna magát egy

selyemszállal sem." Nemcsak azzal volt tisztában, hogy ezen az úton csak kevesek követhetik – „meredek a Jünmen-hegy" – írta egy költeményében –, de az útmutatása fölöslegességével is: „ha valaki önmagára talált, a mester sem kendőzheti el előle, de ha nem talált magára, a mester nem lelheti meg helyette."

– Mi a Buddha? – kérdezte egy szerzetes.
– Egy használt seggtörlő – felelt Jün-men.

– Mi a buddhizmus alapeszméje?
– Ha eljő a tavasz, kizöldül a fű magától.

– Mi az igaz törvény szeme fénye?
– Az egyetemesség.

– Mi szárnyalja túl a buddhák és a pátriárkák tanítását?
– Egy lepény.

– Milyen az iskolád szelleme?
– A tudósok kint rekedtek.

– Mi az Út?
– Menj!

– Mi Jün-men egyetlen útja?
– Az élmény.

– Hogy meneküljünk meg születéstől, haláltól?
– Hol vagy?

– Hogy szabaduljunk meg a születés és a halál kínjától? – kérdezte egy szerzetes.
– Add vissza a születést és a halált! – nyújtotta a markát Jün-men.

– Melyik kard vágja el a ráejtett hajszálat?
– Nyissz!

– Mit tehet az ember, ha a szülei nem engedik, hogy szerzetesnek menjen?
– Sekély.
– Nem értem.
– Mély.

– Ha az ember megöli apját, anyját, vezekelhet a Buddha előtt, de ha megöl Buddhát, pátriárkát, vajon ki előtt vezekelhet?
– Tényleg.

– Mit szólsz ahhoz a csodás összhanghoz, ahogy a kiscsirke belülről kopácsolja a tojáshéjat, a tyúk pedig kívülről?
– Visszhang.

Jün-men húzott egy vonalat a földre, és azt mondta:
– Minden itt van.
Majd ismét húzott egy vonalat a földre, és azt mondta:
– Mindennek vége.

– Mi van, ha már minden lehetőségnek befellegzett? – kérdezte egy szerzetes.
– Kapd fel a Buddha Csarnokot – ajánlotta Jün-men –, aztán megbeszéljük.
– Mi köze ennek a Buddha Csarnokhoz?
– Hazudsz! – kiáltott rá Jün-men.

– Meg akarjátok ismerni a pátriárkákat? – kérdezte Jün-men a szerzeteseitől. Rájuk bökött a botjával. – A pátriárkák ott ugrálnak a fejetek tetején! És tudjátok, hol van a szemük? Lábbal tapossátok!

Jün-men így szólt a gyülekezethez:
– Nem kérdezem, mi legyen a hónap tizenötödike előtt, de azt mondjátok meg, mi legyen utána?
S minthogy a szerzetesek nem feleltek, maga válaszolt helyettük:
– Minden nap jó nap.

Jün-men feltartotta a botját a csarnokban:
– Sárkány lett a botból, és elnyelte az egész világot. Mondjátok, hová lettek a hegyek, a folyók és maga a nagy föld?

– Világosíts meg minket, mester! – kérte Jün-ment egy szerzetes.
Jün-men tapsolt egyet és felemelte a botját:
– Fogd!
A szerzetes elvette és kettétörte.
– Még így is megérdemelsz harminc botütést – világosította fel a mester.

Jün-men így szólott egyszer a szerzetesekhez:
– Mindnyájan magunkban hordozzuk a világosságot, de ha felfedjük, sötétségre változik.

– Milyen irányelveket tudsz adni a végső igazság kereséséhez? – kérdezte egy szerzetes.
– Nézz keletre és délre reggel, nyugatra és északra este – mondta Jün-men.
– Mi lesz, ha azt teszem?
– A keleti házban lámpást égetsz, és sötétben kuksolsz a nyugati házban.

Jün-men azt kérdezte egyszer:
– Végtelen tág a világ, harangcsendülésre hétrészes csuhát vajon minek öltesz?

Jün-men egy fából faragott oroszlán szájába dugta a kezét, aztán segítségért kiáltott.

– Gyógyszer az egész világ – fordult Jün-men tanítványaihoz –, de ki a beteg?
Majd maga felelt helyettük:
– Karold fel, ami értéktelen, s menten értékessé válik.

– Bár tüzet mondunk – mondta Jün-men –, mégse égetjük meg a szánkat.

Jün-men megkérdezte egy szerzetestől, honnan jött.
– Csianghszi tartományból.
– Motyognak még álmukban az öreg mesterek?
A szerzetes nem válaszolt.

– „Dörömbölj a tér ürességén, és hangot hallasz. Kopogj egy deszkán, és nem ütsz zajt” – idézett Jün-men egy régi buddhista szövegmagyarázatot. Azzal elővette a botját és suhintott vele egyet a levegőbe: – Jaj, de fáj! – mondta. Aztán megkocogtatta a fapadot: – Hallotok valamit?
– Igen – válaszolt egy szerzetes.
– Ó, de műveletlen vagy! – állapította meg a mester.

Születése után Buddha egyik kezével az égre mutatott, másikkal a földre, hetet lépett előre, szétnézett a négy égtáj felé és kijelentette: „Ég fölött, égalatt egyedül én vagyok tiszteletre méltó!”
– Ha ott lettem volna – jegyezte meg a legenda kapcsán Jün-men –, egy csapással agyonverem, és ebekkel zabáltatom fel a húsát.

– Elaggott a fa, hullatja levelét? – kérdezte egy szerzetes Jün-mentől.
– Őszi szélben látszik a törzse – mondta a mester.

Pan-san Pao-csi, 720-814

Pan-san a piaci forgatagban figyelmes lett egy vásárlóra, aki éppen vaddisznóhúsra alkudott a mészárossal:
– Aztán jó húst vágjál nekem!
A mészáros lecsapta a bárdját, összefonta a karját, és sértődötten jelentette ki:
– A becses vevő nem látja, hogy ez csupa jó hús?
Pan-san azon nyomban megvilágosult.

Lou-ce (?-?)

Egy városi sikátorban Lou-ce szerzetesnek kibomlott a bocskorfűzője. Éppen egy mulató előtt hajolt le, hogy megkösse. Az emeletről énekszó szüremlett ki: „Ha elment az eszed, vesszen az enyém is!”
Ahogy a szerzetes meghallotta, íziben megvilágosult.

Pao-fu Cung-csan, 860?-928

Pao-fu rákoppintott botjával a csarnok egyik oszlopára, aztán a mellette ácsorgó szerzetes fejére.
– Jaj, jaj! – óbégatott a szerzetes.
– Miért nem érez fájdalmat az oszlop? – kérdezte Pao fu, de a szerzetes nem válaszolt.

Tung-san Sou-csu, 910-990

– Hogy fordulhat elő, hogy a szekér megáll, de az ökör megy tovább? – kérdezte egy apáca.
– Mire való a hajcsár? – kérdezte Tung-san Sou-csu.

– Mielőtt létezett volna a tudat, hol voltak a tárgyak?
– Ha szélcsendben rezegnek a lótuszlevelek, biztos hal úszkál mellettük – mondta Tung-san.

– Milyen kötelességei vannak egy csan szerzetesnek?
– Ha a Csu-hegy sötét felhőkbe borul, vihar közeledik – mondta Tung-san Sou-csu.

– Mikor szűnik meg minden oksági viszony?
– A cserépkorsóban ücsörgő kőember jujubával töltött süteményt árul – mondta Tung-san Sou-csu.

– Mi a távoli ösvény? – kérdezte egy szerzetes.
– Amíg szép idő van, húzódozunk kimenni, mire pedig ráfanyalodunk, eső áztatja el a fejünk – mondta Tung-san Sou-csu.

– Mi a Buddha? – kérdezte egy szerzetes.
– Három mérő lenzsávoly – mondta Tung-san Sou-csu.

– A hallgatóság összegyűlt – jelentette ki egy szerzetes. – Kérlek, mutass rá a csan lényegére, és sorold fel az alapelveit.
– A habokon tükröződik a szivárvány minden színe – mondta Tung-san Sou-csu –, a tó mélyén békák brekegik a fényes holdat.

Pa-ling Hao-csien, 10. sz.

– Mi a különbség a csan pátriárkák és Buddha tanítása között? – kérdezte egy szerzetes.
– A tyúkok, ha fáznak, felülnek a fára; a kacsák, ha fáznak, lebuknak a vízbe – felelte Pa-ling.

Lo-han Kuj-csen, 869-928

Lo-han látott egy közeledő szerzetest, és felemelte a légycsapóját. A szerzetes leborult előtte.
– Minek hajbókolsz? – kérdezte Lo-han.
– Hálából.
Lo-han rácsapott:
– Ha látod, hogy emelem a légycsapót, rögtön leborulsz, de miért nem hálálkodsz akkor, ha a szobát vagy a kertet söpröm?

Fa-jen a Panjang-tó felé vette útját néhány szerzetestársával. Vihar tört ki, és a hatalmas felhőszakadástól kiáradtak a folyók, elöntötték a környező szántóföldeket. Fa-jen a Ticang kolostorban keresett menedéket, és ha már ott volt, bekopogtatott Lo-han mester ajtaján.
– Hová mész innen? – kérdezte tőle Lo-han.
– Csak megyek tovább.
– Minek?
– Nem tudom.
– A nemtudás férkőzhet legközelebb az igazsághoz – bólintott a mester.
Fa-jen hirtelen megvilágosult.

Fa-jen Ven-ji, 885-958

Egyik nap pirkadatkor Fa-jen a bambuszrolóra mutatott. Mindjárt két szerzetes sietett oda, hogy felgöngyölje.
– Az egyik nyert, a másik vesztett – mondta Fa-jen.

– Azt tartja a szólás, hogy a száz éve sötét szobát egyetlen lámpás is világossá varázsolja. Milyen az a lámpás?
– Mi köze ennek a száz évhez? – kérdezte Fa-jen.

– Mi az örökkévalóság? – kérdezte egy szerzetes.
– Ez a pillanat – mondta Fa-jen.

– Nem a holdra mutató ujjról kérdezlek, hanem a holdról – mondta egy szerzetes.
– Mi az a holdra mutató ujj, amiről nem kérdezel? – kérdezett vissza Fa-jen.
– Nem a holdról kérdezlek, hanem a holdra mutató ujjról – mondta egy másik szerzetes.
– A hold! – felelte Fa-jen.
– Én az ujjról kérdeztelek, miért válaszoltál a holddal?
– Mert az ujjról kérdeztél.

Fa-jen megkérdezte egy szerzetestől, honnan jött.
– A Pao-en kolostorból.
– A többi szerzetes mind jól érzi ott magát?
– Igen.
– Menj, rádfér egy csésze tea.

Egy szerzetes a mester elé járult, és leborult.
– Milyen jó kérdés! – dicsérte meg Fa-jen, de mielőtt a szerzetes megszólalhatott volna, hozzátette:
– Sajnos, az apát ma nem hívja egybe a gyülekezetet, így nem válaszol a kérdésekre sem.

Egy öreg szerzetes a szív írásjegyét festette viskója ajtajára, ablakpapírjára és falára. Fa-jen mást javasolt:
– Az ajtóra az ajtó, az ablakra az ablak, a falra a fal írásjegyét kellett volna írnia.

Hszüan-csüe azt mondta:

[Jung-csia Hszüan-csüe, 665-713]

– Az ajtó, az ablak és a fal írásjegy nélkül is feleli önmagát.

Ling-jün Cse-csin (?-?)

Ling-jün Cse-csin megvilágosodás-verse:

„Mester kardját kerestem harminc évig,
Hullt a levél, fakadt a rügy hányszor,
Ám barackfa virágát néztem egyszer,
És többé nem gyötör a kétség.”

Niao-ko Tao-lin (Madárfészkes mester), 741-824

Niao-ko ágakból rótt magának alvóhelyet egy fenyőfán, ezért Fészkes mesterként emlegették. Tanítványa, Huj-tung évekig tanyázott a közelében, végül megunta, hogy mesterétől nem kap semmiféle oktatást.
- Hová indulsz? – kérdezte tőle Niao-ko.
- Hiába lettem csan szerzetes, nem tanítottál semmire. Keresek másik mestert.
- Egy csekélyke csant azért én is nyújthatok - mondta Niao-ko, azzal felcsípett fészkéről egy tollpihét és feléje fújta.
Huj-tung hirtelen megvilágosult.

Madárfészkes mestert meglátogatta Po Csü-ji, az ismert költő és kormányhivatalnok:
- Mondd, nem veszélyes odafönn? – kérdezte a fészkén ülő mestert.
- A te helyzeted odalenn még veszélyesebb.
- Mi a tanításod veleje?
- „Kerüld el a rosszat, cselekedj jót szüntelen, és tartsd tisztán az elméd."
- Ezt egy hároméves gyerek is tudja.
- Egy hároméves gyerek is fejből fújja, de egy nyolcvanéves aggastyán se gyakorolja.

Pu-taj hosang (Vászonzsák szerzetes) Csi-ce, ?-917

Fenghua Hszienben, Mingcsouban élt Pu-taj, akit Rongyos Zsák mesternek hívtak, mert olyanra hízott, mint egy jól kitömött batyu. A homloka szűk volt, a pocakja kövér, a beszéde szokatlan. Ott hevert le mindig, ahol rájött az alhatnék. Gyakran szundikált a hóban, csak úgy ültében, felhúzott térdekkel, de nem esett baja. A vállán átvetett boton lógott a batyuja, mindenét abban hordta magával. A vásártéren válogatás nélkül összekoldult bármit, amit csak meglátott, hogy megegye vagy eladja. Jövendőmondásban sosem tévedett. Eső előtt vízbe áztatott szalmabocskort viselt, száraz időben magaslábú sársarut. A környékbeli emberek figyelték a jövését-menését, és ebből tudták, milyen idő várható. 917-ben halt meg összefont lábakkal a Jüe-lin templom keleti tornácán ülve. Ám halála után is gyakran látták

kószálni batyuval a hátán, és a szerzetesek versengtek egymással, melyikük tudja élethűbben megfesteni Pu-taj alakját.

Ezt a két esetet jegyezték fel róla:

Pu-taj egy szerzetes után eredt és a vállára tette a kezét. Mikor a szerzetes hátrafordult, a markát nyújtotta felé:
– Adj egy pénzt!
– Előbb hadd halljam az igazság szavát – mondta a szerzetes –, csak akkor adok.
A mester letette a batyuját és összekulcsolta a kezét.

– Mi a buddhizmus értelme? – kérdezte tőle egy Pao-fu nevű szerzetes.
Pu-taj letette a batyuját és összekulcsolta a kezét.
– Ez minden? – kérdezte tovább Pao-fu. – Nincs ennél fontosabb?
Pu-taj felvette a batyuját és otthagyta.

Ezt a verset írta magáról:

„Árva csészémből ezer család rizsét eszem,
Tízezer mérföldön át magamban kószálok.
Botorok szavát készpénznek nem veszem,
Az igazságra fehér felhők közt találok.”

A mester az út szélén üldögélt és a lábát nyújtóztatta. Tanítványa, Jin-feng arra tolt egy kordét, és kérte szépen, hogy húzza be a lábát.
– Amit egyszer kinyújtok, azt vissza nem húzom! – makacsolta meg magát Ma-cu.
– Ha én egyszer nekiindultam, vissza nem fordulok! – viszonozta Jin-feng, és kordéstul átgázolt a mester lábán.
Kisvártatva Ma-cu bárddal viharzott be a csarnokkapun:
– Jöjjön elő, aki megsebezte a lábam! – zengett a hangja.
Jin-feng előlépett, lehajtotta a fejét, a mester pedig letette a bárdot.

Ta-mej haldokolt. Azt mondta szerzeteseinek:
– Ami jön, fogadjátok, ami megy, hagyjátok!
Kisvártatva felsivított egy repülőmókus.
– Ennyi az egész – szólalt meg utoljára. – Vigyázzatok rá!

Egyszer a Nyugati és a Keleti Csarnok szerzetesei veszekedtek egy kismacskán. Nan-csüan mester felvette a macskát és elibük tartotta:
– Szóljatok érte egy szót, vagy megölöm!
A szerzetesek zavartan hallgattak, mire Nan-csüan kettévágta a macskát.
Estefelé megérkezett Csao-csou, és Nan-csüan elmesélte neki, mi történt. Csao-csou levette egyik szalmabocskorát, a feje tetejére rakta és indult kifelé.
– Ha itt lettél volna – sóhajtott Nan-csüan –, megmented azt a macskát.

Lu Keng, Hszüan-cseng kormányzója tanácsot kért Nan-csüantól:
Egy faragatlan kő lakik a házamban, és mást se tesz, csak ül vagy fekszik. Lehet Buddhát faragni belőle?
– Lehet.
– Tényleg nem lehetetlen?
– Most már az – mondta a mester. – Lehetetlen.

Egy szerzetes a Vutaj-hegyre zarándokolt. Útközben megkérdezett egy öreganyót, merre tartson.
– Csak egyenesen előre.
A szerzetes úgy is ment.
– Ez is csak arra tér le – mormogta utána az öreganyó.
A szerzetes elmesélte Csao-csounak, hogy járt.
– Kipuhatolom én azt az öreganyót – mondta Csao-csou.
Másnap maga is megkérdezte tőle, merre menjen.
– Csak egyenesen előre.
A mester úgy is tett.
– Ez is csak arra tér le – mormogta utána is az öreganyó.
Amikor Csao-csou visszatért, a szerzetesek már várták.
– Rajtakaptam az öreganyót – biztosította őket Csao-csou.

A Tientaj-hegyen jártában Huang-po találkozott egy szerzetessel, aki úgy csevegett és tréfálkozott vele, mint régi barátok közt szokás. A szeme ragyogott és mélyre látott. Huang-po ráállt, hogy együtt vándoroljanak tovább.
Történt, hogy útjukat állta egy megáradt hegyi patak. Huang-po levette bambuszkalapját, leszúrta botját, és tanya után nézett. Ám a szerzetes egyre csak unszolta, hogy keljenek át az árvízen.
– Menj csak, ha akarsz – mondta végül, Huang-po.
A szerzetes felfogta csuhája szegélyét, és úgy kelt át a víz színén, mintha földön járna. Hátra-hátranézett és szólongatta a mestert.
– Te csak saját képességeidet ápoltad – mérgelődött Huang-po. – Ha hamarabb kiismerlek, eltöröm a lábad.

Hsziang-jen így szólt a gyülekezethez:
– Mintha fogadnál fogva lógnál egy fa tetejéről, kezed nem éri ágát, lábad nem éri törzsét. Arra jön valaki, és megkérdi, miért jött ide nyugatról Bódhidharma. Ha nem szólalsz meg, veszni hagysz egy embert, ha megszólalsz, magad veszejted el. Hát most válaszolsz, vagy nem válaszolsz?
Egy Csao nevű szerzetes a mester elé járult, és azt mondta:
– Hagyjuk békén, ha már egyszer fenn lóg a fán. Inkább arról mesélj, mi van, mielőtt felmászott rá!
Hsziang-jen mosolygott, de nem szólt semmit.
– Van-e különbség a pátriárkák és a Buddha tanítása között? – kérdezte egy szerzetes.
– Meríts vizet, és markodban a hold virul; szedj virágot, és köntösöd megillatosul – felelte Vu-cu Fa-jen.

Tung-san áldozatot mutatott be a néhai Jün-jen mester emlékére.
– Miért mutatsz be áldozatot? – kérdezte egy szerzetes.
– Nem az erényes jelleméért, nem is a tanításáért, hanem azért, mert semmit sem magyarázott el nekem világosan – mondta a mester.
– Egyetértesz azzal, amit mondott? – kérdezte egy másik szerzetes.
– Csak félig.
– Miért nem teljes egészében?
– Hálátlanság lenne.

– Késő éjszaka van már – zárta le a vitát Lung-tan Tö-sannal. – Ideje, hogy visszavonulj a szállásodra.
Tö-san elbúcsúzott, félrehúzta az ajtófüggönyt, de a küszöbről visszafordult:
– Koromsötét van odakint! – mondta.
Lung-tan gyújtott neki egy gyertyát, de amikor Tö-san érte nyúlt, hirtelen elfújta a lángját.
Tö-san egyszerre megvilágosult.
Másnap kicipelte a csarnok elé terjedelmes kommentárjait a Mennykő-szútráról, fáklyát gyújtott, és így szólt:
– Olyanok kimerítő vitáink a homályos dolgokról, mintha a végtelen tág űrbe egy hajszálat vetnénk, és minden képességünk teljes kifejtése, mintha a feneketlen mély öbölbe egy vízcseppet hullatnánk – és Tö-san tűzbe borította a kommentárokat.

Jün-men feltartotta a botját a csarnokban:
– Sárkány lett a botból, és elnyelte az egész világot. Mondjátok, hová lettek a hegyek, a folyók és maga a nagy föld?

– Mi a távoli ösvény? – kérdezte egy szerzetes.
– Amíg szép idő van, húzódozunk kimenni, mire pedig ráfanyalodunk, eső áztatja el a fejünk – mondta Tung-san Sou-csu.

TARNÓCZY ZOLTÁN ILLUSZTRÁCIÓI (1973)

Egy napon Lu Keng kormányzó a következő történetet mesélte Nan-csüannak:
– Egyszer egy ember a fejébe vette, hogy palackban fog libát nevelni. Telt az idő, és a liba akkorára nőtt, hogy nem fért ki többé a palack száján. Az ember nem akarta, hogy a libának bántódása essék, de a palackot is sajnálta széttörni. Mit tennél a helyében, mester?
– Kormányzó! – szólította őt Nan-csüan.
– Tessék.
– Kinn van!

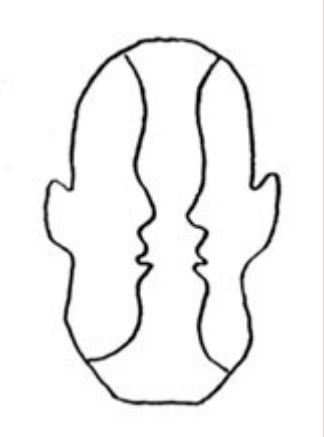

– Azelőtt kinél tanultál? – kérdezett Hszüan-sa egy nemrég jött szerzetest.
– Zsuj-jen mesternél.
– Mondj róla valamit!
A szerzetes elmesélte, hogy Zsuj-jen mindennap szólította saját magát: „Ó, mester!” „Tessék” – válaszolt rá ő maga. „Ébren vagy?” „Ébren.” „Vigyázz magadra, nehogy becsapjanak!” „Jó – tette hozzá –, vigyázok.”
– És miért nem maradtál tovább nála? – kérdezte Hszüan-sa.
– A mester eltávozott – mondta a szerzetes.
– Most, ha szólítanád: „Ó, mester!” – ahogy magát szokta szólongatni –, válaszolna-e valaki?
A szerzetes nem válaszolt.

Hszüe-feng kint dolgozott a mezőn tanítványaival. Észrevett egy kígyót, és felkapta a botjával:
– Idenézzetek! – kiáltott oda a szerzeteseknek, hadd lássák, amint kettévágja késével.
Hszüan-sa ott termett, felszedte a döglött kígyó két felét, és messzire maguk mögé hajította. Aztán visszament dolgozni, mintha mi se történt volna.
Mindenki megrökönyödött.
– Milyen fürge vagy! – jegyezte meg Hszüe-feng.

– Mi a tanítási módszered? – kérdezte egy szerzetes Csao-csoutól.
– Süket vagyok, beszélj hangosabban!
A szerzetes fennhangon megismételte a kérdést.
– A tiédet máris kitanultam – mondta Csao-csou.

Pej-hsziu kancellár meglátogatta a hungcsoui Kaj-jüan kolostort. A falon képeket látott, és megkérdezte az apáttól:
– Milyen képek ezek?
– Jeles szerzetesek képmásai.
– A képmások itt vannak – mondta a kancellár –, de hová lettek a jeles szerzetesek?
Az apát nem felelt.
– Vannak itt csan mesterek? – kérdezte a kancellár.
– Van egy – mondta az apát, és Huang-póhoz vezette.
Pej-hsziu visszaidézte, miről beszélgettek, és feltette ugyanazt a kérdést:
– Hol vannak a jeles szerzetesek?
– Pej-hsziu! – szólította a kancellárt Huang-po.
– Tessék.
– Hol vagy *te?*

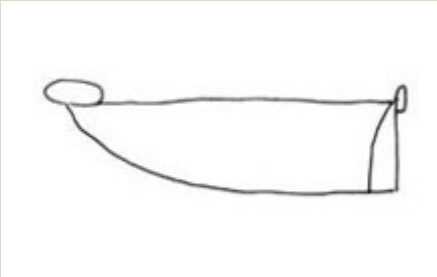

Huj-csung éppen aludt, amikor Tan-hszia meglátogatta.
– Itthon van a mestered? – kérdezte Tan-hszia a segédet.
– Itthon, de senkit se fogad.
– Rögtön felismerted a helyzetet – dicsérte őt Tan-hszia.
– A mesterem még Buddhát se fogadná tódított a szerzetes.
– Tényleg jó tanítvány vagy! Büszke lehet rád a mestered! – dicsérte még egyszer Tan-hszia, aztán útjára indult.
Amikor Huj-csung felébredt, Tan-jüan – így hívták a segédet – elmesélte, hogy bánt el a látogatóval.
Ám a mester elverte, és kikergette a kolostorból.

Egyszer Nan-csüan füvet sarlózott a mezőn. Arra járt egy vándor szerzetes, és azt kérdezte tőle, melyik út vezet a Nancsüan kolostorba. Nan-csüan fölegyenesedett, és odatartotta sarlóját a szerzetes orra alá:
– Harminc pénzt fizettem érte – mondta.
– De én a Nancsüanba vezető útról kérdeztelek!
– Bizony jól vág! – mondta Nan-csüan.

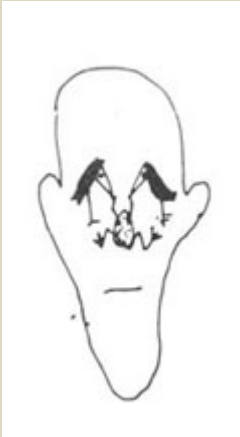

Evőcsésze-mosogatás közben Tung-san két varjút figyelt, ahogy egy békán marakodtak. Arra jött egy szerzetes és megkérdezte:
– Miért süllyedtek ezek idáig?
– Temiattad – felelte a mester.

Egyik nap pirkadatkor Fa-jen a bambuszrolóra mutatott. Mindjárt két szerzetes sietett oda, hogy felgöngyölje.
– Az egyik nyert, a másik vesztett – mondta Fa-jen.

Csao-csou ellátogatott egyszer Pao-sou mesterhez, aki úgy fogadta, hogy hátat fordított neki magas székén.
Csao-csou leterítette rongyszőnyegét a földre, és arcra borult.
Pao-sou erre leszállt a székéből, de közben Csao-csou már sarkon fordult.

– Üres kézzel jöttem – szabadkozott egy szerzetes.
– Tedd le! – mondta Csao-csou.
– Mit tegyek le, ha egyszer semmit se hoztam?
– Akkor csak cipeld tovább!

Egy szerzetes a csan legfontosabb alapelvét tudakolta, de Csao-csou mester kimentette magát:
– Pisálni kell mennem – mondta. – Látod, még egy ilyen kis dolgot is magam intézek el.

Jün-men azt kérdezte egyszer:
– Végtelen tág a világ, harangcsendülésre hétrészes csuhát vajon minek öltesz?

Ven-szuj, Hszüe-feng és Jen-tou együtt üldögéltek.
Ven-szuj rámutatott egy tál vízre, és így szólt:
– A hold megjelenik a tiszta vízben.
– A hold nem jelenik meg a tiszta vízben – mondott ellent Hszüe-feng.
Jen-tou felrúgta a tálat.

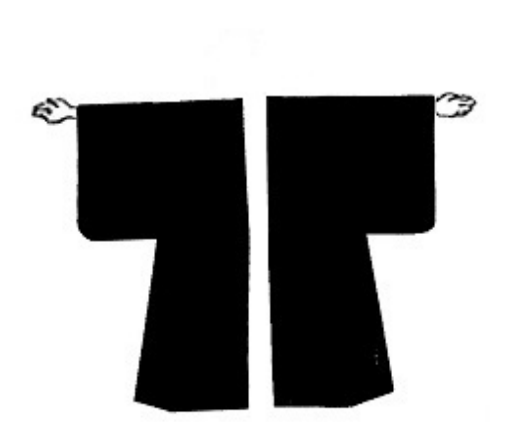

– Hogy lehet a kétkedéstől megszabadulni? – kérdezte egy szerzetes.
Csang-csing széttárta a karját.

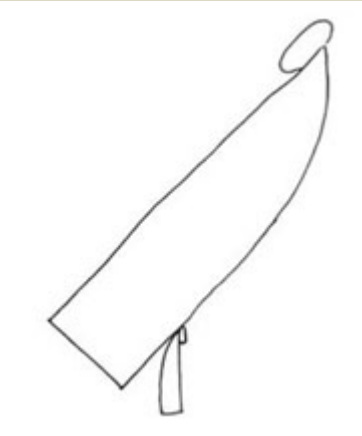

Nan-csüan remetelakába betévedt egy szerzetes.
– Felmegyek a hegyre dolgozni – mondta Nan-csüan –, főzd csak meg az ebédet, egyél, aztán hozd fel a részem.
A szerzetes megebédelt, széttört-zúzott mindent a remetelakban, és lefeküdt aludni.
Nan-csüan megelégelte a várakozást és hazaindult. Amikor meglátta az alvó szerzetest, szó nélkül leheveredett az ágy túloldalára, és ő maga is elaludt. A szerzetes felkelt és otthagyta.
Nan-csüan évek múltán is emlékezett az esetre:
– Azelőtt egy remetelakban éltem – mesélte tanítványainak –, és egyszer meglátogatott egy agyafúrt szerzetes. Színét se láttam többé.

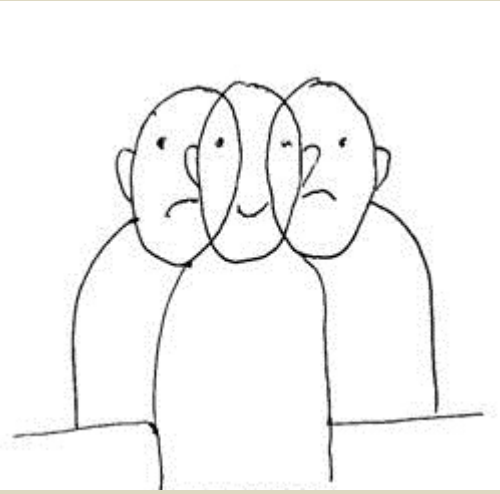

Egyszer a három tanítvány, Nan-csüan, Hszi-tang és Paj-csang elkísérte Ma-cu mestert egy holdfényes sétára.
– Mit gondoltok – kérdezte Ma-cu –, mire lehetne legjobban kihasználni ezt az időt?
– A szövegek tanulmányozására – szólalt meg elsőnek Hszi-tang.
– Kiváló alkalom az elmélkedésre – javasolta Paj-csang.
Ilyen válaszok hallatán Nan-csüan megfordult, és faképnél hagyta őket.
– A szövegeket meghagyom Hszi-tangnak – mondotta a mester –, Paj-csang pedig valóban tehetséges elmélkedő. De Nan-csüan lépett túl a hívságokon.

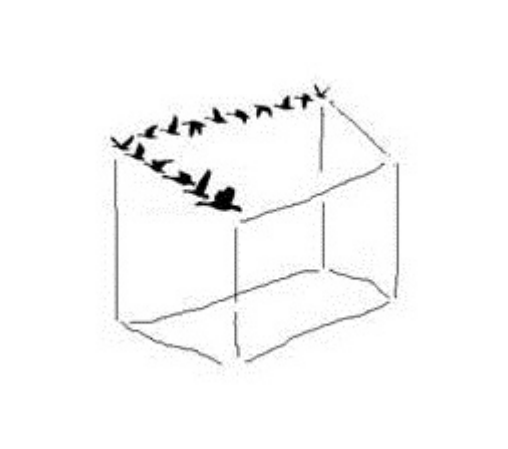

Alighogy sétára indultak, mester és tanítványa, vadludak szálltak el a fejük felett.
– Mik ezek? – kérdezte Ma-cu.
– Vadlibák – nézett föl Paj-csang.
– Merre szállnak?
– Már elhúztak.
Ma-cu megragadta és úgy megcsavarta Paj-csang orrát, hogy tanítványa felüvöltött kínjában.
– Hogy húztak volna el?! – harsogott Ma-cu.
Paj-csang feleszmélt.

– Hol van az Út? – kérdezte egy szerzetes.
– Ha kánya repül át a nagy égen, nincs utána semmi nyom – felelte Nan-jüan.

Egyszer a Nyugati és a Keleti Csarnok szerzetesei veszekedtek egy kismacskán. Nan-csüan mester felvette a macskát és elébük tartotta:
– Szóljatok érte egy szót, vagy megölöm!
A szerzetesek zavartan hallgattak, mire Nan-csüan kettévágta a macskát.
Estefelé megérkezett Csao-csou, és Nan-csüan elmesélte neki, mi történt. Csao-csou levette egyik szalmabocskorát, a feje tetejére rakta és indult kifelé.
– Ha itt lettél volna – sóhajtott Nan-csüan –, megmented azt a macskát.

Egy nyári nap Csao-csou és tanítványa, Ven-jüan azon vetélkedett, melyikük tud mélyebbre alázkodni. Abban egyeztek meg, hogy aki alulmarad, az nyer egy süteményt.
– Én szamár vagyok – kezdte Csao-csou.
– Én a szamár fara – folytatta Ven jüan.
– Én a szamár ganéja.
– Én meg kukac a ganéjában.
– Mit csinálsz ott?
– Nyaralok.
– Nyertél – adta fel Csao-csou, és kérte a süteményt.

Egyszer egy szerzetes egy hosszú és három rövid vonalat húzott Ma-cu lába elé:
– A négy vonal közül az egyik hosszú, a másik három rövid – közölte a szerzetes –, mit tudsz még hozzátenni?
Ma-cu is húzott egy vonalat a földre:
– Ezt mondhatod hosszúnak is, mondhatod rövidnek is – mutatott rá. – Ez a válaszom.

Pa-csiao így szólt a gyülekezethez:
– Ha van bototok, nesztek még. Ha nincs bototok, ide véle.

Bódhidharma négysoros tanverse:

„Külön hagyomány a tanon túl,
Nem alapul írott jegyen,
Menten az ember szívéhez szól,
Hogy feleszméljen, Buddha legyen.”

A hatodik pátriárka rizst hántol

A szózat szútra **híres párverse:**

Sen-hsziu az alábbi tanverssel pályázott az ötödik pátriárka, Hung-zsen székére:

„A megvilágosulás fája tested,
Tiszta tükör az értelmed.
Törölgesd és dörzsöld folyton,
Nehogy a por rárakódjon.”

Az ötödik és a hatodik pátriárka

Meghallotta ezt az írástudatlan tűzifa-házaló, Huj-neng, és a következő verssel válaszolt rá:

„A megvilágosulásnak nincsen fája,
A tükörnek is üres az állványa.
A buddha-természet tiszta mindenkor,
Vajon hová rakódjon a por?”

Ezzel elnyerte a pátriárka csuháját és koldustálját, így hatodik lett a csan pátriárkák sorában.

Ásítozó Pu-taj

„Árva csészémből ezer család rizsét eszem,
Tízezer mérföldön át magamban kószálok.
Botorok szavát készpénznek nem veszem,
Az igazságra fehér felhők közt találok.”

Holdra mutató Pu-taj

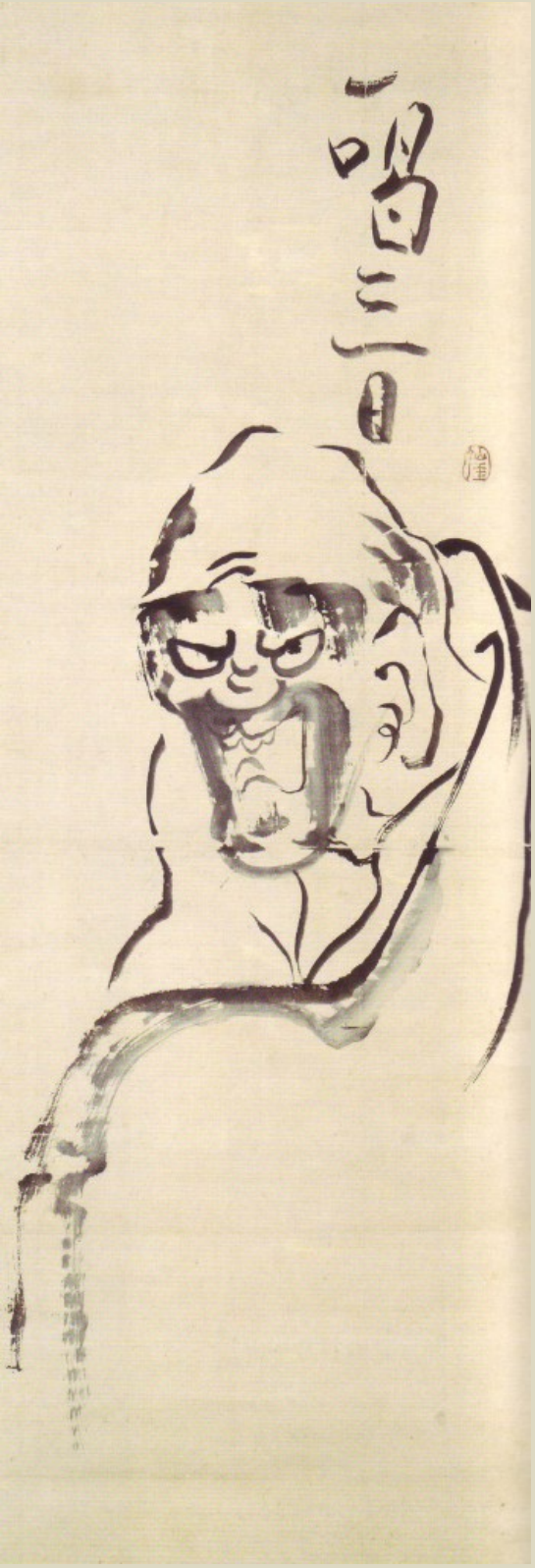

„Egy ordítás, három nap”

– Milyen eszmékre tanítod majd az embereket? – kérdezte Ma-cu Paj-csangtól.
Paj-csang szó nélkül feltartotta a légycsapóját.
– Ez minden?
Paj-csang földhöz vágta a légycsapót.
Ma-cu erre akkorát ordított, hogy Paj-csang három napra belesüketült.

Alighogy sétára indultak, mester és tanítványa, vadludak szálltak el a fejük felett.
– Mik ezek? – kérdezte Ma-cu.
– Vadlibák – nézett föl Paj-csang.
– Merre szállnak?
– Már elhúztak.
Ma-cu megragadta és úgy megcsavarta Paj-csang orrát, hogy tanítványa felüvöltött kínjában.
– Hogy húztak volna el?! – harsogott Ma-cu.
Paj-csang feleszmélt.

Lin-csi ökle: *„Apádra ütöttél”*

Egy nap, mikor Lin-csi fenyőt ültetett, arra járt Huang-po:
– Mi értelme még több fát ültetni ezen a hegyvidéken? – kérdezte.
– Először is szépíteni a kolostor környékét, másodszor tájékoztatni kell a jövő nemzedéket – felelte Lin-csi, és kapájával háromszor megdöngette a földet.
– Jól van – szólt Huang-po. – Már kaptál tőlem harminc botütést.
Lin-csi újfent megdöngette háromszor a földet és sóhajtott egy nagyot.
– Rajtad keresztül aztán virul majd a tanításunk! – jegyezte meg Huang-po.

Egyszer a Nyugati és a Keleti Csarnok szerzetesei összevesztek egy kismacskán. Nan-csüan mester felvette a macskát és elibük tartotta:
– Szóljatok érte egy szót, vagy megölöm!
A szerzetesek zavartan hallgattak, mire Nan-csüan kettévágta a macskát.
Estefelé megérkezett Csao-csou, és Nan-csüan elmesélte neki, mi történt. Csao-csou levette a szalmabocskorát, feltette a fejére és indult kifelé.
– Ha itt lettél volna – sóhajtott Nan-csüan –, megmented azt a macskát.

Egyszer egy szerzetes megkérdezte Csao-csout:
– Van-e a kutyának buddha-természete?
– Nincs – felelte Csao-csou.

Tö-san Hszüan-csien

Tö-san kijelentette a szerzetesek csarnokában:
– Ha szólsz, leverek rajtad harminc botütést, ha nem szólsz, akkor is leverek rajtad harminc botütést.

— Várj, amíg senki sem lesz körülöttünk, akkor megmondom — súgta Cuj-vej, amikor egy szerzetes a buddhizmus értelméről faggatta.
Valamivel később a szerzetes újra odament hozzá:
— Most nincs itt senki, válaszolj légy szíves!
Cuj-vej kivitte őt a kertbe egy bambuszligethez, de nem mondott semmit. A szerzetes most sem értette, végül Cuj-vej kibökte:
— Amott magas a nád, emitt alacsony.

Tung-san Liang-csie

– Ki hallja meg az élettelen tárgyak tanítását? – kérdezte Tung-san.
– Az élettelen tárgyak – mondta Jün-jen.
– És tisztelendőséged hallja?
– Én nem, mert akkor te se hallanád a tanításomat!
– Miért ne hallanám?
Jün jen felemelte a légycsapóját:
– Hallod?
– Nem.
– Ha engem se hallasz, hogy hallanád az élettelen tárgyak tanítását?
Tung-san írt egy tanverset és bemutatta a mesternek:

„Ó, milyen furcsa, milyen csodás!
Az igaz hallás nem fül-hallás,
A tárgyak szavát fel nem foghatod,
Csak ha a szemeddel hallgatod.”

Tung-san még némi kétséggel terhelten távozott Jün-jentől. Útközben, ahogy átkelt egy patakon, meglátta saját tükörképét a vízben. Hirtelen megvilágosult, és boldogan énekelte:

„Egyedül járok, és mindenütt szembe jő,
Ő az, aki vagyok, én mégse vagyok Ő.”

Feng-kan tigrissel & Si-tö söprűvel & Han-san szútrával

„Délibábról köntöst váltok,
Teknőcprémes csizmát rántok,
Nyúlszarvíjat kapok elő,
Mert a nyilam Nincstudást lő!”
(Han-san)

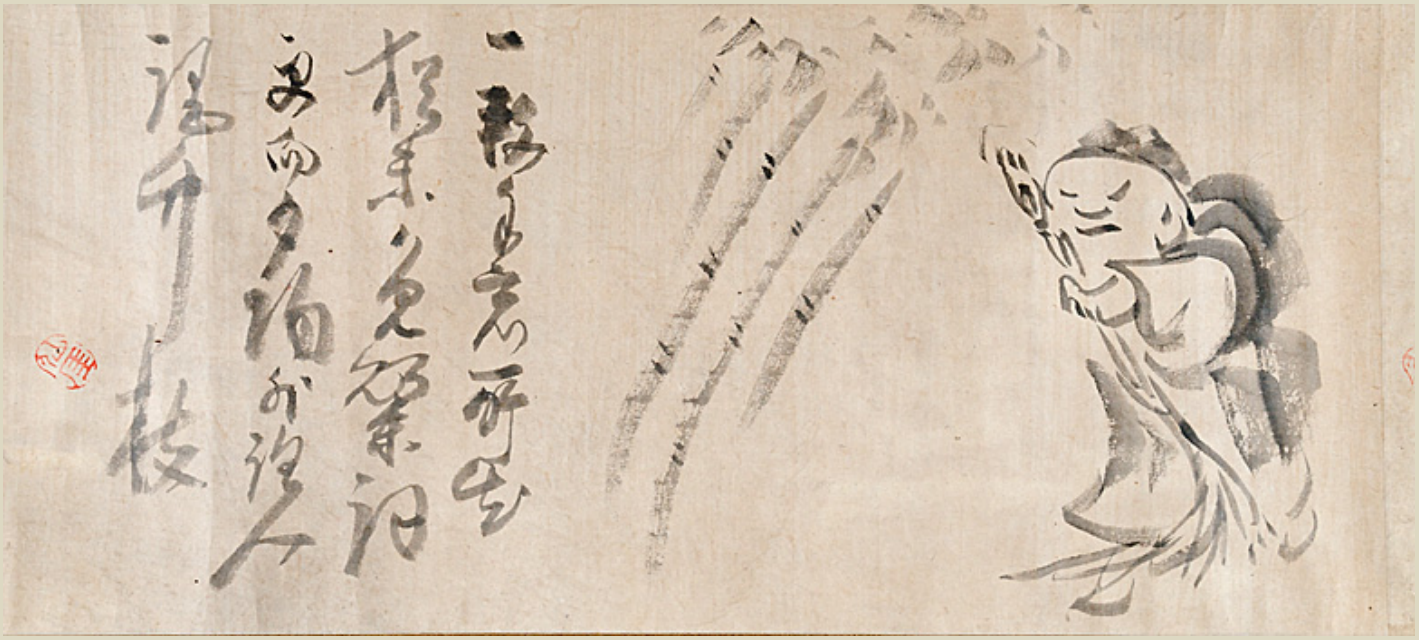

Hsziang-jen remetekunyhója előtt az ösvényt takarította. Félredobott egy követ, mely véletlenül száron vágott egy bambusznádat. Az éles csattanásra egyszeriben megvilágosult.

Hszien-ce, a Rákász mester rákfogás közben világosult meg

Vándoréveiben Tan-hszia Tien-zsan egy dermesztően hideg templomban éjszakázott. Más tüzelőt nem találván, az oltár egyik fából faragott Buddha szobrával gyújtott be, hogy felmelegedjen. A templom papja mélységesen felháborodott.
Tan-hszia piszkálgatni kezdte a parazsat:
– Bárhogy keresem, nem találom Buddha csont ereklyéit – mondta.
– Hogy találhatnál csont ereklyéket egy fa-Buddhában?
– Ha nincsenek, akkor raknék még egy szobrot a tűzre!

Paj-csang és a róka (*Túl a Seholkapun*, 2)

李蕭錕 LI HSZIAO-KUN ILLUSZTRÁCIÓI (2007)

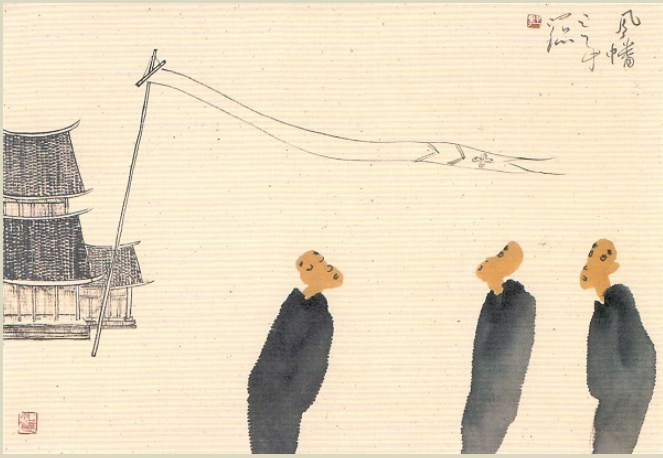

Ta-csien Huj-neng, a 6. pátriárka, 638-713

A szél lobogtatta a templomi zászlót. Két szerzetes arról vitatkozott, vajon a zászló mozog-e vagy a szél. Csűrték-csavarták a szót, de egyikük sem tudta meggyőzni a másikat.
Egyszer csak megszólalt mellettük a hatodik pátriárka:
– Nem a szél és nem a zászló az, ami mozog. Hanem a tiszteletre méltó elmétek.
A szerzetesek riadtan elhallgattak.

Nan-csüan Pu-jüan (Vang mester), 748-834/5

Lu Keng [Lu Hszüan kormányzó, 764-834]**, Hszüancseng kormányzója tanácsot kért Nan-csüantól:**
– Egy faragatlan kő lakik a házamban, és mást se tesz, csak ül vagy fekszik. Lehet Buddhát faragni belőle?
– Lehet.
– Tényleg nem lehetetlen?
– Most már az – mondta a mester. – Lehetetlen.

Jen-kuan Csi-an, 750?-842

Jen-kuan szólt egy szerzetesnek, hogy hozza oda az orrszarvúcsont legyezőjét.
– Eltört – mondta a szerzetes.
– Akkor hozd ide az orrszarvút! – mondta Jen-kuan.
A szerzetes nem válaszolt.

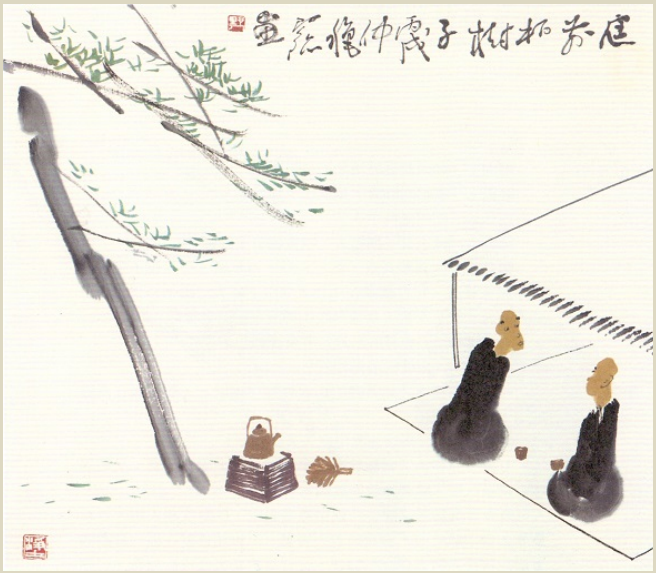

Csao-csou Cung-sen, 778-897

– Miért jött ide nyugatról Bódhidharma? – kérdezte egy szerzetes.
– Ciprusfa az udvaron – felelte Csao-csou.

Csao-csou Cung-sen, 778-897

– Még egy ilyen nagy bölcs se szabadulhat a portól? – kérdezte a söprögető Csao-csout egy látogató.
– A por kívülről jön – felelte Csao-csou.

Csao-csou Cung-sen, 778-897

Máskor egy szerzetes szólította meg:
– Hogy találsz egy porszemet is ilyen ragyogó tiszta kolostorban?
– Nézd, itt van még egy – nyugtatta meg Csao-csou.

Csao-csou Cung-sen, 778-897

– Most érkeztem a kolostorba – fordult egy szerzetes Csao-csouhoz. – Mondd, mi a tanításod lényege!
– Megreggeliztél már?
– Igen.
– Akkor menj, és mosd el az evőcsészédet!
A szerzetes egyszerre megvilágosult.

Csao-csou Cung-sen, 778-897

Egyszer egy szerzetes megkérdezte Csao-csout:
– Van-e a kutyának buddha-természete?
– Nincs – felelte Csao-csou.
– Minden lénynek van buddha-természete, a buddháktól a hangyákig – folytatta a kérdező. – Miért épp a kutyának nincs?
– Mert válogatós.

Csao-csou Cung-sen, 778-897

Egyik reggel Csao-csou az új szerzeteseket fogadta:
– Jártál már itt? – kérdezte az egyiket.
– Igen.
– Gyere, igyál egy csésze teát!
Aztán egy másikhoz fordult:
– Jártál már itt?
– Még nem.
– Gyere, igyál egy csésze teát!
A szerzetes-felügyelő félrehívta a mestert:
– Az egyik már járt itt, erre te megkínálod teával; a másik még nem járt itt, erre te ugyancsak teával kínálod. Jelent ez valamit?
– Felügyelő! – szólt Csao-csou.
– Tessék.
– Gyere, igyál egy csésze teát!

Paj-csang Huaj-haj, 720-814

Alighogy sétára indultak, mester és tanítványa, vadludak szálltak el a fejük felett.
– Mik ezek? – kérdezte Ma-cu.
– Vadlibák – nézett föl Paj-csang.
– Merre szállnak?
– Már elhúztak.
Ma-cu megragadta és úgy megcsavarta Paj-csang orrát, hogy tanítványa felüvöltött kínjában.
– Hogy húztak volna el?! – harsogott Ma-cu.
Paj-csang feleszmélt.

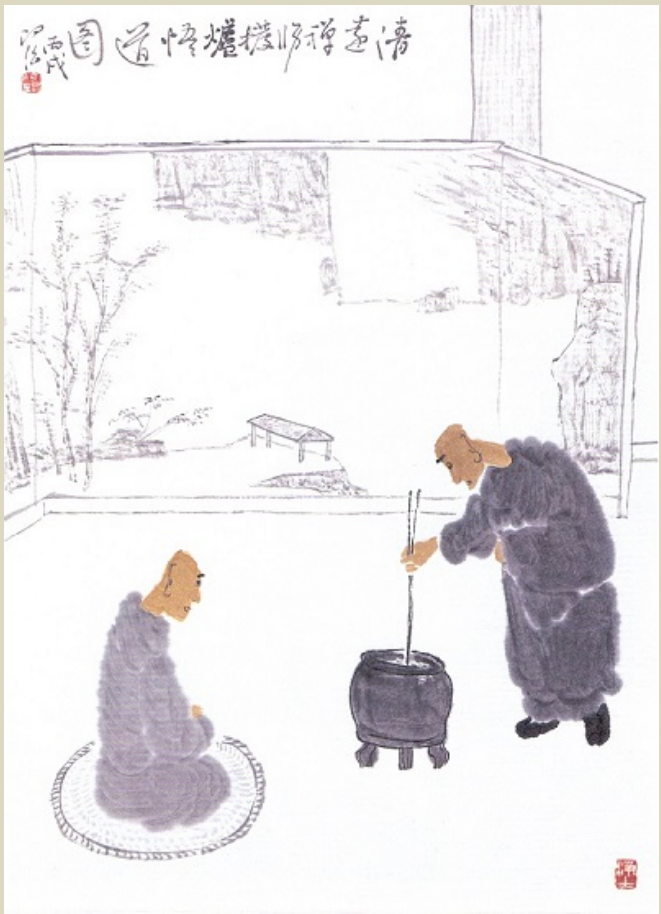

Paj-csang Huaj-haj, 720-814

Egy nap Paj-csang megkérte Kuj-sant, nézze meg a tüzet.
Kuj-san fogta a piszkavasat, beletúrt a hamuba, majd közölte, hogy a tűz kialudt.
Paj-csang erre maga ment a tűzhelyhez, és hosszas keresgélés után kipiszkált a hamu alól egy lappangó kis parazsat. – Hát ez nem tűz? – kérdezte.

Kuj-san Ling-ju, 771-853;
Paj-csang Huaj-haj, 720-814

Kuj-san kolostori szakácsként szolgált Paj-csang mester alatt, amikor az apátot keresett a Ta-kuj-hegyi kolostor élére. Összehívta a szerzeteseit, és közölte velük, hogy az lesz a főapát, aki helyesen felel a kérdésére.
Egy vízzel teli korsót állított a földre, majd megkérdezte:
– Ha ezt nem nevezhetitek vizeskorsónak, mit tudtok rá mondani?
– Hát fatuskónak mégse mondhatjuk! – próbálkozott a rangidős szerzetes-felügyelő.
Paj-csang ekkor a szakácsot szólította. Kuj-san odament, felrúgta a korsót, majd sarkon fordult.
– Vesztettél! – nevette ki Paj-csang a felügyelőt.
Így lett Kuj-san az új kolostor főapátja.

Kuj-san Ling-ju, 771-853

Kuj-san már nyugovóra tért, mikor Jang-san [Jang-san Huj-csi, 807-883] **beszélgetni jött hozzá. Mihelyt a mester meglátta, a falnak fordult.**
– Hogy tehetsz ilyet? – kérdezte Jang-san.
– Álmodtam valamit – mondta Kuj-san és felült. – Fejtsd meg!
Erre Jang-san hozott egy mosdótál vizet.
Kisvártatva Hsziang-jen jött beszélgetni a mesterrel.
– Álmodtam valamit – mondta neki is Kuj-san. – Jang-san már megfejtette. Most te következel.
Erre Hsziang-jen hozott egy csésze teát.

Hsziang-jen Cse-hszien, ?-898

Hsziang-jen remetekunyhója előtt az ösvényt takarította. Félredobott egy követ, mely véletlenül száron vágott egy bambusznádat. Az éles csattanásra egyszeriben megvilágosult:

„Ínségem tavaly nem volt túl szegény,
idén jött meg a valódi nyomor.
Tavaly volt még föld a kapám hegyén,
de kapám is odalett az idén."

Jün-jen Tan-seng, 780?-841

– Ki hallja meg az élettelen tárgyak tanítását? – kérdezte Tung-san.
– Az élettelen tárgyak – mondta Jün-jen.
– És tisztelendőséged hallja?
– Én nem, mert akkor te se hallanád a tanításomat!
– Miért ne hallanám?
Jün jen felemelte a légycsapóját:
– Hallod?
– Nem.
– Ha engem se hallasz, hogy hallanád az élettelen tárgyak tanítását?
Tung-san írt egy tanverset és bemutatta a mesternek:
„Ó, milyen furcsa, milyen csodás!
Az igaz hallás nem fül-hallás,
A tárgyak szavát fel nem foghatod,
Csak ha a szemeddel hallgatod."
Tung-san még némi kétséggel terhelten távozott Jün-jentől. Útközben, ahogy átkelt egy patakon, meglátta saját tükörképét a vízben. Hirtelen megvilágosult, és boldogan énekelte:
„Egyedül járok, és mindenütt szembe jő,
Ő az, aki vagyok, én mégse vagyok Ő."

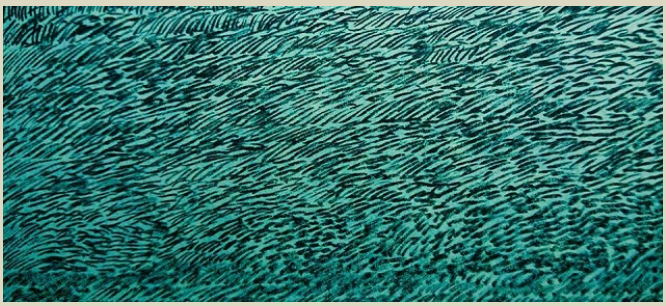

Jün-men Ven-jen, 864-949

– Mi a buddhizmus alapeszméje?
– Ha eljő a tavasz, kizöldül a fű magától.

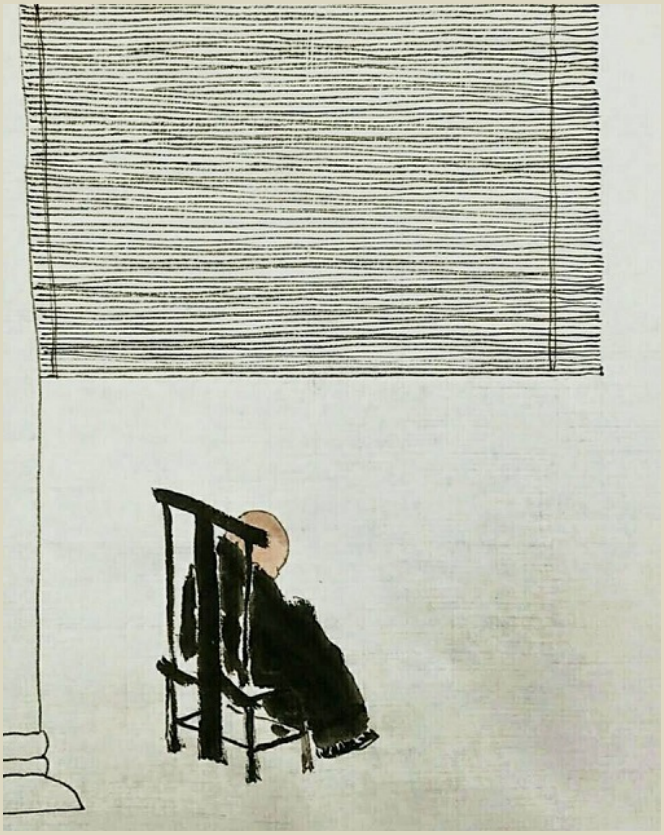

Jün-men Ven-jen, 864-949

Jün-men megkérdezte egy szerzetestől, honnan jött.
– Csianghszi tartományból.
– Motyognak még álmukban az öreg mesterek?
A szerzetes nem válaszolt.

Jün-men Ven-jen, 864-949

– Elaggott a fa, hullatja levelét? – kérdezte egy szerzetes Jün-mentől.
– Őszi szélben látszik a törzse – mondta a mester.

Pa-ling Hao-csien, 10. sz.

– Mi a különbség a csan pátriárkák és Buddha tanítása között? – kérdezte egy szerzetes.
– A tyúkok, ha fáznak, felülnek a fára; a kacsák, ha fáznak, lebuknak a vízbe – felelte Pa-ling.

Fa-jen Ven-ji, 885-958

Egyik nap pirkadatkor Fa-jen a bambuszrolóra mutatott. Mindjárt két szerzetes sietett oda, hogy felgöngyölje.
– Az egyik nyert, a másik vesztett –

Ling-jün Cse-csin (?-?) megvilágosodás-verse:

„Mester kardját kerestem harminc évig,
Hullt a levél, fakadt a rügy hányszor,
Ám barackfa virágát néztem egyszer,
És többé nem gyötör a kétség.”

mondta Fa-jen.

Kínai források

Cung-csing lu / Kútforrásnak tüköre
(960, szerk. Jung-ming Jen-sou)
永明延寿 Yongming Yanshou (904–975): 宗鏡錄 Zongjing lu
[*(Rōmaji:)* Yōmyō Enju: Sūgyō roku]

Cung-zsung lu / Higgatag feljegyzések
(1223, szerk. Hung-cse Cseng-csüe & Van-szung Hszing-hsziu)
宏智正覺 Hongzhi Zhengjue (1091–1157) & 萬松行秀 Wansong Xingxiu (1166-1246): 從容錄 Congrong lu
[*(Rōmaji:)* Wanshi Shōgaku & Banshō Gyōshū: Shōyō-roku]

Cu-tang csi / Az ősatyák csarnokának gyűjteménye
(952, szerk. Csing & Jün, nyomtatásban: Korea, 1245)
靜 Jing (n.d.) & 筠 Yun (n.d.): 祖堂集 Zutang ji
[(*Koreai átírás:)* 정 Chŏng/ Jeong & 균 Kyun/Gyun: 조당집 Chodang chip/Jodang jip]
[*(Rōmaji:)* Jō & In: Sodōshū]

Csan-kuan cö-csin / Csan ösztöke
(1600, szerk. Jün-csi Csu-hung)
雲棲袾宏 Yunqi Zhuhong (1535-1615): 禪關策進 Changuan cejin
[*(Rōmaji:)* Unsei Shukō: Zenkan sakushin]

Csao-csou lu / Feljegyzések Csao-csouról
(953, Csao-csou Cung-sen)
趙州從諗 Zhaozhou Congshen (778–897): 趙州錄 Zhaozhou lu
[*(Rōmaji:)* Jōshū Jūshin: Jōshū-roku]

Cse-jüe lu / Holdra mutató beszélgetések
(1595, szerk. Csü Zsu-csi)
瞿汝稷 Qu Ruji (1548-1610): 指月錄 Zhiyue lu
[*(Rōmaji:)* Ku Joshoku: Shigetsu roku]

Csing-tö csuan-teng lu / A lámpa-láng átadása
(1004, szerk. Jung-an Tao-jüan)
永安道原 Yongan Daoyuan (n.d.): 景德傳燈錄 Jingde chuandeng lu
[*(Rōmaji:)* Eian Dōgen: Keitoku dentō roku]

Han-san si / A Hideg-hegyi mester versei
(Han-san, szerk. Lü Csiu-jin)
寒山 Han-san (730-850 között), comp. 閭丘胤 Lü Qiuyin (n.d.): 寒山詩 Hanshan shi
[*(Rōmaji:)* Kanzan shi]

Hszin-hszin-ming / Bízz a szívben
(Csien-cse Szeng-can)
鑑智僧璨 Jianzhi Sengcan (529–613): 信心銘 Xinxinming
[*(Rōmaji:)* Kanchi Sōsan: Shinjinmei]

Hszü-tang hosang jü-lu / Hszü-tang mester mondásai
(1269, Hszü-tang Cse-jü, szerk. Miao-jüan)
虛堂智愚 Xutang Zhiyu (1185-1269), comp. 妙源 Miaoyuan (1207-1281):
虛堂和尚語錄 Xutang heshang yulu
[*(Rōmaji:)* Kidō Chigu & Myōgen: Kidō oshō goroku]

Jü-hszüan jü-lu / Császári tallózás a csan irodalomban
(1733, szerk. Jung Cseng császár)
雍正帝 Yongzheng di (胤禛 Yinzhen, 1678-1735): 御選語錄 Yuxuan yulu
[*(Rōmaji:)* Yōsei tei: Gyosen goroku]

Jün-men kuang-lu / Bővített feljegyzések Jün-menről
(1076, Jün-men Ven-jen, szerk. Soucsien)
雲門文偃 Yunmen Wenyan (864–949), comp. 守堅 Shoujian (n.d.): 雲門廣錄 Yunmen guanglu
[*(Rōmaji:)* Ummon Bun'en & Shuken: Ummon kōroku]

Ku-cun-szu jü-lu / Hajdani érdemesek összegyűjtött mondásai
(1267)
古尊宿語錄 Gu zunsu yulu
[*(Rōmaji:)* Kosonshuku goroku]

Kung-ku csi / A kietlen völgy gyűjteménye
(szerk. Tou-ce Ji-csing & Lin-csüan Cung-lun)
投子義青 Touzi Yiqing (1032-1083) & 林泉從倫 Linquan Conglun (n.d.): 空谷集 Konggu ji
[*(Rōmaji:)* Tōsu Gisei & Rinsen Jūrin: Kūkoku shū]

Lin-csi lu / Feljegyzések Lin-csiről
(1120, Lin-csi Ji-hszüan, szerk. Hszing-hua Cun-csiang)
臨濟義玄 Linji Yixuan (?–866), comp. 興化存獎 Xinghua Cunjiang (830-888): 臨濟錄 Linji lu
[*(Rōmaji:)* Rinzai Gigen & Kōke Zonshō: Rinzai-roku]

Liu-cu tan-csing / A hatodik pátriárka szózat szútrája
(Ta-csien Huj-neng)
鑒慧 Dajian Huineng (638–713): 六祖壇經 Liuzu tanjing
[*(Rōmaji:)* Daikan Enō: Rokuso dankyō]

Ma-cu jü-lu / Ma-cu összegyűjtött mondásai
(Csiang-hszi Tao-ji)
江西道一 Jiangxi Daoyi (709-788): 馬祖語錄 Mazu yulu
[*(Rōmaji:)* Kōsei Dōitsu: Baso goroku]

Pi-jen lu / A zöldkőszáli feljegyzések
(1125, szerk. Hszüe-tou Csung-hszien & Jüan-vu Ko-csin)
雪竇重顯 Xuedou Chongxian (980–1052) & 圜悟克勤 Yuanwu Keqin (1063–1135): 碧巖錄 Biyan lu
[*(Rōmaji:)* Setchō Jūken & Engo Kokugon: 碧巖録 Hekigan-roku]

Pu-csüan csi / Zuhatag gyűjtemény
(szerk. Hszüe-tou Csung-hszien)
竇雪重顯 Xuedou Chongxian (980–1052): 瀑泉集 Puquan ji
[*(Rōmaji:)* Setchō Jūken: Bakusen shū]

Sze-csia jü-lu / Négy ház összegyűjtött mondásai
(fennmaradt kiadás: 1607, Ma-cu Tao-ji, Paj-csang Huaj-haj, Huang-po Hszi-jün és Lin-csi Ji-hszüan mester emlékezete, szerk. Hszie Ning)
Mazu Daoyi 馬祖道一 (709–788), Baizhang Huaihai 百丈懷海 (720–814), Huangbo Xiyun 黃檗希運 (?-850) és 濟義玄 Linji Yixuan (?–866), comp. Xie Ning 解寧 (n.d.): 四家語錄 Sijia yulu
[*(Rōmaji:)* Shike goroku]

Szung kao-szeng csuan / Szung-kori jeles szerzetesek élete
(988, szerk. Can-ning)
贊寧 Zanning (919-1001): 宋高僧傳 Song gaoseng zhuan
[*(Rōmaji:)* Sannei: Sō kōsōden]

Vu-csia jü-lu / Az öt ház összegyűjtött mondásai
(1632, szerk. Jü-feng Jüan-hszin & Kuo Ning-cse)
語風圓信 Yufeng Yuanxin (1571-1647) & 郭凝之 Guo Ningzhi (n.d.): 五家語錄 Wujia yulu
[*(Rōmaji:)* Goke goroku]

Vu-men kuan / Túl a Seholkapun
(1228, szerk. Vu-men Huj-kaj)
無門慧開 Wumen Huikai (1183–1260): 無門關 / 無門関 Wumen guan
[*(Rōmaji:)* Mumon Ekai: Mumonkan]

Zsuj-csou Tung-san Liang-csie csan-si jü-lu / Tung-san csan mester összegyűjtött mondásai
洞山良价 Dongshan Liangjie (807-869): 瑞州洞山良价禪師語錄 Ruizhou Dongshan Liangjie chanshi yulu
[*(Rōmaji:)* Zuishū Tōzan Ryōkai zenji goroku]

Japán szerkesztésű gyűjtemények

Denkó-roku / A fény átadása
(1300, szerk. Keidzan Dzsókin)
螢山紹瑾 Keizan Jōkin (1268–1325): 傳光録 Denkō-roku

Sóbógendzó szanbjakuszoku / Az igaz törvény szemefénye (300 kóan)
(1235, szerk. Dógen Kigen)
道元希玄 Dōgen Kigen (1200–1253): 正法眼蔵三百則 Shōbōgenzō sanbyakusoku

Saszeki sú / Homok és kavics gyűjtemény
(szerk. Mudzsú Icsien)
無住一円 Mujū Ichien (1226–1312): 沙石集 Shaseki shū

Súmon kattósú / Gabalyodó indák
(1689)
宗門葛藤集 Shūmon kattōshū

Tetteki tószui / Visszáján-fújt vasfuvola
(1783, szerk. Genró Órjú & Fúgai Honkó)
玄楼奥龍 Genrō Ōryū (1720–1813) & Fūgai Honkō (風外本高 1779-1847): 鐵笛倒吹 Tetteki tōsui

Zenrin kusú / A Zen-erdő összegyűjtött mondásaiból
(szerk. Tójó Eicsó)
東陽英朝 Tōyō Eichō (1428-1504): 禪林句集 Zenrin-kushū

Csan mesterek névmutatója

Magyar átírás	Dátum	Hanzi 漢字	Pinyin 拼音	Rōmaji
Bódhidharma	?-532	菩提達磨	Puti Damo	[Bodai Daruma]
Cao-hszi Huj-neng	638-713	曹溪慧能	Caoxi Huineng	[Sōkei Enō]
Cao-san Pen-csi	840-901	曹山本寂	Caoshan Benji	[Sōzan Honjaku]
Ce-hu Li-cung	800-880	子湖利蹤	Zihu Lizong	[Shiko Rishō]
Cuj-vej Vu-hszüe	9. sz.	翠微無學	Cuiwei Wuxue	[Suibi Mugaku]
Csang-csing Da-an	793-883	長慶大安	Changqing Da'an	[Chōkei Daian]
Csang-csing Huaj-jün	756-815	章敬懷惲	Zhangjing Huaiyun	[Shōkei Eki]
Csang-csing Huj-leng	854-932	長慶慧稜	Changqing Huileng	[Chōkei Eryō]
Csao > Hutou Csao szerzetes	?-?	虎頭招 上座	Hutou Zhao shangzuo	[Kotō Shō jōza]
Csao-csou Cung-sen	778-897	趙州從諗	Zhaozhou Congshen	[Jōshū Jūshin]
Csen Cun-sze Csen Pu-hszie (= Bocskoros Csen) > Mu-csou Tao-ming	780-877	陳尊宿 陳蒲鞋	Chen Zunsu Chen Puxie	[Chin Sonshuku] [Chin Hoai]
Csiang-hszi Tao-ji > Ma-cu	709-788	江西道一	Jiangxi Daoyi	[Kōsei Dōitsu]
Csia-san San-huj	805-881	夾山善會	Jiashan Shanhui	[Kassan Zenne]
Csien-cse Szeng-can	529-613	鑑智僧璨	Jianzhi Sengcan	[Kanchi Sōsan]
Csing-jüan Hszing-sze	660-740	青原行思	Qingyuan Xingsi	[Seigen Gyōshi]
Csing-jüan Vej-hszin	9. sz.	青原惟信	Qingyuan Weixin	[Seigen Ishin]
Csing-san Tao-csin	714–792	徑山道欽	Jingshan Daoqin	[Kinzan Dōkin]
Csin-hua Csü-cse (Csü-ti) Csü-cse Ji-cse (= Egy-ujj)	9. sz.	金華**俱**胝 **俱**胝一指	Jinhua Juzhi (Judi) Juzhi Yizhi	[Kinka Gutei] [Gutei Isshi]
Csin-san Ven-szuj	?-841?	欽山文邃	Qinshan Wensui	[Kinzan Bunsui]

Csuan-ce Tö-cseng, a révész szerzetes	820-858	船子德誠	Chuanzi Decheng	[Sensu Tokujō]
Csü-ti > Csin-hua Csü-cse				
Fa-jen Ven-ji	885-958	法眼文益	Fayan Wenyi	[Hōgen Buneki]
Fen-jang San-csao	942-1024	汾陽善昭	Fenyang Shanzhao	[Fun'yō Zenshō]
Fo-jen Csing-jüan (Lung-men)	1067-1120	佛眼清遠 (龍門)	Foyan Qingyuan (Longmen)	[Butsugen Seion] (Ryūmon)
Fu Ta-si (Fu Hszi)	497-569	傅大士 (傅翕)	Fu Dashi (Fu Xi)	[Fu-daishi] (Fukyu)
Fu-zsung Tao-kaj	1043-1118	芙蓉道楷	Furong Daokai	[Fuyō Dōkai]
Hang-csou Tien-lung	748-807	杭州天龍	Hangzhou Tianlong	[Kōshū Tenryū]
Han-san [-ce]	730-850 közt	寒山 / 寒山子	Hanshan / Hanshanzi	[Kanzan shi]
hatodik pátriárka > liu-cu				
Hsziang-jen Cse-hszien	?-898	香嚴智閑	Xiangyan Zhixian	[Kyōgen Chikan]
Hszing-hua Cun-csiang	830-888	興化存獎	Xinghua Cunjiang	[Kōke Zonshō]
Hszi-tang Cse-cang	735-814	西堂智藏	Xitang Zhizang	[Seido Chizō]
Hszüan-csüe > Jung-csia				
Hszüan-sa Si-pej	835-908	玄沙師備	Xuansha Shibei	[Gensha Shibi]
Hszüe-feng Ji-cun	822-908	雪峰義存	Xuefeng Yicun	[Seppō Gison]
Hua-jen Hsziu-csing	9. sz.	華嚴休靜	Huayan Xiujing	[Kegon Kyūjō]
Huaj-zsang > Nan-jüe				
Huang-po Hszi-jün	?-850?	黃檗希運	Huangbo Xiyun	[Ōbaku Kiun]
Huj-csung > Nan-jang				
Huj-haj > Ta-csu				
Huj-ko tasi (Ta-cu Huj-ko)	487-593	慧可大师 (大祖慧可)	Huike dashi (Dazu Huike)	[Eka daishi] (Taiso Eka)
Huj-neng > Liu-cu Ta-csien				

Jang-san Huj-csi	807-883	仰山慧寂	Yangshan Huiji	[Kyōzan Ejaku]
Jao-san Vej-jen	745-828	藥山惟儼	Yaoshan Weiyan	[Yakusan Igen]
Jen-kuan Csi-an	750-842	鹽官齊安	Yanguan Qian	[Engan Saian]
Jen-tou Csüan-huo	828-887	巖頭全豁	Yantou Quanhuo	[Gantō Zenkatsu]
Jin-feng > Vu-taj (Teng)				
Jung-csia Hszüan-csüe	665–713	永嘉真覺	Yongjia Xuanjue	[Yōka Genkaku]
Jü-csüan Sen-hsziu	606?-706	玉泉神秀	Yuquan Shenxiu	[Gyokusen Jinshū]
Jün-csü Tao-jing	?-902	雲居道膺	Yunju Daoying	[Ungo Dōyō]
Jün-jen Tan-seng	780-841	雲巖曇晟	Yunyan Tansheng	[Ungan Donjō]
Jün-men Ven-jen	864-949	雲門文偃	Yunmen Wenyan	[Ummon Bun'en]
Kao-an Ta-jü	9. sz.	高安大愚	Gaoan Dayu	[Kōan Daigu]
Kuang-csen > Jün-men		匡真	Kuangzhen	[Kyōshin]
Kuan-hszi Cse-hszien	?-895	灌溪志閑	Guanxi Zhixian	[Kankei Shikan]
Kuj-cung Cse-csang	9. sz.	归宗智常	Guizong Zhichang	[Kishū Chijō]
Kuj-san Ling-ju	771-853	溈山靈祐	Guishan Lingyou	[Isan Reiyū]
Li-cun Ce-man	?-?	酈村自滿	Licun Ziman	[Rison Jiman]
Lin-csi Ji-hszüan	?-866	臨濟義玄	Linji Yixuan	[Rinzai Gigen]
Ling-jün Cse-csin	?-?	靈雲志勤	Lingyun Zhiqin	[Reiun Shikin]
Liu-cu Ta-csien Huj-neng	638-713	六祖 大鑒慧［惠］能	Liuzu Dajian Huineng	[Rokuso Daikan Enō]
Lo-han Kuj-csen > Ti-cang	867-928	羅漢桂琛	Luohan Guichen	[Rakan Keijin]
Lo-pu Jüan-an	834-898	洛浦元安	Luopu Yuanan	[Rakuho Gen'an]
Lou-ce hosang	?-?	楼子和尚	Louzi heshang	[Rōshi oshō]
Lu-cu Pao-jün	8. sz.	魯祖寶雲	Luzu Baoyun	[Roso Hōun]
Lung-ja Csü-tun	835-923	龍牙居遁	Longya Judun	[Ryūge Koton]
Lung-men				

> Fo-jen Csing-jüan				
Lu Keng (Lu Hszüan) taifu	764-834	陸亙(陸亘)大夫	Lugeng (Luxuan) daifu	[Riku-kō (Rikusen) taifu]
Lung-tan Csung-hszin	9. sz.	龍潭崇信	Longtan Chongxin	[Ryōtan Sūshin]
Ma-cu Tao-ji > Csiang-hszi	709-788	馬祖道一	Mazu Daoyi	[Baso Dōitsu]
Ma-ku (Ma-jü) Pao-csö	720?-?	麻谷寶徹	Magu (Mayu) Baoche (Baozhe)	[Mayoku Hōtetsu]
Mu-csou Tao-ming (= Mu-csou Tao-cung) > Csen Cun-sze	780-877	睦州道明 (睦州道蹤)	Muzhou Daoming (Muzhou Daozong)	[Bokushū Dōmyō/Dōmei] [Bokushū Dōshū]
Nan-csüan Pu-jüan	748-835	南泉普願	Nanquan Puyuan	[Nansen Fugen]
Nan-jang Huj-csung	675-775	南陽慧忠	Nanyang Huizhong	[Nanyō Echū]
Nan-jüan Huj-jung „Pao-jing”	860-930	南院慧顒 ″寶應″	Nanyuan Huiyong "Baoying"	[Nan'in Egyō "Hōō"]
Nan-jüe Huaj-zsang	677-744	南嶽懷讓	Nanyue Huairang	[Nangaku Ejō]
Niao-ko Tao-lin	741-824	鳥巢道林	Niaoge Daolin	[Choka Dōrin]
Pa-csiao Huj-csing	10. sz.	芭蕉慧清	Bajiao Huiqing	[Bashō Esei]
Paj-csang Huaj-haj	720-814	百丈懷海	Baizhang Huaihai	[Hyakujō Ekai]
Pa-ling Hao-csien	10. sz.	巴陵顥鑑	Baling Haojian	[Haryō Kōkan]
Pang Jün upászaka	740-808	龐蘊居士	Pang Yun jushi	[Hō Un koji]
Pan-san Pao-csi	720-814	盤山寶積	Panshan Baoji	[Banzan Hōshaku]
Pao-fu Cung-csan	860?-928	保福從展	Baofu Congzhan	[Hōfuku Jūten]
Pao-sou Jen-csao	830-888	保壽延沼	Baoshou Yanzhao	[Hōju Enshō]
Pu-taj hosang (Csi-ce)	9-10. sz.	布袋和尚 (契此)	Budai heshang (Qici)	[Hotei oshō] (Keishi)
Pej-hsziu	791–864	裴休	Pei Xiu	[Haikyū]
Sen-kuang Huj-ko > Huj-ko tasi	487-593	神光慧可	Shenguang Huike	[Shinko Eka]
Si-si San-tao	760-830	石室善道	Shishi Shandao	[Sekishitsu Zendō]

Si-tou Hszi-csien	700-790	石頭希遷	Shitou Xiqian	[Sekitō Kisen]
Ta-csien > Huj-neng	638-713			
Ta-csu Huj-haj	?-788	大珠慧海	Dazhu Huihai	[Daiju Ekai]
Ta-csüe (Vej tartományi)	9. sz	大覺 (魏縣)	Dajue (Wei xian)	[Daikaku (Gi ken)]
Taj-csou Seng-kuang	9. sz.	台州勝光和尚	Taizhou Shengguang heshang	[Taishū Shōkō oshō]
Ta-ji Tao-hszin	580-651	大醫道信	Dayi Daoxin	[Daii Dōshin]
Ta-jü > Kao-an Ta-jü				
Ta-mej Fa-csang	752-839	大梅法常	Damei Fachang	[Daibai Hōjō]
Ta-man Hung-zsen	601-674	大滿弘忍	Daman Hongren	[Daiman Kōnin]
Ta-szuj Fa-csen	878-963	大隨法真	Dasui Fazhen	[Taizui Hōshin]
Tan-hszia Tien-zsan	739-824	丹霞天然	Danxia Tianran	[Tanka Tennen]
Tan-jüan Jing-csen	8-9. sz.	耽源應眞	Danyuan Yingzhen	[Tangen Ōshin]
Ti-cang Kuj-csen > Lo-han	867-928	地藏桂琛	Dizang Guichen	[Jizō Keijin]
Tien-huang Tao-vu	748–807	天皇道悟	Tianhuang Daowu	[Tennō Dogō]
Tien-lung > Hang-csou				
Ting (szerzetes)	9. sz.	定上座	Ding shangzuo	[Jō jōza]
Tou-ce Ji-csing	1032-1083	投子義青	Touzi Yiqing	[Tōsu Gisei]
Tou-ce Ta-tung	819-914	投子大同	Touzi Datong	[Tōsu Daidō]
Tö-san Hszüan-csien	780/2-865	德山宣鑑	Deshan Xuanjian	[Tokusan Senkan]
Tung-san Liang-csie	807-869	洞山良价	Dongshan Liangjie	[Tōzan Ryōkai]
Tung-san Sou-csu	910-990	洞山守初	Dongshan Shouchu	[Tōzan Shusho]
Vang mester > Nan-csüan Pu-jüan	748-835	王老師	Wang laoshi	[Ō rōshi]
Ven-jüan	?-?	文遠	Wenyuan	[Bun'en]
Ven-szuj > Csin-san Ven-szuj				

Vu-cu Fa-jen	1024-1104	五祖法演	Wuzu Fayan	[Goso Hōen]
Vu-taj (Teng) Jin-feng	?-?	五臺(鄧)隐峰	Wutai (Deng) Yinfeng	[Godai (Tō) Inpō]
Zsuj-jen Si-jen	9. sz.	瑞巖師彦	Ruiyan Shiyan	[Zuigan Shigen]

Kína főbb csan buddhista helyszíneinek térképe

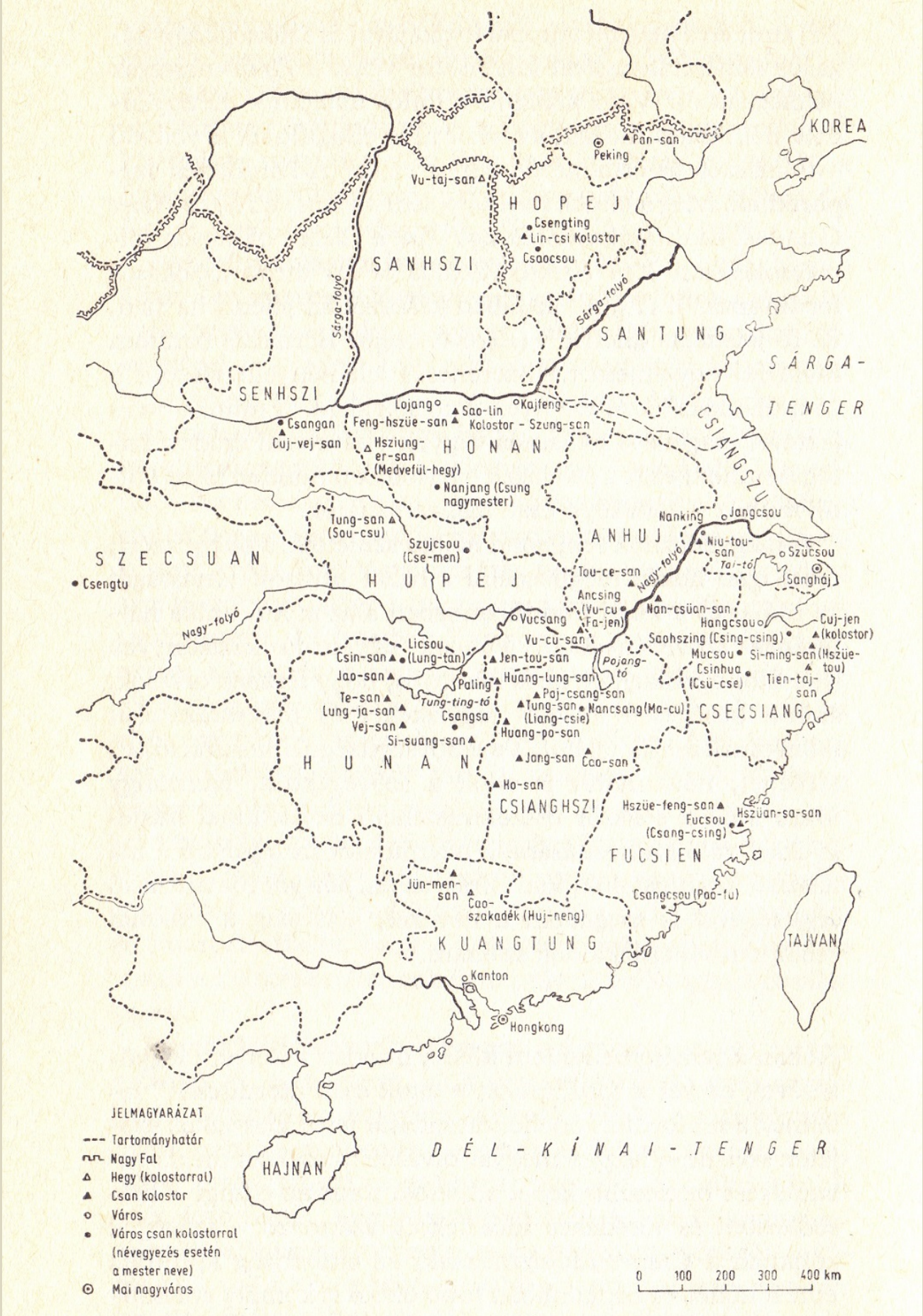

Terebess Gábor dharma-származásrendje

佛祖正傳菩薩大戒血脈

Busso shōden bosatsu daikai kechimyaku

Buddha és az ősök bódhiszattvai nagy fogadalma vérvonal

釈元祥 Shaku Genshō (Terebess Gábor) zen szerzetessé avatásának dokumentumai

三寶印 Sambō-in (佛法僧寶 Buppōsō bō)

A három drágakincs (Buddha, dharma, szangha) pecsét szokás szerint háromszor szerepel szerzetessé avatásom dokumentumán, melyet mesterem saját kezűleg ecsettel írt hernyóselyemre:

A dokumentum egy teljes évig szerepelt a Néprajzi Múzeum kiállításán Terebess Gábor sok más zen emlékével, vö. *Időképek* (Katalógus), Néprajzi Múzeum, Budapest, 2001. A fenti kép a 382. oldalon. https://web.archive.org/web/20010823003309/http://www.neprajz.hu/idokepek/idoben_elni/idotlen_ido.html

A vérvonal Daikan Enō (大鑒慧能 Ta-csien Huj-neng), a hatodik pátriáka után kettéválik, majd a bal oldali Rinzai (臨濟宗 Lin-csi) iskola és a jobb oldali Sōtō (曹洞宗 Cao-Tung) iskola ismét egyesül Eihei Dōgen személyében. Így utódai is őrzik mindkét nagy iskola hagyományait.

Zen buddhista szerzetessé avatásom dokumentuma mestertől-mesterig ágazó „családfával" digitalizált formában és latin betűs átírással (Rōmaji) itt következik:

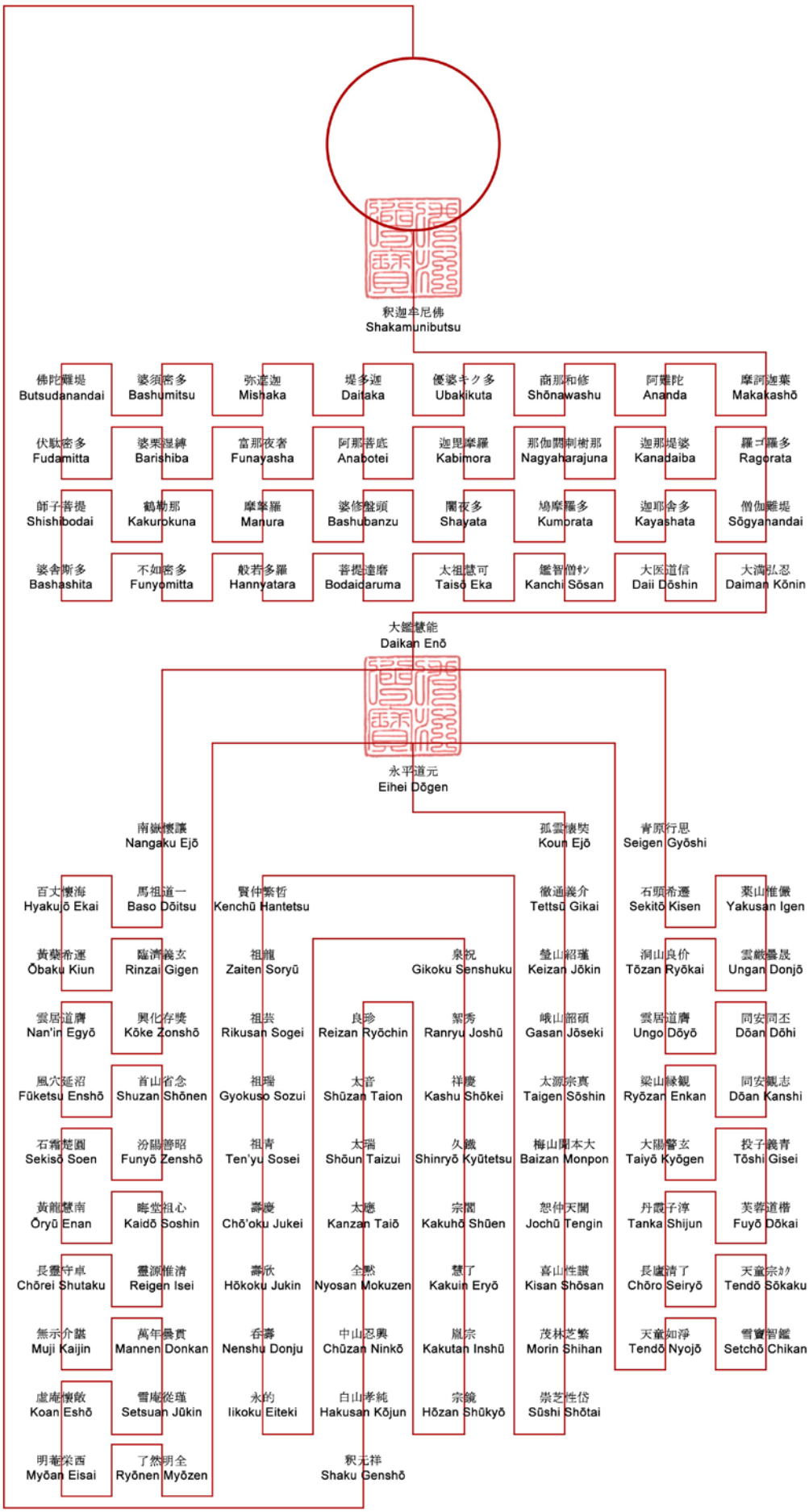
釈迦牟尼佛
Shakamunibutsu
佛陀難堤 Butsudanandai
婆須密多 Bashumitsu
弥遮迦 Mishaka
堤多迦 Daitaka
優婆キク多 Ubakikuta
商那和修 Shōnawashu
阿難陀 Ananda
摩訶迦葉 Makakashō
伏馱密多 Fudamitta
婆栗湿縛 Barishiba
富那夜奢 Funayasha
阿那菩底 Anabotei
迦毘摩羅 Kabimora
那伽閼剌樹那 Nagyaharajuna
迦那提婆 Kanadaiba
羅ゴ羅多 Ragorata
師子菩提 Shishibodai
鶴勒那 Kakurokuna
摩拏羅 Manura
婆修盤頭 Bashubanzu
闍夜多 Shayata
鳩摩羅多 Kumorata
迦耶舎多 Kayashata
僧伽難堤 Sōgyanandai
婆舎斯多 Bashashita
不如密多 Funyomitta
般若多羅 Hannyatara
菩提達磨 Bodaidaruma
太祖慧可 Taisō Eka
鑑智僧ﾅﾝ Kanchi Sōsan
大医道信 Daii Dōshin
大満弘忍 Daiman Kōnin
大鑑慧能
Daikan Enō
永平道元
Eihei Dōgen
南嶽懐讓 Nangaku Ejō
孤雲懐奘 Koun Ejō
青原行思 Seigen Gyōshi
百丈懐海 Hyakujō Ekai
馬祖道一 Baso Dōitsu
賢仲繁哲 Kenchū Hantetsu
徹通義介 Tettsū Gikai
石頭希遷 Sekitō Kisen
薬山惟儼 Yakusan Igen
黄檗希運 Ōbaku Kiun
臨済義玄 Rinzai Gigen
祖龍 Zaiten Soryū
泉祝 Gikoku Senshuku
瑩山紹瑾 Keizan Jōkin
洞山良价 Tōzan Ryōkai
雲巌曇晟 Ungan Donjō
雲居道膺 Nan'in Egyō
興化存奬 Kōke Zonshō
祖芸 Rikusan Sogei
良珍 Reizan Ryōchin
絮秀 Ranryu Joshū
峨山韶碩 Gasan Jōseki
雲居道膺 Ungo Dōyō
同安司丕 Dōan Dōhi
風穴延沼 Fūketsu Enshō
首山省念 Shuzan Shōnen
祖瑞 Gyokuso Sozui
太音 Shūzan Taion
祥慶 Kashu Shōkei
太源宗真 Taigen Sōshin
梁山緣観 Ryōzan Enkan
同安観志 Dōan Kanshi
石霜楚圓 Sekisō Soen
汾陽善昭 Funyō Zenshō
祖青 Ten'yu Sosei
太瑞 Shōun Taizui
久鐵 Shinryō Kyūtetsu
梅山聞本大 Baizan Monpon
大陽警玄 Taiyō Kyōgen
投子義青 Tōshi Gisei
黄龍慧南 Ōryū Enan
晦堂祖心 Kaidō Soshin
壽慶 Chō'oku Jukei
太慈 Kanzan Taiō
宗閣 Kakuhō Shūen
恕仲天聞 Jochū Tengin
丹霞子淳 Tanka Shijun
芙蓉道楷 Fuyō Dōkai
長靈守卓 Chōrei Shutaku
靈源惟清 Reigen Isei
壽欣 Hōkoku Jukin
全黙 Nyosan Mokuzen
慧了 Kakuin Eryō
喜山性譜 Kisan Shōsan
長慮清了 Chōro Seiryō
天童宗ｶｸ Tendō Sōkaku
無示介諶 Muji Kaijin
萬年曇賁 Mannen Donkan
呑壽 Nenshu Donju
中山忍興 Chūzan Ninkō
嵐宗 Kakutan Inshū
茂林芝繁 Morin Shihan
天童如淨 Tendō Nyojō
雪竇智鑑 Setchō Chikan
虚庵懐敞 Koan Eshō
雪庵從瑾 Setsuan Jūkin
永的 Iikoku Eiteki
白山孝純 Hakusan Kōjun
宗鏡 Hōzan Shūkyō
崇芝性岱 Sūshi Shōtai
明菴栄西 Myōan Eisai
了然明全 Ryōnen Myōzen
釈元祥 Shaku Genshō

Indiától Kínán át Japánig fut a szótó zen „szellemi vérvonala" — ennek emlékét három részes csuhájával a szerzetes magán viseli: alsó ruházata hagyományos *japán* (着物 kimono), fölötte a bő ujjas köntös *kínai* (衣 koromo, 直綴 jikitotsu), végül bal vállán a lepel *indiai* eredetű (袈裟 kesa).

Mesterem, 野圦白山孝純 Noiri Hakusan Kōjun (1914-2007) rámruházott saját használt nyári csuhája (koromo) indigókék finom kendervászonból, ő is a mesterétől kapta

禅板 Zenpan / Álltámasz ülve alváshoz
野圦白山孝純 Noiri Hakusan Kōjun (1914-2007) mester kalligráfiájával:
不覆蔵 Fu fuku zō
„Ne född el a szíved!"

絡子 Rakusu (Terebess Gábor fogadalmi mellkendője, hátoldal)
野圦白山孝純 Noiri Hakusan Kōjun (1914-2007) mester kalligráfiájával:

大哉解脱服
無相福田衣
披奉如来教
廣度諸衆生

Dai sai gedap-puku
musō fuku den e
hi bu nyorai kyo
ko do shoshu jo

„Tágas a szabadság öltözéke
Nincs se formája se üressége
Tathágata tanítását hordom
Minden érző lény láncát oldom”

Terebess Gábor dharma-neve: Genshō 元祥 = „Eredendő Jószerencse”
野圦白山孝純 Noiri Hakusan Kōjun (1914-2007) mester kalligráfiája
1967. október 5-én
官養庵 Kan'yōan (静岡県 Shizuoka-ken, 島田市 Shimada-shi, 御請 Ouke)

四弘誓願文

衆生無辺誓願度
煩悩無尽誓願断
法門無量誓願学
仏道無上誓願成

Shigu Seiganmon

Shujō muhen seigan do,
Bonnō mujin seigan dan,
Hōmon muryō seigan gaku,
Butsudō mujō seigan jō.

A négy bódhiszattva fogadalom

Bár számtalanok az érző lények,
Fogadom, hogy felszabadítom mindet.
Bár kimeríthetetlenek a szenvedélyek,
Fogadom, hogy legyőzöm mindet.
Bár felmérhetetlenek a Tan kapui,
Fogadom, hogy megismerem mindet.
Bár elérhetetlenek Buddha útjai,
Fogadom, hogy bejárom mindet.

Csan mesterek nemzedékrendje